

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

Minna Huhtaranta-Lehtinen

DRAAMATOIMINNAN KEHITTÄMINEN TAIDEPÄIVÄKOTI
SATAKIELEEN

Opinnäytetyö 2011

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalian koulutusohjelma

HUHTARANTA-LEHTINEN, MINNA

Draamatoiminnan kehittäminen Taidepäiväkoti Satakieleen

Opinnäytetyö

86 sivua + 5 liitesivua

Toimeksiantaja

Katja Ståhl, Taidepäiväkoti Satakieli

Huhtikuu 2011

Avainsanat

draama, draamakasvatus, draamatoiminta, leikki,
varhaiskasvatus, kehittämistoiminta

Opinnäytetyön aiheena oli draamatoiminnan kehittäminen Taidepäiväkoti Satakieleen. Kehittämistoiminnan tavoitteena oli suunnitella viikkotoiminta siten, että draamatoiminta olisi osa päiväkodin taidekasvatusta. Suunnitelmassa on huomioitu tanssi-, kuvataide- ja musiikkikasvatus. Varhaiskasvatuksessa draamakasvatus tukee päivähoiton kasvatustavoitteiden saavuttamista. Opinnäytetyössä käsitellään draamakasvatuksen tavoitteita ja työtapoja varhaiskasvatuksessa. Leikin ja draaman yhteyden tuntemus on varhaiskasvattajalle tärkeää. Teorian tarkoitus oli välittää henkilökunnalle tietoa draamakasvatuksesta ja innostaa heitä draamatoimintaan.

Tutkimusmenetelmänä käytettiin teemahaastattelua, josta saatiin tietoa työntekijöiden ajatuksista, kokemuksista, toiveista, koetuista haasteista ja ehdotuksista, joita hyödynnettiin kehittämistyössä. Taidepäiväkoti Satakielen henkilökunta on motivoitunut ja valmis sitoutumaan draamakasvatukseen. Draamatoiminnan ohjaukseen toivottiin koulutusta, erityisesti tarvittiin toimintaideoita. Tutkimustuloksissa esiin noussut tarve suunnitteluajan lisääminen ja draamatoiminnan sijoittaminen omaksi toimintamuodoksi on ratkaistu sisällyttämällä draamatoiminta muiden taideaineiden sisälle sekä ryhmien omiin toimintatuokioihin.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Social Care

HUHTARANATA-LEHTINEN, MINNA

Developing Drama Activity to the Preschool of
Art Satakieli

Bachelor's Thesis

86 pages + 5 pages of appendices

Commissioned by

Katja Ståhl, Preschool of Art Satakieli

April 2011

Keywords

drama, drama education, drama activity,
early childhood education, development work

The subject of this study was the development of drama activity to the Preschool of Art Satakieli. The aim was to plan weekly activities so that drama education could be a part of art education in kindergarten. The plan has taken into account in the dance, visual art and music education. Drama in early education supports day-care objectives. This work deals with the goals of drama education as well as working methods of early childhood education. It is important for an educator to know connection between a play and drama. The theory was intended to convey information of drama education to the staff and inspire them to drama activities.

The method is based on theme interviews, which gave information on workers of ideas, experiences, hopes and challenges encountered and the proposals that have been utilized in the development. According on result in the Preschool of Art Satakieli, the staff is motivated and ready to engage in drama educations. More training for drama guidance was desired thought. The need for increased planning to place the drama education for its own form of activity was solved by including the drama activities with other groups.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	7
2	DRAAMAN MÄÄRITTELY	8
	2.1 Draamatoiminnan perussanastoa	9
	2.2 Draaman rakenne	10
	2.3 Draaman pedagoginen määrittely	11
3	DRAAMAKASVATUKSEN YHTEYS LEIKIIN	12
	3.1 Luovuus leikissä tukee draamatoimintaa	14
	3.2 Kuvitteelliset leikit draamatoiminnan taustalla	15
	3.3 Leikkiympäristön merkitys	17
4	DRAAMAKASVATUS OSA VARHAISKASVATUKSEN TAIDEKASVATUSTA	18
	4.1 Draamakasvatuksen tavoitteet varhaiskasvatuksessa	19
	4.2 Varhaiskasvattajan rooli draamatoiminnassa	21
	4.3 Lapsen rooli draamatoiminnassa	24
5	PROSESSIDRAAMA	26
	5.1 Draamatoiminnan suunnittelu	27
	5.2 Draamatoiminnan työtavat	28
	5.2.1 Tekemiseen liittyviä työtapoja	29
	5.2.2 Kokemusten pohdintaan liittyviä työtapoja	30
6	PROSESSIDRAAMAN TOIMINTAMUOTOJA	31
	6.1 Nukketeatteri	31
	6.2 Varjo- ja piirtoheitinteatteri	32
	6.3 Naamioteatteri tai mustavalkoteatteri	33
	6.4 Tarinan kerronta ja sadutus	34
7	TUTKIMUKSELLINEN KEHITTÄMINEN	37
	7.1 Tutkimuksellisen kehittämistoiminnan aineiston hankinta	38

7.2 Tutkimuksellisen kehittämistoiminnan eettisyys ja luotettavuus	39
8 TAIDEPÄIVÄKOTI SATAKIELI	40
8.1 Toimintaympäristön kuvaus	40
8.2 Henkilökunnan kuvaus	41
8.3 Lapsiryhmien kuvaus	42
8.4 Taidepäiväkoti Satakielen taidekasvatus	42
9 TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN	43
9.1 Teemahaastattelun tavoitteet	44
9.2 Teemahaastattelun toteutus	45
9.3 Teemahaastattelun litteroiminen	47
9.4 Aineiston analyysi	48
10 TUTKIMUSTULOKSET TEEMOITTAIN	50
10.1 Kasvattajien käsitykset draamakasvatuksen tarkoituksesta	50
10.2 Kasvattajien käsitykset draamatoiminnassa huomioitavia asioita	55
10.3 Kasvattajien käsitykset draamatoiminnan haasteista	61
10.4 Kasvattajien henkilökohtainen motivaatio draamatoimintaan	64
11 YHTEENVETO TUTKIMUSTULOKSISTA	69
12 SUUNNITELMA DRAAMATOIMINNASTA TAIDEPÄIVÄKOTI SATAKIELEEN	70
12.1 Draamatoiminnan suunnittelu-aika	71
12.2 Draamatoiminnan sijoittuminen toiminta-arkeen	72
12.3 Käytännön esimerkki draamatoimintaan	73
13 POHDINTA	74
13.1 Tavoitteiden saavuttaminen	76
13.2 Tutkimustulosten luotettavuuden arviointi	77
13.3 Jatkotutkimus mahdollisuus	78
13.1 Oma ammatillinen kasvu	79
LÄHTEET	81
LIITTEET	

Liite 1. Teemahaastattelu Taidepäiväkoti Satakielen henkilökunnalle

Liite 2. Teemahaastattelussa käytetyt tarkentavat kysymykset

Liite 3. Käsitteiden jakautuminen teemoittain haastattelussa

Liite 4. Draamatoiminnan sijoittuminen viikko-ohjelmaan ryhmittäin

Liite 5. Ohjausaika ja taideaine kasvattajaa kohden

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön aihe on lähtöisin tilaajalta yksityisen Taidepäiväkoti Satakielen johtajalta Katja Ståhlilta. Hän on nähnyt draamakasvatuksen kehittämislle tarvetta, koska se on osa heidän esiopetus- ja varhaiskasvatussuunnitelmaa. Päiväkodissa toteutetaan organisoitunutta taidekasvatusta kuvataiteen, musiikin ja tanssin muodossa. Näiden toimintojen arkipäiväistyessä draamakasvatusta on jäänyt vähemmälle huomiolle. Se on ollut vain ajoittaista ja yksittäisten esitysten toteuttamista, lähinnä aikuisten tekemänä, jolloin sitä ei ole voitu varsinaisesti kutsua draamakasvatukseksi.

Opinnäytetyön tarkoituksena on tilaajan toiveen mukaan kehittää draamatoiminta osaksi päiväkodin muuta taidekasvatusta. Draamamenetelmien käyttö on luonnollinen tapa monipuolistaa Taidepäiväkoti Satakielen varhaiskasvatusta, sillä sen voi yhdistää kuvataiteen, tanssin ja musiikin kanssa. Taidepäiväkoti Satakielen henkilökunnalla ei ole draamapedagogin koulutusta. Käytän opinnäytetyössäni sanaa *draamakasvatusta opetusmenetelmää kuvaavana käsitteenä*, jossa tavoitteiden asettaminen vaikuttaa kasvatuksellisiin päämääriin ja monipuolistaa varhaiskasvatusta taiteen peruskasvatusta. Opinnäytetyössä käsite *draamatoiminta* tarkoittaa *draamaa toimintamuotona yleisemmin*. Se sisältää erilaisiin työtapoihin, varhaiskasvattajan ja lapsen rooleihin sekä toiminnan suunnitteluun liittyviä tietoja. Käsitteiden erottamisen perusteena on välittää varhaiskasvattajalle ajatus draamasta käytännön työskentelyyn helpommin lähestyttävänä aiheena. Draamakasvatusta toteuttaminen on draamatoimintaa. Tutkimuksellinen kehittämistyö rajautuu suunnitelmaan, jossa draamatoiminta on osa Taidepäiväkoti Satakielen taidekasvatusta. Tarkoituksena on antaa esimerkin omaisia ehdotuksia henkilökunnalle nukketeatterin, varjoteatterin, sadutuksen ja tarinan kerronnan käytöstä draamakasvatusta käynnistämiseksi.

Tämän tutkimuksen kehittämistoimintaa ohjaavat seuraavat johtokysymykset ja niiden tarkoitus: *Mitä draamakasvatusta tarkoittaa varhaiskasvatuksessa?* Tavoitteena on hyödyntää riittävästi luotettavaa teoretista tietoa draamakasvatusta keinoista, merkityksestä ja mahdollisuuksista varhaiskasvatuksessa. Näiden tietojen avulla tavoitteena on työstää tietopaketti henkilökunnan avuksi draamakasvatusta aloittamiseen ja innostaa henkilökuntaa draamatoimintaan. Lapselle taiteelliset peruskokemukset syntyvät valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman mukaan musiikillisen, kuvallisen, tanssin ja draamallisen tekemisen kautta (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005,

23). Toinen opinnäytetyötä ohjaava kysymys on *mitkä ovat varhaiskasvatuksen draamatoiminnan kehittämisessä huomioitavia asioita?* Tavoitteena on selvittää 3–6-vuotiaiden draamakasvatuksessa huomioitavia seikkoja, jotka vaikuttavat kehittämistoiminnan suunnitteluun. Tarkoituksena on perehtyä myös kehittämistoiminnan teoriaan, jotta kehittämistyö on realistista toteuttaa. Kehittämistyössä keskitytään nykyisen järjestelmän eli organisoidun taidekasvatustoiminnan muutokseen Taidepäiväkotia Satakielellä. Kolmas kysymys, *miten draamatoiminta saadaan käytännössä osaksi muuta taidekasvatusta Taidepäiväkotia Satakielellä*, muodostaa kehittämistehtävän ytimen. Pyrin selvittämään tässä tutkimuksessa Taidepäiväkotia Satakielellä huomioitavia seikkoja, jotka vaikuttavat draamakasvatuksen toteuttamiseen.

Kehittämistyö on muutosprosessin suunnitteluvaihe. Kehittämistehtävä sisältää haasteiden ja mahdollisten ongelmien analysointia, jotta suunniteltu muutostyö draamakasvatukseen toteutumiseksi on mahdollista käynnistää. Tutkimustehtävässä käytän draamakasvatukseen teoriatietoa mahdollisimman monipuolisesti, jotta siitä on hyötyä tilaajalle, kun he aloittavat draamatoiminnan yhdessä kolmen muun taidekasvatusmuodon kanssa päiväkodissaan. Tutkimuksellisen kehittämistoiminnan tarkoituksena on tarjota tilaajalle käyttökelpoinen suunnitelma ja tarvittava tietous draamakasvatuksesta.

2 DRAAMAN MÄÄRITTELY

Käsite draama on lähtöisin kreikankielisestä sanasta *domena* ja tarkoittaa ”rituaalisen toiminnan valmistamista”. Alkukantaisten heimojen ilmaisu oli käytännössä tanssimista, matkimista ja jäljittelyä. Uskonnollisissa palvontamenoissa ilmaisu liittyi toimintoihin ja tapahtumiin, jotka herättivät tunteita ja olivat arkirutiinista poikkeavia sekä merkityksellisiä tapahtumia. Riemun ja pelon tunteita herättäviä asioista olivat esimerkiksi avioliitto, luonnonilmiöt, syntymä ja kuolema. (Jäälinoja 2000, 20.)

Draamassa on aina yhdistetty tanssia, liikettä, eleitä, musiikkia, mimiikkaa, puhetta, kirjoittamatonta tekstiä, kuvia ja värejä (Jäälinoja 2000, 20). Draaman ja teatterin eroa voidaan pitää sitä, että kreikkalaisen kielen alkuperässä *theatron* tarkoitti ”kulttien katsojien paikkaa” eli nykykielessä se vastaa sanaa teatteri. Näin se voidaan ymmärtää teatteriproessin katsomispaikaksi eli näyttelijöiden esiintymispaikaksi. Draama on puolestaan itse draamallista tekemistä, jossa astutaan fiktiiviseen maailmaan. (Østern

2001, 21.) Draamassa yhdistetään päämäärä, metafora, jännite, symbolit, ristiriita, roolihahmot, aika ja paikka (Bowell & Heap 2005, 11).

Draaman peruselementtejä ovat tarina, sen hahmot, aika ja paikka. Tarina kertoo katsojille ja osallistujille *mitä* ja *miksi* tapahtuu. Hahmojen kautta välittyvät roolit ja, se millaisia rooleja tarina sisältää. Ajan ja paikan hahmottaminen ovat tarinan etenemisen peruselementtejä. Draamallisen ja esteettisen vaikutelman saamiseksi tarinaan tarvitaan jännitettä, jossa toimintojen ja hahmojen välisiä ristiriitoja ja yllättäviä tilanteita korostetaan äänien, mimiikan ja eleiden avulla. Kontrastin avulla ilmaistaan vastakohtaisuuksia, kuten liikettä ja lepoa, pientä tai suurta, iloa ja surua. Rytmin ja dynamiikan kokonaisuus vaihteluineen tekevät draamasta mielenkiintoisen ja toimivan kokonaisuuden. Pienten ja suurten tapahtumien vaihtelut muodostavat kokonaisuudessaan sujuvan ja jäsentyneen draamatoiminnan. (Jääliinoja 2000, 25 – 26.)

2.1 Draamatoiminnan perussanastoa

Määritelmien ymmärtäminen on draamakasvatuksessa tärkeää, jotta varhaiskasvattajan ja lasten välinen yhteistyö olisi tarkoituksen mukaista. Draamatoiminnan tarkoitus on synnyttää, tulkita ja jakaa eri merkityksiä asioista esimerkiksi leikin avulla, koska se on sosiaalista ja kollektiivista toimintaa. Osallistuminen prosessiin on antoisaa merkityksien avaamisen tähden, sekä yhteisen tekemisen takia. Ryhmä voi itse päättää, avaako se sovittuja käsitteitä keskenään vai haluaako se myöhemmin jakaa ne myös yleisölle. Yleisölle esitettävän näytelmän avautuminen riippuu sen kyvystä ottaa vastaan näkemäänsä ja kuulemaansa, jolloin asian tai asioiden merkitykset voivat tulla katsojalle esiin eritavalla. (Owens & Barber 1998, 13 – 14.) Lapsille yhdessä tekeminen ja yhdessä oppiminen luo yhteisölliselle ja sosiaaliselle vuorovaikutukselle hyvän pohjan.

Draamasopimus tarkoittaa, että jokainen siihen osallistuva toimii yhteisten ”pelisääntöjen” mukaan. *Lyhytaikainen sopimus* luodaan yhtä tai kahta kertaa varten. Kaikki osallistujat saavat osallistumisoikeuden draamaan ja päätöksien tekemiseen toiminnan muodoista ja sisällöistä. *Pitkäaikaisella sopimuksella* tarkoitetaan suurempaa kokonaisuutta esimerkiksi vuoden mittaista sopimusta. Sopimuksen tarkoituksena on sopia yhteisesti miten työskennellään ja miten työskentelyä voidaan kehittää. Osallistujat saavat itse päättää mikä on mukavin ja heille merkityksellinen tapa toimia draama-aiheen parissa. Oleellista molempien sopimusten luomiselle on kaikkien osallistujien sitou-

tuminen toimintaan. Mikäli jokin toimintatapa ei toimi, on jokaisella osallistujalla lupa keskeyttää ja kertoa, miksi valittu tapa ei heidän mielestään onnistu. Tilanteessa eteneminen vaatii varhaiskasvattajan ja osallistujien yhteistä vuorovaikutusta ja uuden sopimuksen tekemistä uusilla ”pelisäännöillä”. (Owens & Barber 1998, 14 – 15.) Pitkäaikaisen sopimuksen tekeminen 3–5-vuotiaiden kanssa ei mielestäni tarjoa sellaisia mahdollisuuksia lapsen kehitykselle, koska leikki-ikäinen ei pysty hahmottamaan tekemisen tavoitteita niin pitkälle aikavälille. Lisäksi lapsen kannalta on tarpeellista, että hänellä on kokemusta erilaisista työskentelytavoista pystyäkseen tekemään ehdotuksia työtapojen muuttamisesta.

Uskominen edellyttää kaikkien osallistujien luottamista draaman tapahtumiin. Todellisuuden ja fiktion erottamisen kyky mahdollistaa aidon osallistumisen. Draamatoimintaan sitoutuminen vaatii kaikilta osallistujilta valmiutta vastaanottaa ja hyväksikäyttää kaikkien osallistujien tekemiä päätöksiä, jotta yhteinen kokonaisuus toiminnassa toteutuisi. *Turvallinen ilmapiiri* luodaan keskustelemalla, jossa varhaiskasvattaja ja osallistujat voivat yhdessä neuvotella ja luoda toiminnan muodon ja sisällön. Ryhmähenki ilmenee yhteistyön onnistumisessa. *Rooli ja roolihahmo* antavat työkalun esittäjälle, jossa hän toimii erilaisista lähtökohdista. *Tilanne* tarjoaa osallistujalle mahdollisuuksia löytää erilaisia keinoja toimia tietyssä roolissa. *Toiminnan päämäärä* mahdollistaa draamatarinan ymmärtämisen, jotta roolissa voi toimia. (Owens & Barber 1998, 15 – 16.) *Tilan* on oltava lapselle fyysisesti turvallinen paikka. Tilan ei välttämättä tarvitse olla draamaa varten rakennettu ”studio”, vaan se voi hyvin olla draamatoimintaa varten uudelleen järjestetty yleinen tila. Tilan avulla luodaan draamalle tunnelma ja puitteet. Oleellista on se, että lapsen on mielekästä tulla toimintaan motivoivaan tilaan ja toimia siellä. *Omistajuus* draamaprosessissa tarkoittaa osallistujien sitouttamista toimintaan. Lapsen omat vaikuttamisen mahdollisuudet ja ideat otetaan käyttöön draamatoimintaa suunniteltaessa ja tehdessä. (Owens & Barber 2002, 11, 20.)

2.2 Draaman rakenne

Draaman rakenne on pelkistetysti se, että toiminta alkaa ...*entä jos* -kysymyksellä ja vastataan lopulta ...*niin mitä siitä sitten seuraa* -kysymykseen. Tarkoitus on, että draamaleikeissä lapsi kysyy ja lopulta vastaa näihin hokemiin omalla toiminnallaan. Kysymyksiä voi syntyä useita, joskus samanlaisia, mutta koskaan niiden vastaukset eivät ole samanlaisia. Kokemuksellinen oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa ja on

yhteisöllistä kanssakäymistä ja vuorovaikutusta ohjaajan ja ryhmän kesken. (Heinonen 2001, 96 – 97.)

Draamatoiminnan aloittaminen lasten kanssa kannattaa aloittaa lyhyillä toimintatuokioidella, jotka voivat olla sisällytetty muuhun toimintaan. Erilaiset draaman työtavat ovat kestoaltaan noin 5 – 10 minuuttia pitkiä. Prosessina työstettävä draamatoiminta jakautuu useampaan pieneen toimintamuotoon hyödyntämällä monipuolisesti draaman työtapoja. Toiminta aloitetaan johdattamalla ryhmä aiheeseen leikin avulla. Valittuun aiheeseen tutustutaan tarinan tai muun toiminnallisen apuvälineen avulla. Fiktio luominen yhdessä ryhmän kanssa käynnistyy keskustelemalla aiheesta ja luomalla roolihahmo esimerkiksi piirtämällä. Lapset pääsevät kokeilemaan tämän jälkeen yhdessä visuaalisesti suunnitellun roolihahmon ominaisuuksia esimerkiksi puhetapaa. Kun roolihahmon puhetapa on hyväksytty, lapset voivat kysyä roolihahmolta siihen liittyviä kysymyksiä. Varhaiskasvattaja on roolihahmon tulkki ja vastaa lasten esittämiin kysymyksiin. Roolihahmolla on yleensä jokin ”ongelma”, johon lasten täytyy yhdessä keksiä jokin ratkaisu. Lapset voivat toteuttaa itse keksimänsä ratkaisun avulla toimintakohtauksen, jonka jälkeen roolihahmo on saanut ”avun” tai ”ratkaisun” omaan käyttöönsä. Lopuksi lapsiryhmässä keskustellaan itse roolihahmon ja lasten omista tunteuksista sekä kokemuksista. (Toivanen 2010, 35, 96, 98.) Draamassa irrottaudutaan roolista erilaisten työtapojen avulla eli lapsesta tulee toimintatuokion jälkeen taas oma itsensä.

2.3 Draaman pedagoginen määrittely

Draamapedagogiikka hyödyntää teatterin keinoja opetuksessa prosessin, teatterin dramaturgisen keinon, ajan, kuvitteellisen tilan ja roolien avulla. Kasvatuksellisesti draamatoiminnassa yhdistyvät myönteinen perusasenneoituminen, tunnepitoinen sitoutuminen ja kokemuksellisuus. (Toivanen 2010, 8 – 9.) Jyväskylän yliopiston opettajankoulutuksen laitoksen draamakasvatuksen lehtori KT Hannu Heikkinen sanoo: *”Draamaopettaja ei voi päättää, että hän opettaa jotakin määrättyä asiaa draaman avulla – draama ei ole työkalu, vaan jaettu merkityksien tutkimisen maailma, jonka kulku ja tarkoitus sisältyvät itseensä.”* (Heikkinen 2005, 35.)

Draama pedagogisena terminä jaetaan kahteen alakäsitteeseen eli draamaan taidemuotona ja draamaan oppimismenetelmänä. Toiminta on jaksottaista ja alkaa leikistä ja jatkuu pedagogisin keinoin teatteritaiteeksi. (Heikkinen 2001, 73.) *Opetusmenetelmä-*

nä draamakasvatus perustuu suunnitteluun, jossa korostetaan, mitä ja miten toiminta aiotaan toteuttaa sekä miten ideasta voidaan kehittää draamatarina. Draaman käyttö kasvatuksen välineenä perustuu neljään osa-alueeseen. Ensimmäiseksi on huomioitava, että kasvattajalla on oltava *uskomus leikin vakavasti ottamiseen*. Lapsen leikkimistä pidetään sisäsyntyisenä, siksi sitä kannattaa hyödyntää symbolisen toiminnan kautta ja kuvitteellisen tekemisen avulla. Näin voidaan tarjota oppimisen mahdollisuus juuri tietyssä tilanteessa niin aikuiselle kuin lapselle. Toinen seikka, joka suunnittelussa on huomioitava, on se että *draama toimii motivoivana tekijänä uuden oppimisessa*, koska se tapahtuu huomaamatta. Ihmisillä on omat erilaiset oppimistyylinsä, joita draaman avulla voidaan monipuolisesti hyödyntää. Kolmanneksi *empiirisissä tutkimuksissa* on todettu, että draaman avulla voidaan edistää lapsen itsetunnon kehittymistä, kielellistä ja kirjallisuuden ymmärtämistä. Ihmisten väliset vuorovaikutus- ja sosiaaliset suhteet selkeytyvät helpommin draaman avulla, jotka yhdessä vaikuttavat positiivisesti laadulliseen oppimiseen. Neljäs syy draaman käytön puolesta on sen mahdollisuus antaa lapselle ja koko ryhmälle *välineen omaan pohdintaan, vaikuttamiseen* ja lopulta niiden yhteensovittamiseen ryhmän muiden ajatusten ja ideoiden kanssa. (Owens & Barber 1998, 10 – 12.)

Draaman *oppimismenetelmissä taiteesta oppiminen* liittyy lapsen kokonaisvaltaisen itseilmaisun, teatterin tekemisen ja tietämisen taitojen kehittymiseen. Yhteisen päämäärän eteen pyrkiminen, eettisyys ja empaattisuus toisia kohtaan korostuvat *sosiaalisessa ja yksilöllisessä oppimisessa*. *Mahdollisen oppimisen käsite* liittyy valittuun aiheeseen, jolla on yhteys draamassa opitun ja todellisen elämän välillä. (Toivanen 2010, 8, 15.) *Esteettinen oppimisprosessi* tarkoittaa musiikin, tanssin, liikunnan ja kuvaamataidon sekä erityyppisen ilmaisun yhdistelemistä pedagogisessa mielessä. Lapsen kehollisen ilmaisun, esittämisen sekä ryhmässä että yksin toimimisen lisäksi luodaan draamakasvatuksen avulla mahdollisuuksia lapsen kielellisen ilmaisun ja itsetunnon vahvistumiseen. Elämyksellisen oppimisen ja opetuksen avulla luodaan taito- ja taideaineissa kulttuurillisia kokonaisuuksia. (Jäälinoja 2000, 23, 27.)

3 DRAAMAKASVATUKSEN YHTEYS LEIKIIN

Leikkiä määriteltäessä voidaan sen todeta olevan vapaaehtoista toimintaa, jossa lapsi jakaa kokemuksiaan toisten kanssa. Leikin tuottama ilo perustuu keksimiseen ja toimintaan, joten toiminnan lopputulos ei ole motivoiva tekijä. (Nurmi, Ahonen, Lyyti-

nen H., Lyytinen L., Pulkkinen & Ruoppila 2006, 57.) Leikkiä pidetään yleisesti kehitykseen vaikuttavana toimintana ja pääsääntöisesti se tapahtuu kuvitteellisessa tilanteessa, jossa mielikuvitus vapauttaa leikkijän ajasta ja paikasta. Leikki ohjaa leikkijän suunnittelemaan, arvioimaan ja vertaamaan toimintaa sekä sen tavoitteita. Leikin aika, paikka, välineet ja lapsen ikä vaikuttavat kulttuurisidonnaisesti leikin sisältöön. (Helelius 2004, 14 – 15.) Jari Sinkkonen toteaa tiivistetysti leikin olemuksesta: ”*Leikkiminen on luovan asennoitumisen ja sitä kautta taiteen ja kulttuurin äiti. Se on osa ihmisen tervettä, itseensä luottavaa ja autonomista persoonallisuutta.*” (Sinkkonen 2004, 77.)

Draamatoimintaan sisältyy samanlainen ajatus kuin leikkiin, koska toiminnassa hyödynnetään lapsen luontaista roolileikkitaitoa, asioiden tutkimisintoa ja oman kehon sekä äänen käyttöä (Arkilahti 2000, 37). Leikki on 3–6-vuotiailla pääsääntöisesti juonnellista roolileikkiä. Lapsi pystyy suoriutumaan roolileikeissä monista sellaisista tilanteista juuri roolin tarjoaman tuen avulla. (Kalliala 2009, 45.) Hyvinvoiva lapsi on kiinnostunut ympäristöstään ja muista ihmisistä, jolloin hän voi suunnata energiansa leikkimiseen ja oppimiseen omien haasteiden mukaan. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 15.) Leikeissä lapset hiovat toistensa sosiaalisia taitoja tehokkaammin kuin mikään tai kukaan muu, koska lapset itse ratkovat leikissä eteen tulevia ongelmia sekä hiovat ryhädynamiikkaa. Lasten omat kokemukset kulttuurista, sosiaalisista taidoista sekä lapsen omat henkilökohtaiset osaamisen taidot heijastuvat leikeissä yksilöllisesti. Leikkiä seuraavalta aikuiselta vaaditaan herkkyyttä ymmärtää lapsen ilmaisutapoja. Pedagogisessa mielessä varhaiskasvattajan tehtävänä on tulkita lapsen näkökulmasta miten lapsi hahmottaa maailmaa ja mitä hän ajattelee toimiessaan erilaisissa tilanteissa. (Kalliala 2009, 18 – 19.)

Lapsi yrittää ymmärtää tai ratkaista käsitteellisiä ongelmia oman kokemusmaailmansa perusteella. Tällöin kokemuksen kautta tuoma tieto synnyttää uusia ajatuksia ja ratkaisumalleja lapselle. (Arkilahti 2000, 30.) Draamatoiminta rikastuttaa lapsen omaa ja lasten keskinäistä toimintaa. Vapaanleikin mahdollisuutta ei pidä väheksyä ja sille tulee antaa riittävästi mahdollisuuksia. Aikuisen liittyessä leikkiin voidaan puhua draamakasvatuksesta, kun toimintaa ohjataan tietoisesti suunniteltuun päämäärään. Tavoitteet toiminnan suunnitelmallisesta sisällöstä määräytyvät ryhmän tilanteen ja lasten yksilöllisten persoonallisuuksien mukaan. Draamakasvatuksessa korostuu yhteisen

toiminnan lisäksi lapsen oma kokemus. (Jääliinoja 2000, 27, 29.) Lapsen omat vuoro-vaikutus- ja leikin ideointitaidot kehittyvät vain tekemisen ja osallistumisen myötä.

3.1 Luovuus leikissä tukee draamatoimintaa

Luovuus on kyky yhdistää kuvitelmia ja todellisia tapahtumia. Lapsi uskaltaa kokeilla mielikuvituksen avulla kaikkea mahdollista. Lapsen luovuus näkyy leikissä, jossa ilmennetään erilaisia tunteita. Lapsella ei ole vielä aikuisen kaltaisia suojaavia mekanismeja omista taidoistaan, mutta hänellä yksi turva ja se on leikki. Luovissa leikeissä lapsi voi olla sankari tai voittaja, mutta ennen kaikkea hän voi olla parempi kuin itse todellisuudessa. (Uusikylä 2004, 181.) Draamassa ilmennetään mielikuvitusmaailmaa monella fyysisellä tavalla, koska varhaiskasvatuksessa draaman käyttö on konkreettista toimintaa (Heinonen 2001, 205).

Mielikuvitus on luovalle lapselle tyypillistä ja kaikki lapset voivat toteuttaa itseään luovasti. Luovan lapsen persoonallisuus on joustava ja perustuu lapsen luontaiseen kiinnostukseen rakennella, tanssia tai keksiä erilaisia tarinoita. Kasvattajien pitää mahdollistaa ja tukea lasta, hänelle tyydytystä antavissa toiminnoissa. Ketään lasta ei pidä leimata luovaksi lahjakkuudeksi, keskinkertaiseksi tai lahjattomaksi, koska sen seurauksena lapsesta voi tulla ahdistunut ja suorittamiseen keskittyvä yksilö kasvattajien mieliksi. (Uusikylä 2001, 15 – 16.)

Luovuudessa riippumattomuus on tärkeää ja se ilmenee kykynä sietää epävarmuutta sekä taitona ottaa kohtuullisia ja järkeviä riskejä. Luovan lapsen täytyy kestää arvostelua, ristiriitoja ja paheksuntaa. Luova lapsi pystyy olemaan ajoittain sukupuoliriippumaton, voimakas ja herkkä, leikkisä ja järkevä, ajoittain laiska ja erittäin tarmokas sekä vetäytyvä ja sosiaalinen. Lapsen oma halu ja kyky etsiä ratkaisuja, keskittyä ja samalla suunnata energiansa tiettyyn toimintaa johtaa luovaan ratkaisuun. (Uusikylä 2001, 16 – 17.) Lähestyessään kouluikää lapsi tulee enemmän tietoiseksi omista taidoistaan, jolloin vaarana voi olla liiallisen arvostelun synnyttämä luovuuden hiipuminen ja tilalle kehittyä aikuisen miellyttäminen. Usko omiin kykyihin hiipuu hiljalleen, jos lapsi ei saa aikuiselta onnistumisen kokemuksia ainakin jossakin tehtävässä. Luovuuden näkee vasta siitä mitä tekee. (Uusikylä 2004, 181.)

Onnistunut leikki vaatii toisinaan varhaiskasvattajan tai toisen lapsen apua vahvistamaan ja ylläpitämään mielikuvitusta. Varhaiskasvattajan pedagoginen silmä tarkoittaa

kykyä nähdä tilanne lapsen silmin, jotta hän osaa oikealla tavalla osallistua leikkiin. (Kalliala 2009, 202 – 204). Mahdottomien asioiden kuvittelu perustuu lapsen omiin havaintoihin todellisuudesta. Lapsen fantasiataitojen rikkaus kumpuaa monipuolisten kokemusten kautta. (Heinonen 2001, 204.) Draaman avulla voidaan vahvistaa lapsen mielikuvitusta, joka kumpuaa hänen omista kokemuksista ja tietopohjastaan. Lasten omien ideoiden kunnioittaminen luo yhteisöllistä ja motivoitunutta toimintaa. Sosiaalisesti taitava lapsi kasvaa toisia ja itseään kunnioittavaksi yksilöksi.

Draamaleikeissä mielikuvituksen tuote syntyy lapsen pystyessä samaistumaan esittämäänsä hahmoon. Mielikuvituksen käyttö kuuluu myönteiseen kasvuprosessiin. Rinnakkaistodellisuuksien luominen auttaa tarinoiden ja fantasioiden luomisessa sekä lieventää samalla todellisuuden kohtaamista. (Heinonen 2001, 94, 96 – 97.) Lapsi käyttää leikkiessään mielikuvitustaan. Samalla tavalla draamatoiminta vahvistaa mielikuvituksen käyttöä, siksi varhaiskasvattajan on tarjottava monipuolisia tilanteita mielikuvituksen vahvistamiseen. Todellisuuden esittäminen leikisti on lapselle opettavainen tapahtuma. Mielikuvitusleikissä leikkiminen ja omaan rooliin eläytyminen synnyttää siis itsestään draamaa.

3.2 Kuvitteelliset leikit draamatoiminnan taustalla

Kuvitteellisia leikkejä pidetään luovuuden ja ideoinnin perustana (Riihelä 2004, 29), joten kuvitteellisten leikkien yhteys draamatoimintaan on ilmeinen. Draamassa korostuu toiminnan ja kuvittelun merkityksellisyys (Jäälinoja 2000, 20). Kuvitteluleikit alkavat noin kolmevuotiaana, kun lapsen leikkitaidoissa mielikuvitus tuo uutta sisältöä toimintaan. Lelujen käyttö monipuolistuu ja lapsi oppii käyttämään korvaavia tavaroita leikeissään. Kuvitteluleikin avulla lapsi oppii vähitellen suunnittelemaan tulevaa ja pohtimaan koettuja tapahtumia. Lapsi pystyy luomaan mielikuvia ja kokoamaan erilaisia tapahtumia toimintasarjoiksi. (Toivanen 2010 26.) Roolihahmoon samaistuminen tarkoittaa kykyä verrata esitettävää hahmoa itseensä, omiin kokemuksiinsa, tunteisiin tai haaveisiin. Tästä syystä draamaleikit ovat oman itsensä opiskelua, tunteiden ja tavoitteiden tunnistamista. Eläytymällä fantasiamaailmaan lapsi on joku muu, siksi toisen roolissa oleminen auttaa myös ujoa lasta kokeilemaan vapaasti sellaisia asioita, joita ei todellisuudessa tekisi. (Heinonen 2001, 204.) Nämä kehittyneet lapsen taidot antavat draamakasvatukselle mahdollisuuden edetä pieniin tarinallisiin toimintahet-

kiin. Lasten kiinnostusta tarinoihin ja satuihin voidaan vahvistaa toiminnallisen draaman keinoin. (Toivanen 2010 26.)

Kuvitteluleikeissä lapsi harjoittelee yhteisöllistä toimintaa, jossa vuorovaikutus on keskeisessä osassa. Lasten yhteiset kokemukset leikkiaiheesta ovat tärkeitä kuvitteellisen roolileikin onnistumisessa. Kielellisesti kuvitteluleikkien roolitoiminnassa vahvistuu lasten keskinäiset tarinan kerronnan ja puheen artikulointiin liittyvät seikat, jotka vaikuttavat positiivisesti lapsen myöhempään lukutaitoon. (Nurmi ym. 2006, 59 – 61.) Leikki vaatii puheen ymmärtämistä ja hallintaa, jotta roolissa oleminen onnistuu leikin muuttuvissa tilanteissa. Kielen avulla lapsi jakaa kuvitteellisen maailman sekä rakentaa yhteistä leikin maailmaa toisten lasten kanssa. Kehittyneitä kuvitteluleikkejä voidaan pitää taitolajina, koska se vaatii leikkijöiltä yhteisen ymmärryksen leikin aiheesta ja sen etenemisestä. Erilaiset roolitunnukset auttavat lasta eläytymään ja toimimaan valitussa roolissa. Leikissä näyttelemine, lavastaminen, ohjaaminen ja käsikirjoittaminen vaativat lapselta luovaa ja joustavaa siirtymistä roolista toiseen ja todellisuudesta kuviteltuun maailmaan. (Kalliala & Tahkokallio 2001, 36 – 37.)

Kuvitteluleikit perustuvat yhteiseen illuusioon ja roolissa toimimiseen. Leikin säännöt ovat yleensä toissijaisia ja joustavia (Kalliala & Tahkokallio 2001, 36). Säännöt ovat piilossa olevia, vaikka niitä ei suoranaisesti pitäisi pitää piilossa olevina. Leikkijät sopivat säännöistä leikin alussa sekä puhuvat ja neuvottelevat niistä leikin aikana, mutta se tapahtuu huomaamatta tai paremminkin hienovaraisesti, leikin jatkuessa kokoajan. Sääntöjen tarkoitus on luoda leikkiin jännitystä ja mielenkiintoa. Uuden kokemisen ilo syntyy tästä sääntöjen muuttamisesta, mukailemisesta ja valintojen tekemisestä yhteisesti kulloisenkin hetken sopivan mielenkiinnon mukaan, jotta leikki jatkuisi mielenkiintoisena. (Riihelä 2004, 31 – 34.)

Kuvitteluleikeissä on eroja. Tyttöjen ja poikien sukupuolisidonnaiset roolileikit erottuvat toisistaan. Tyttöjen rauhallisemmat leikit ovat tyypillisiä kotiin ja perheeseen liittyviä leikkejä, joissa tyttö samaistuu äidin tai hoivaajan rooliin. Pojat eläytyvät mieluummin fantasian ja sankarin rooliin, jossa fyysisyys ja vauhti ovat pääsääntöisesti määrääviä tekijöitä. (Nurmi ym. 2006, 63.) Leikeissä nämä roolit kumpuavat pitkälti lasten omista sisäisistä syistä, joihin ei vaikuta sen hetkinen ulkomaailma (Sinkkonen 2001, 28 – 29). Ryhmäleikeissä leikkijöitä koossapitävä voima yhdistyy aloitteista, vastauksista, ehdotuksista, sanallisista ja sanattomista viesteistä. Myös eleet,

liikkeet, tekemisistä ja keskeytymisistä koostuvat seikat vaikuttavat monimutkaisella tavalla tietynlaisten sääntöjen soveltamiseen ja niiden noudattamiseen. (Riihelä 2004, 31.)

3.3 Leikkiympäristön merkitys

Leikkipaikka syntyy leikin ja tilan suhteesta (Granö 2004, 40). Päiväkodin yhtenä keskeisenä pedagogisena tehtävänä on leikkiympäristön rakentaminen, kehittäminen ja sen ylläpitäminen, koska päiväkotien leikkiympäristö on osa lapsen oppimisympäristöä. Lapsella leikin tavoitteet eivät rakennu ulkoisesti, koska motiivi on sisäsyttyinen. Päiväkodissa leikin mahdollisuudet luodaan keinotekoisesti ja lapsen tarpeet on pyrittävä organisoimaan etukäteen mahdollisimman hyvin vastaamaan lapsen tarpeita. Päiväkotiin on hankittu erilaisia tavaroita lapsia varten, jotka aikuinen on valinnut parhaalla katsomallaan tavalla. Haasteeksi voi nousta muunneltavien materiaalien liiallinen niukkuus, joilla lapsi korvaisi leikissä tarvittavia yksittäisiä tavaroita. Liian pitkälle ja valmiiksi suunnitellut ja toteutetut leikkivälineet eivät puolestaan ruoki lapsen mielikuvitusta monipuolisesti. Osittainen puutteellisuus leikkivälineissä tai rooli-vaatetuksissa vahvistavat lapsen mielikuvitusta. Ongelmallista leikkiympäristön suunnittelun monipuolisuudessa on huomioida niitä lapsia, joille luontainen mielikuvitus ei ole itsestään selvää. Juuri näille lapsille sopivat ja riittävät tarvikkeet ja roolitunnukset voivat auttaa pitkäkestoiseen leikkiin syventymiseen. (Kalliala & Tahkokallio 2004, 18 – 19; Kalliala & Tahkokallio 2001, 33 – 34.) Tämä liittyy draamatoiminnan toteutumiseen, vaikka draamatoiminta ei tarvitse erityisiä tiloja tai välineitä, silti viitteelliset roolimerkit auttavat luomaan kuvitteellisen tilanteen helpommin. (Toivanen 2010, 8.) Roolivaatteiden ja muiden leikitavaroiden esillä pitäminen innostaa lasta mielikuvitusleikkeihin. Samalla roolimateriaalin esillä pitäminen toimii draamatoiminnan suunnitteluun virittävänä ja sen toteutuksen ylläpitävänä lähtökohtana.

Leikkiympäristön suunnitteluun ja kehittämiseen vaikuttavat yleiset trendit pedagogisista päämääristä sekä aikuisten erilaiset käsitykset hyvästä leikkiympäristöstä. Varhaiskasvattajan ja lapsen välinen vuorovaikutus, päivärytmi, tilojen käyttäminen ja aikuisten laatimat päiväkodin säännöt ovat reunaehtoja, joiden varassa lapsi leikkii, ilmaisee itseään ja oppii asioita. Leikkijöiden sukupuoli ja leikkitaidot ovat eri-ikässä erilaisia niin mielikuvitus- ja yhteisleikkeissä kuin tavaroiden käsittelytaidoissa. Riippumatta edellä mainituista syistä leikkiympäristön on kuitenkin palveltava ja innostetta-

va kaikkia lapsia myös kulttuuritaustasta tai kielitaustasta riippumatta. (Kalliala & Tahkokallio 2004, 18 – 19; Kalliala & Tahkokallio 2001, 33 – 34.)

Varhaiskasvattajan leikin tuntemus on ammattitaitoa, jossa leikki vaatii häneltä osallisuutta ja leikin tukemista (Helenius 2004, 16), mutta varhaiskasvattajan on pystyttävä tunnistamaan ne tilanteet, joissa hän voi konkreettisesti toimia ja osallistua leikin hyväksi (Kalliala 2009, 202). Tyydytystä tuottava leikki kuuluu arvokkaaseen lapsuuteen. Päivähoidon tehtävä on luoda monipuolisille leikeille mahdollisuuksia, sekä turvattu leikkirauha lapselle. Varhaiskasvattajan ei pidä tyytyä rajattuun tarkastelutapaan leikin suhteesta varhaiskasvatuksessa (Kalliala 2009, 41, 56), vaan antaa lapsen omaehtoiselle keksimiselle ja monipuoliselle ohjatulle toiminnalle erityinen painoarvo. Tällä varmistetaan suunnitelmallinen ja monipuolinen varhaiskasvatus.

Leikkiympäristön turvallisuus on kaikenlaisen leikin ja toiminnan perusta. Ilman sitä lapsi ei pysty antautumaan leikin mielikuvitusmaailmaan. (Kalliala 2009, 51.) Monipuolisen ja pitkäkestoisen leikin onnistuminen on mahdollista niissä päiväkodeissa, joissa aikuiset suunnittelevat ja järjestävät aktiivisesti monipuolista toimintaa. Leikkiympäristön mahdollisuudet ja aikuisten osallistumisen lisäksi myös aikuisten ja lasten välinen eläytyvä ja monipuolinen vuorovaikutus vaikuttavat monipuolisten leikien syntymiseen. Erityyppisille leikeille luodut ympäristöt ja tilanteet synnyttävät leikin. Lapset luovat itse leikille merkityksen, jotka vastaavat sen hetkisiä tarpeita. Toisin sanoen aikuisten ohjaamat lukuleikit eivät korvaa pitkäkestoista kuvitteluleikkiä. (Kalliala & Tahkokallio 2001, 34.) Samoin draamatoimintaa suunniteltaessa on nämä samat leikkimisen edellytykset otettava huomioon, jotta sen toteutuminen onnistuu mahdollisimman helposti ja vapauttaa mielikuvituksen käytön.

4 DRAAMAKASVATUS OSA VARHAISKASVATUKSEN TAIDEKASVATUSTA

Taidekasvatusta toteutetaan varhaiskasvatuksessa kuvataiteen, musiikin, käsitöiden, liikunnan, lasten kirjallisuuden, tanssin ja draamakasvatuksen muodossa. Taidekasvatus tapahtuu päivähoidon aikana monissa erilaisissa tilanteissa, kuten lorutuksena pukemistilanteista aina lasten leikkeihin asti. Varhaiskasvattajan tehtävä on luoda lapselle esteettiset kokemukset ja hyväksikäyttää lapsen aisteja ja intensiivistä läsnäoloa. (Ruokonen & Rusanen 2009, 10.) Taito- ja taidekasvatuksessa pyritään yleisesti vaikuttamaan lapsen tiedollisten, taidollisten ja tunneälyä kehittävien alueiden kasvuun (Karppinen, Puurula & Ruokonen 2001, 6). Taidekasvatuksessa on kysymys merki-

tyksien ja niiden sisältöjen opettamisesta ja niiden oppimisesta oivaltamisen avulla, jossa tieto jäsentyy uudella tavalla. Tapahtuma on lasten ja aikuisten välinen eli vuorovaikutteinen. (Korhonen & Østern 2001, 8.) Taideaineen opettajalta toivotaan tästä syystä yhtä aikaa pedagogin ja taiteilijan ominaisuuksia (Rusanen 2001, 55).

Draamakasvatus tukee ja laajentaa taiteen perusopetusta, jossa asioita ilmaistaan monella eri kielellä. Toiminnan aikana lapsi etsii ratkaisuja, ottaa riskejä ja kokeilee omia rajoja. (Sinivuori & Sinivuori 2001, 11 – 14.) Toiminnassa yhdistetään leikin avulla lapsen mielikuvituskyky ja tarve oppia (Toivanen 2010, 16). Kysymys, onko draama kasvatusta vai taidetta, antaa ohjaajalle pohdittavaa sen toimintamuodon luonteesta taideaineena vai opetusmenetelmänä takia. Kumpi on tärkeämpää, prosessin läpiviemi vai taiteellinen lopputulos? (Salmi 2001, 73.)

Draamakasvatus eroaa varhaiskasvatuksen muusta taidekasvatuksesta sen fyysisen kielen takia. Fyysinen liike ei ole tahatonta vaan taustalla on aina lapsen oma henkilökohtainen havainto jostakin. Draaman yhteisöllisen toiminnan voima on vuorovaikutuksessa, vaikka se sisältää lapsen omia yksityisiä harjoituksia, mietteitä ja pohdintoja. (Heinonen 2001, 205.) Itseä koskevat havainnot liittyvät toiminnan toteutuksessa kokeilun ja riskinoton lisäksi niistä oppimiseen sekä suunnitelmien ja ideoiden esittämiseen. Opettavaisempia ovat harjoitukset, joissa valittua tilannetta pohditaan roolin sisäpuolelta eli roolissa ja toisaalta roolin ulkopuolelta eli omana itsenämme. Tämä tapa toimii monipuolisten ratkaisumallien etsimisen lähtökohtana. (Heikkinen 2005, 39.)

Varhaiskasvatuksessa pyritään lapsen spontaanin ja omaehtoisen ilmaisun tukemiseen. Draamatoimintaa ei pidä mieltää vain teatteriproduktion tekemiseen ja suhtautua siihen liian juhlallisesti. Itse draaman työstäminen on merkittävämpää kuin lopputuloksen saavuttaminen. Pienten lasten kohdalla ei pidä asettaa suoranaisia esityksellisiä pyrkimyksiä. (Jäälinoja 2000, 22, 27 – 28.) Lapsi oppii ymmärtämään draamatoiminnan tekemiseen liittyvät osa-alueet vasta myöhemmin, kun toiminta aloitetaan pienimuotoisesti ja vähitellen toiminnasta kasvaa ”ryhmän oma juttu” (Airaksinen & Okkonen 2006, 12).

4.1 Draamakasvatuksen tavoitteet varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksen draamakasvatuksessa tavoitteena on lapsen kokemusten lisäämiseen ja asioiden muistissa pitämiseen. Toiminnan avulla vahvistetaan sosiaalisten

normien ymmärtämistä ja omaksumista sekä motoristen että kognitiivisten taitojen kehittämistä. (Arkilahti 2000, 17, 28; Sinivuori & Sinivuori 2001, 11 – 12.) Sosiaalisissa tilanteissa syntyneet kokemukset vaikuttavat emotionaalisen ja luovan ajattelun kehittymiseen ja näiden taitojen käyttämiseen. Esiintymistaitojen kehittyminen ei ole yksinomaan draamatoiminnan pääperiaate. Muilla annettavilla taideaineiden saroilla, kuten musiikissa, tanssissa ja kuvataiteessa, myös draamalla on samalla tavalla voimaannuttava vaikutus. (Bowell & Heap 2005, 11 – 13.)

Draamatoiminnassa pyritään lapsen itseluottamuksen vahvistamiseen ja sitä kautta positiivisen minäkäsityksen, keskittymiskyvyn ja mielikuvituksen lisäämiseen. Myönteisen minäkäsityksen kautta voidaan vahvistaa positiivista suhtautumista ryhmää ja sitä kautta koko yhteiskuntaa kohtaan. Kulttuurien ymmärtäminen ja kunnioittaminen kehittyvät monipuolisen draamakasvatuksen ohella. Draaman avulla pyritään kehittämään lapsen eettisyyttä ja esteettistä elämän tapaa sekä opettamaan lasta ymmärtämään niiden valintojen merkityksiä elämälle. Itsekritiikki ja valmiudet arvioida omaa kehitystä ja tulkintoja vaikuttavat osaltaan esteettisten kvaliteettien tunnistamiseen. Draamatoiminta vaikuttaa lapsen kokonaisvaltaiseen ilmaisuun ja auttaa lasta tunnistamaan sekä kehittämään kehon kieltä, liikettä, eleitä ja mimiikkaa itseilmaisussa sekä vahvistaa sanan ja puheen käytön ilmaisua. (Toivanen 2009, 31 – 32; Toivanen 2010, 15.) Eettisen omantunnon kehittymiseen lapsi tarvitsee harjoitusta ja kasvatusta. Toisin sanoen toisten eettisten ihmisten tarjoamat esimerkit käytännön tilanteissa ovat hyviä kasvatustapahtumia. Moraalisen ja sisäisen oivaltamisen kehittymiseen, omantunnon ja arvotietoisuuden kasvamiseen lapsi tarvitsee tunne-elämän herkkyyttä. (Puolimatka 2004, 47, 297.)

Draamakasvatukseen valittujen teemojen avulla pyritään kehittämään lapsen kykyä erottaa ja ymmärtää kuvitteellisten tilanteiden, tarinoiden ja todellisuuden erot. Lapsi oppii ymmärtämään erilaisia tunteita sekä ihmisten välisiä vuorovaikutussuhteita. Yhteistyötaitojen harjoittaminen ryhmässä vaikuttaa lapsen sosiaalisten taitojen vahvistamiseen. Monista vaikeista ja vakavista asioista, kuten erilaisuus, kiusaaminen, monikulttuurisuus voidaan draaman ja leikin avulla päästä lapsen kanssa keskustelemaan helpommin ja ymmärrettävämmiin (Toivanen 2009, 31 – 32; Toivanen 2010, 8 – 15.)

4.2 Varhaiskasvattajan rooli draamatoiminnassa

Varhaiskasvattajalta vaaditaan kykyä ja intoa etsiä erilaisista lähteistä leikkejä ja työtapoja. Toimintamuotoja voi soveltaa ja muokata omalle ryhmälle sopiviksi. (Toivanen 2009, 33.) Taiteellisessa oppimisprosessissa varhaiskasvattajan täytyy pohtia mikä prosessissa on tärkeää; onko oppiminen ja oppijan kehittyminen tärkeämpää kuin oppijan elämysarvo ja itsensä toteuttamisen arvo vai toisinpäin? Luovan ajattelun ja toiminnan kehittäminen sekä tunneilmaisun ja -herkkyyden vahvistaminen haastaa varhaiskasvattajaa arvioimaan ja kehittämään opetettavia elämänarvoja. Draamatoiminnassa esteettisyys nousee esiin merkittävyyden ymmärtämisenä, ei niinkään taiteellisena kauniina suorituksena. (Kanerva & Viranko 1997, 14 – 15.)

Draamatoiminnan aloittaminen vaatii ohjaajalta pedagogista uskallusta ja riskinotto-kykyä. Rohkeus kohdata lapsi uudenlaisten lähestymistapojen kautta rikastuttaa ymmärrystä lapsesta ja opettaa varhaiskasvattajaa kokeilemaan erilaisia draaman työskentelytapoja. Varhaiskasvattajan on näytettävä omalla esimerkillään miten leikit, harjoitukset ja työtavat toimivat. Pelkkien sanallisten ohjeiden antaminen voi aiheuttaa lapsessa levottomuutta. Draamatoiminnan onnistumiseen vaikuttavat valitut lämmitteilyleikit, toimintamuodon haasteellisuus ja innostavuus lapselle sekä rutiinit (aloitus- ja lopetuspiirit). Aloitus-, johdattelu- ja lämmittelypiirit toimivat varhaiskasvattajan apuna havainnoida lasten sen hetkisiä voimavaroja (Toivanen 2010, 36). Varhaiskasvattajan roolitunnukseksi voi olla hattu tai viitta, joka viestittää ryhmälle hänen olevan opettaja- tai ohjaajaroolissa, joka johtaa draamaleikkiä. Työtapa sopii spontaaneihin tai suunniteltuihin leikkitalanteisiin. (Toivanen 2009, 32.)

Tärkeinä varhaiskasvattajan roolissa on tavoitteiden asettaminen. Hänellä on oltava selkeä ajatus, mihin toiminnalla pyritään ja miten se aiotaan toteuttaa. Valittua teemaa ei suoranaisesti kerrota lapsille, vaan se tehdään näkyväksi vasta draamatoiminnassa. Lapset houkutellessaan kiinnostumaan ja työskentelemään teemaan liittyvien ”ongelmien” ratkaisemiseksi erilaisten työtapojen, harjoitusten ja leikkien avulla. (Toivanen 2010, 48.) Varhaiskasvattaja saa ryhmän innostumaan kuuntelemalla osallistujien ideoita ja rohkaisemalla lapsia ilmaisemaan itseään, vaikka heidän ideansa olisivat epätoivollisia. Suorien vastausten antamista on pyrittävä välttämään. Luovuutta voi lisätä ai-noastaan kiinnostuksen osoittamisella tehtyihin harjoituksiin. Kaikkiin muotoseikkoihin ei kannata kiinnittää liikaa huomiota ja niistä on hyvä sopia ryhmän kanssa ennen

ilmaisutoiminnan aloittamista. (Severikangas 2000, 11 – 12.) Varhaiskasvattajan esittämät kysymykset ennen toiminnan aloittamista, sen aikana ja jälkeen vaikuttavat lapsen kiinnostukseen ja toimintatapaan draamatuokion aikana (Owens & Barber 2002, 38). Varhaiskasvattaja hyödyntää kolmevuotiaiden ja vanhempien lasten kanssa helppohkoja draamatyötapoja erilaisissa rooli- ja sääntöleikeissä tai matkimisleikeissä. Varhaiskasvattaja voi käyttää käsi- ja sorminukkeja havainnollistamaan toimintaa. (Toivanen 2009, 32.) Draamatoiminnassa ei ole yhtä oikeaa tapaa ohjata, vaan kaikilla ohjaajilla on oma persoonallinen ja itselleen luontainen tapa työskennellä. Toimintaa suunniteltaessa etukäteen kannattaa huomioida lapsen ikäkehitystaso ja toiminnan tavoitteet. (Toivanen 2010, 35 – 36.)

Varhaiskasvattajan tehtävänä on ohjata prosessia siten, että lapset toimivat draamasopimuksen puitteissa. Lasten omat ideat ohjaavat roolihahmojen toimintaa. Musiikkia kannattaa käyttää leikin tunnelman luomiseen, ajan määrittämiseen ja toiminnan rytmittämiseen. (Toivanen 2010, 41 – 47.) Avoimuus, tilanteen aukipitäminen riittävän pitkään sekä aktiivinen vaihtoehtojen tarkastelu yhdessä lasten kanssa vaikuttavat lasten tietoisuuteen omista aistimuksista ja elämyksistä. Ennen draamatoiminnan aloittamista varhaiskasvattaja sopii lasten kanssa säännöistä tai paremminkin rajoista, eli yhdessä määritellään valitun tarinan rajat, käytettävissä oleva aika ja tilaa koskevat resurssit, kuten järjestys ja tilan järjestely. Yhteisten rituaalien eli aloitustapojen avulla varhaiskasvattaja johdattelee lapset mahdollisimman lähelle kuvitteellista maailmaa. (Heinonen 2004, 95 – 97.) Varhaiskasvattajan oma eläytyminen rohkaisee ja innostaa lapsia ilmaisulliseen eläytymiseen. Varhaiskasvattaja huolehtii, että lasten toiminta pysyy valitun teeman piirissä. Varhaiskasvattajan spontaanisuus on keskeistä, koska hänen on huomioitava milloin voi puuttua lasten omaehtoiseen draamatoimintaan. Toisaalta hänen täytyy pohtia milloin on hyvä antaa tarinan ja toiminnan edetä omalla painollaan. (Owens & Barber 2002, 37.)

Varhaiskasvattajan täytyy edistää ryhmän hyvää vuorovaikutussuhdetta draamatoiminnan onnistumiseksi. Lapsen yksilöllisyyden huomioimisessa varhaiskasvattajan rooli on toimia turvallisen ilmapiirin ja työolosuhteiden luojana ja ylläpitäjänä. Turvallinen ilmapiiri vaikuttaa lapsen vapautuneeseen ja positiiviseen itsensä esille tuovaan toimintaan. Varhaiskasvattaja tutustuttaa lapset toisiinsa (vaikka ryhmä olisi toisilleen entuudestaan tuttu) leikkien avulla. Ryhmädynamiikkaa vahvistettaessa lapset ”liittyvät” leikin kautta toisiinsa, eikä vain parhaan ystävänsä kanssa toisiinsa. Alussa

kannattaa valita sellaiset leikit, joissa kaikki ovat samanlaisissa rooleissa yhtä aikaa. Myöhemmin varhaiskasvattaja jakaa lapset ryhmiin tai pareittain. Ryhmytyminen, jossa lapsi uskaltautuu toimimaan vapautuneesti, voi kestää tuttujenkin lasten kanssa viikoista kuukausiin. (Toivanen 2010, 35 – 37.)

Varhaiskasvattajan sensitiivisyys korostuu siinä miten hän johtaa toimintaa ja kuuntelee lapsia, sillä draaman ohjaaminen on yllyttämistä ja rajaamista. Luovassa prosessissa kasvattajan toiminta ja läsnäolo vaikuttaa ryhmän luovan toiminnan ja rajojen mahdollisuuksiin. Varhaiskasvattajan on kannustettava lapsia tuomaan omia mielipiteitään esille ja esiintymään vapaaehtoisesti. (Toivanen 2010, 39 – 40.) Parhaita pedagogisia palkintoja, joita varhaiskasvattaja voi lapselle luovuudesta antaa ovat hymy, rohkaisu tai lisätyö. Näiden antamisessa on varhaiskasvattajan tärkeää muistaa yllätyksellisyys, jotta lapsi ei tietoisesti pyri suorittamaan tehtäviä vain saadakseen hyväksyntää. Yllätyksellisyys ja odottamattomuus aineettoman palkinnon saamisessa vahvistavat lapsen elämyksellisyyttä ja rohkaisee uusiin haasteisiin. (Uusikylä 2001, 18 – 19.)

Varhaiskasvattajan sitoutuneisuus näkyy herkkyytenä tukea lapsen tunteita ja emotionaalista hyvinvointia. Aikuisen osallisuus ja asettuminen lasten rinnalle tarkoittaa sitä, että varhaiskasvattaja toimii samanaikaisesti oppimaan ohjaajana ja opastavana kanssaoppijana. Lapsen tarpeiden tunnistaminen ja niihin vastaaminen avaa aikuiselle monipuolista tietoa lapsen henkilökohtaisesta maailmasta. (Toivanen 2010, 35 – 36). Lasta ei pitäisi työntää oppimaan erilaisia asioita, koska lapsen kohtaaminen ja kunnioittaminen on toiminnan lähtökohta. Kunnioittavampi tapa on antaa lapsen kokea itse ja saada elämyksiä. (Jantunen 2007, 24.) Varhaiskasvattaja toimii, kuuntelee ja reagoi lasten ideoihin ja toimintaan. Se merkitsee lapsille aikuisen sitoutumista ja saa lapset tuntemaan itsensä tärkeiksi. (Toivanen 2010, 38.) Aikuisen omat asenteet ja innostuminen toimintaan vaikuttavat lapsen tapaan toimia. Avoimuus ja aitous ovat emotionaalista rehellisyyttä itseä sekä toisia kohtaan ja luovat kasvunpaikkoja rikastuttamalla ihmissuhteita. (Severikangas 2000, 6 – 7.)

Toiminnan lopussa varhaiskasvattajalla on tärkeä rooli arvioida omaa ja lasten toimintaa alussa asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta sekä arvioida käytettyjä työskentelytapoja ja ennakkovalmisteluiden laatua. Arvioimisessa kasvattaja keskittyy lapsen kykyjen ja saavutusten arviointiin taito-, tieto- ja osaamisalueilla, jotka tulevat esiin

työskentelyn aikana. (Owens & Barber 2002, 103 – 104.) Varhaiskasvattajan kannattaa kerätä lapsilta palautetta ja pohdintoja, jotka jaetaan ryhmän kesken. Negatiiviset asiat käännetään tavoitteiksi seuraavaa kertaa varten. (Toivanen 2010, 38.)

4.3 Lapsen rooli draamatoiminnassa

Draamassa lapsi yhdistää eri taideaineiden osaamistaan, kokemustaan ja tietoaan. Näiden tieto-taitojen kanssa lapsi työstä draamatoiminnassa olevan valitun aiheen, sadun tai tarinan pohjalta uutta aihetta. Erityistä on lapsen kokemus olla kuvitellussa ja todellisessa maailmassa, jolloin kokemus herättää lapsen mielessä uusia merkityksiä asioista esimerkiksi suhdettaan toisiin ihmisiin. (Toivanen 2009, 31.) Draaman tekemisen tulee olla lapselle haastavaa ja tarjota mahdollisuus rakentaa omien kokemusten kautta fiktiota (Salmi, 2001, 63). Draamaleikissä tärkeintä on rajojen kokeilu (Heinonen 2001, 207). Lapsi tekee itsenäisiä valintoja ja ratkaisuja draamatilanteissa, joihin varhaiskasvattaja ei puutu (Toivanen 2010, 21).

Draamaleikeissä lapsi tekee vertailuja omien haaveiden, tunteiden ja kokemusten välityksellä. Toiminnan ajatus muuttuu sanoiksi ja aidoksi tekemiseksi. Tilanteet ovat aina avoimia ja muuttuvia, koska niissä kommunikoidaan toisten ihmisten kanssa elekielen ja sanotun kielen välityksellä. (Heinonen 2001, 94.) Kaikki lapset ilmaisevat itseään omalla tavallaan. Lapselle tunne omasta erityisestä roolista draamaprosessissa luo pohjaa luottamukselle ja toimintaan sitoutumiselle. (Arkilahti 2000, 40.) Lapsella on tapana varmistella ryhmän luotettavuus ja oman toiminnan ”oikeellisuus”. Mikäli nämä asiat eivät ole kunnossa, lapsi voi suojata itseään käyttäen erilaisia käyttäytymiskeinoja apuna. Esimerkiksi riehuminen ja työskentelystä kieltäytyminen voivat merkitä epävarmuutta ja pelokkuutta ryhmän jäseniä kohtaan. (Toivanen 2010, 37.) Prosesin jälkeen tehty reflektointi oivalletuista asioista luo vasta merkityksiä, koska draamatoiminnassa prosessi on tärkeämmässä osassa kuin hieno lopputulos. (Salmi 2001, 65).

Lapset saavat muokata valittua teemaa tai aihetta itselleen sopivaksi. Lapsen omat ideat ja kysymykset ovat draamatoiminnan ydintä, siksi lapsen mielipide on tärkeä. Yhdessä sovittujen sääntöjen ja rajojen asettaminen toiminnalle, tarinalle, ajalle ja paikalle ovat sopimuksen tekemistä lapsen kanssa. (Heinonen 2001, 207.) Lapsi hahmottaa rooliaan helpommin välineiden ja pukujen avulla ja kykenee rakentamaan draamasta oman näköisensä roolin. (Pätäri-Rannila, Varjus, Rinneaho & Sinivuori

2005, 13.) Lapsen mielikuvitusmaailma edellyttää häneltä eläytymiskykyä ja myötäelämisen taitoa toista tarinan hahmoa kohtaan. Lapsen ollessa draamahahmo eli joku toinen, antaa juuri tämä toisena oleminen lapselle vapauden eläytyä rooliin paremmin kuin olemalla omana itsenä kyseisessä roolissa. Mielikuvat ovat jokaisen lapsen omia sisäisiä maailmoja, vaikka niitä yhteisesti tuotetaan. (Heinonen 2001, 94.) Mitä useammalla tavalla valittua tarinaa lapselle viestitetään, sitä vahvemmin ja jäsentyneemmin lapsi sen hahmottaa (Jäälinoja 2000, 28).

Alle kolmevuotiaiden draamatoiminta pohjautuu enemmän tarinoiden kerrontaan, joita elävöitetään erilaisten draamaleikkien avulla. Tyypillistä tämän ikäryhmän toiminnassa on laulu-, liikunta- ja tanssileikkien käyttäminen. Saduttaminen on yksi osa draamatoimintaa. (Toivanen 2009, 32.) Draamaleikkitoiminta voidaan aloittaa teemaksi valitusta tarinasta. Lapsi lähtee aikuisen johdolla tutustumaan aikuisen rakentamaan mielikuvitusmaailmaan. Toimintaseikkailun alussa esimerkiksi ”kivipeikkojen” seikkailumaailmassa lapsi lämmittelee musiikin tahdissa liikkumalla ”maastossa” haluamallaan tavalla hiipimällä, pomppien tai juosten. Seikkailumaailmassa lapsi liikkuu motoristen taitojensa mukaan seuraa johtajaa -leikin muodossa. Hän voi tavata ”matkallaan” seikkailumaailman hahmoja ja tuottaa kädentaitoja (integrointi kuvataiteeseen) annetun teeman mukaisesti. ”Kotimatkaan” lähtiessään lapsi saa jotakin erityistä seikkailumaailman hahmolta esimerkiksi viestin, muiston tai nähdä hahmon salaisuuden. Draamatoiminnan lopuksi lapsen kanssa keskustellaan seikkailumaailmasta, retkestä, toiminnasta ja perille pääsystä. (Toivanen 2010, 26.) Lapsen kertoessa omista mielipiteistään ja ajatuksistaan syntyy tapahtumasta ryhmässä yhteisoppimistilanne. Erilaisten asioiden yhdessä tutkiminen vaikuttaa lasten omien mielipiteiden perustelemiseen ja ymmärrykseen suhteuttaa niitä muiden mielipiteeseen. (Arkilahti 2000, 31.)

Liikkuvuus ja mielikuvituksen käyttö näkyy 4–5-vuotiaan lapsen draamaleikeissä kokonaisien leikkimaailmojen ja roolitunnusten monipuolisessa käytössä ja pitkäkestoisessa toiminnassa. Draamaleikeissä lapsi pystyy tutkimaan jonkin asian tai hahmon elämänpiiriä esimerkiksi peikkojen satumetsää, johon lapsi on tarinan tai kuvallisen piirtämisen kautta tutustutettu. Lapsiryhmän ja opettajan välinen draamasopimus syntyy, kun lapset ilmoittavat haluavansa toteuttaa satumetsän. Aloitusleikissä lapsi ”peikotetaan” esimerkiksi hippa leikin avulla. Kiinni saadut peikot pääsevät rajatulle peikkoalueelle, jonka jälkeen lapsi kertoo ja luo itselleen peikkoroolin aikuisen taikakos-

ketuksella esimerkiksi: takkuinen tukka, pitkät kynnet, joiden alla on multaa, karvaiset kädet, suuret korvat. Tämän leikin jälkeen lapsi pääsee satumetsään. Yhdessä rakentamalla valitun teeman mukaista satumetsää lapsi työstää huomaamattaan draamasopimusta myös toisten kanssa: ”Hei, tässä voisi olla tämän pesä...” Rakentaminen onnistuu parhaiten 2 – 3 lapsen ryhmissä. Jokainen lapsiryhmäideoi ja rakentaa valitsemalleen peikkohahmolle oman majan käytössä olevista materiaaleista. Kaikki peikot vierailevat toistensa majoissa, kertovat majojen asukkaista ja elämästä. Lopuksi lapset saavat jäädä leikkimään majoihin. (Toivanen 2010, 27 – 29.)

Esiopetusikäisten lasten roolileikkitaidot ovat monipuoliset ja lapsi pystyy toteuttamaan useampaa roolia yhtä aikaa. Draamaleikissä se tarkoittaa, että lapsi tarkastelee tilannetta useammasta näkökulmasta eri roolin kautta. Lapsen ilmaisukyky, muisti ja suunnittelukyky ja sanavaraston määrä auttavat lasta kehittämään ratkaisuja toimintaan ja tilanteisiin itsenäisemmin. Erityisesti tämän ikäisillä pojilla rakentamisen halu on suuri, joten roolien ja tarinan liittäminen draamatyöskentelyyn käy helposti. Lapsen vuorottelu- ja neuvottelutaidot ja toisten huomioiminen mahdollistavat monipuolisen ja jatkuvien draamaprosessien työstämisen. (Toivanen 2010, 29 – 30.)

5 PROSESSIDRAAMA

Prosessidraamaa pidetään osallistavan teatterin lajina ja se rakentuu orientaatiosta, kertomusosiosta, draamaosiosta ja reflektoinnista. Perusidea prosessidraamassa on osallistujien itsensä määrittämät ja käsitteellistämät asiat sovitusta aiheesta. (Huuskonen 2005, 15, 19.) Prosessidraamassa on tärkeää ryhmässä yhdessä tekeminen, jossa lapset itse suunnittelevat omaa tekemistään. Tuotos esitetään muille ryhmän jäsenille, ei suuremmalle yleisölle ja tekee siitä merkityksellisen heille itselleen. Toiminta perustuu pitkälti improvisaatioon, jossa ei ole valmiita vuorosanoja eikä sitä harjoitella etukäteen. Roolihenkilön suhtautumistapa asioihin on tärkeässä osassa, kun tarinan juoni ja sen jännitteet kehittyvät toiminnan aikana. Mielenkiintoista tässä on se, että tarina kehittyy tekojen, reagoinnin ja vuorovaikutuksen yhteistuloksena. (Bowell & Heap 2005, 16.) Keskenäisyyden sietäminen on tervettä ja luonnollinen osa luovaa prosessitoimintaa. (Owens & Barber 2002, 15.) Prosessidraamassa hyödynnetään todellisia ja ryhmässä luotuja kuvitteellisia tilanteita ja maailmoja. Ryhmässä liitetään erilaiset kokemukset yhteen, jolloin lasten kokemusten tuottama oppi rikastuttaa havainnointitaitoja ja ymmärrystä uusista asioista. (Arkilahti 2000, 32.)

Prosessidraamassa ei anneta valmiita vastauksia eikä vahvisteta tunnettuja totuuksia. Prosessidraama tarjoaa aidon demokraattisen tilanteen oppia omasta suhtautumisesta käsiteltävänä olevaan aiheeseen. (Østern 2001, 11.) Draamatilanteet antavat parhaassa tapauksessa aikuiselle ja lapselle mahdollisuuden oppia toisistaan erilaisia asioita (Salmi 2001, 70). Prosessidraamakokonaisuus rakentuu valitun aiheen ympärille. Prosessidraamaa voidaan toteuttaa yksittäisinä kertoina tai jakaa toiminta useammalle kerralle. *Suljetussa prosessidraamassa* aihetta työstetään valmiin käsikirjoituksen ja etukäteen suunniteltujen työtapojen mukaan. Ryhmän omat ratkaisut toiminnan sisältöön liittyvistä asioista muodostavat draamallisen kokonaisuuden. Toiminnan kokonaisuus on kasvattajan etukäteen suunnittelemien työvaiheiden mukainen. Suljettu prosessidraama soveltuu hyvin 4–8-vuotialle lapsille, aloittelevalla draamakasvattajalle ja aloittelevalla ryhmälle. *Avoimessa prosessidraamassa* ryhmällä on enemmän mahdollisuuksia aiheen, toiminnan, työtapojen ja ratkaisujen valintaan. Tämä prosessidraaman muoto vaatii ohjaajalta ja ryhmältä kokemusta draamakasvatustyöstä ja työtapojen hallintaa. (Toivanen 2010, 97.)

5.1 Draamatoiminnan suunnittelu

Lapsen oppimisen toteutumiseksi työ on suunniteltava hyvin etukäteen. Suunnitelmas-
sa on ensin huomioitava *teema tai oppimisalue*, josta oppimistavoite selviää. Toimin-
nan sisältö ohjaa päämäärään pääsemistä. Esimerkiksi se voi olla vaikka jokin tietty ti-
lanne ihmisen elämässä, jota aiotaan tutkia. Suunnittelussa on huomioitava draaman
kuvitteelliset puitteet, jotka vaikuttavat *draamallisen kontekstin rakentamiseen* ja vali-
tun teeman tutkimiseen. Konteksti auttaa lasta ymmärtämään teemaa, kun se esitetään
konkreettisesti ja se sisältää ajan, paikan ja tilanteen missä toiminta tapahtuu. *Rooli* ja
sen omaksuminen kuuluvat teatteri-ilmaisuun oleellisesti. Koska jännitteen luominen
kuuluu draaman rakenteeseen, *draaman kehys* perustuu vastakkaisten roolihenkilöiden
väliselle jännitteelle. Toimivan kehysten jännite luo draamaan sosiaalisen luonteen ja
se tekee puheesta draamallisen jännitteen, joka kuljettaa draamaa eteenpäin. Merkitys
välittyy *erilaisista merkeistä*: äänistä, eleistä, puhetavasta, esineistä, roolihahmoista.
Näillä merkeillä voidaan tehdä näkyväksi toiminnan symbolisuus, jolla tarinaa tuetaan
ja suunnataan lasten huomiota oppimistavoitteisiin. *Strategiat eli työskentelytavat* te-
kevät toiminnasta tapahtuman. Draama etenee kolmen vastakohtaparin kautta: hiljai-
suus – puhe, pysähtyminen – liike ja pimeys – valo. Monien eri strategioiden avulla
ohjaaja voi valinnoillaan vaikuttaa draaman toimintaan, sen etenemiseen ja mahdolis-

taa lapsen reflektion tapahtumista ja asioista. (Bowell & Heap 2005, 18 – 20.) Varhaiskasvatuksessa tuokiot on suunniteltava mahdollisimman toiminnallisiksi, jotta lasten sitoutuneisuus tehtävään kestäisi (Toivanen 2010, 48).

Draamatyöskentelyssä kirjallisuus toimii luovien aiheiden innoittajana, jossa fantasiaa yhdistetään todelliseen maailmaan. Tämä on luonnollinen tapa opettaa lapselle improvisointia, suunnittelua ja toimintaa. (Heinon 2001, 204.) Tarinoiden valintaan on kiinnitettävä huomiota, jotta niitä voidaan hyödyntää musiikin, draaman, leikin ja kuvataiteen avulla. (Luoto & Luoto 2001, 185.) Hyvin suunnitellun ja valitun draamatarinan sisällä olevat toiminta, tilanteet ja roolisuhteet tekevät draamatoiminnasta vivahteikkaan ja yllätyksellisen osallistujilleen. Varhaiskasvattajan tietous draamatoiminnan monista erilaisista työtavoista ja tekniikoista rikastuttaa yhteistyön suunnittelua lasten kanssa. (Owens & Barber 2002, 11, 20.)

5.2 Draamatoiminnan työtavat

Draamantyötapoja ja tekniikoita käytetään osallistujien virittäytymiseen ja draamatarinan maailman avaamiseen ennen ja jälkeen toiminnan. (Airaksinen & Okkonen 2006, 136). Aloitukset ja lopetusleikit, kuten leikit, lorut ja taikasanat ovat tärkeitä toimintoja, jotka on valittava huolella. Nämä rituaalit toimivat kollektiivisen ja sosiaalisen tapahtuman yhdistävänä tekijänä. Ennen toiminnan aloittamista täytyy huomioida myös käytettävät puvut ja rekvisiitit, koska ne auttavat rooliin eläytymistä. Symbolien käyttö elävöittää draamatoimintaa. Ääni ja musiikki elävöittävät yhteistä toimintaa ja siihen eläytymistä erityisesti silloin, kun äänet ovat lasten itse tekemiä tai jos musiikkia on tuotettu erilaisia apuvälineitä käyttäen. Esteettisiä elämyksiä draaman tunnelmaan voidaan lisätä lavasteiden ja valaistuksen avulla. (Jääliinoja 2000, 26 – 27.)

Draaman työtavat voidaan sopia osallistujien kanssa ja niissä käytetään hyväksi tilaa, toimintaa ja aikaa. Useiden erilaisten työtapojen avulla pyritään synnyttämään valitusta aiheesta merkityksiä organisoidulla ja riittävän haasteellisella tavalla. Sovitut asiat mahdollistavat jokaisen osallistujan toimimaan turvallisesti ilman hämmennystä tai pelkoa. Lasten on hyvä oppia erilaisia tekniikoita, jotta he voivat myöhemmin itse vaikuttaa niiden käyttöön. (Owens & Barber 2002, 25.)

Draamakasvattaja voi löytää erilaisia tekniikoita leikeistä ja kirjallisuudesta. Monipuolisia esimerkkejä löytyy mm. Tapio Toivasen *Kasvuun! Draamakasvatusta 1–8-*

vuotiaille (2010) teoksesta, Raija Airaksisen ja Seija Okkosen *Teatteria tenaville* (2006) teoksesta, Allan Owensin ja Keith Barberin *Draama suunnistus – prosessidraaman arviointi ja reflektointi* (2002) sekä *Draama toimii* (1998) teoksista, jotka sisältävät käytännön ideoita. Näistä teoksista löytyvistä työtavoista esittelen seuraavassa kappaleessa muutamia. Työtavat ja tekniikat luokitellaan *tekemisen, asioiden käsittelyn, reflektoinnin ja arvioinnin* tarpeen mukaan (Owens & Barber 1998, 16).

5.2.1 Tekemiseen liittyviä työtapoja

Tekemiseen liittyviä työtapoja ovat erilaiset pelit ja leikit, jossa tarkoituksena on yhdessä keskittyä, rauhoittua ja valmistaa tietyn mielikuvan synnyttämistä, jota tulevassa draamatoiminnassa aletaan työstää. Erilaisten *äänimaisemien tekeminen* esimerkiksi kehon osilla tai ihmisäänien avulla ja muiden soittimien lisäksi auttaa lasta pääsemään tunnelmaan. *Haastattelua* voi käyttää hyväksi esimerkiksi pienryhmässä tai pareittain edellyttäen, että ohjaaja on antanut tarvittavia taustatietoja ryhmälle. Tässä tapauksessa on hyvä kirjata suullista tuotosta muistiin. *Tilanne kuvat eli still kuvat eli pysähtynyt kuva* auttaa lasta keskittymään tiettyihin tapahtumiin ja rohkaisee käyttämään fyysisistä ilmausta. Lapsi muodostaa tässä tekniikassa pysähtyneen kuvan esimerkiksi jostakin mielenkiintoisesta tai jännittävstä kohdasta näytelmästä tai tarinasta. *Improvisatio* pienryhmissä auttaa roolihahmoihin eläytymiseen ja tulkitsemaan draamatoiminnassa eteen tulevia tapahtumia. *Puvut ja muu rekvisiitta* ovat hyödyllisiä roolistausten vahvistajia. *Tilan rajojen määrittely* on yksi tärkeä toiminnan edellytys. Siinä lapsi tulee tietoiseksi toiminnan fyysisistä rajoista tai toimintaa edesauttavasta fyysisistä tavarasta ja sen tarkoituksesta. (Airaksinen & Okkonen 2006, 137; Owens & Barber 2002, 26 – 28; Owens & Barber 1998, 30 – 35; Toivanen 2010, 57 – 68.) *Kollektiivinen rooli* tarkoittaa sitä, että kaikki ryhmän jäsenet saavat esittää samaa roolia olemalla esimerkiksi astronautteja. Tällä tavalla kaikki saavat kokemuksen tietystä tilanteesta yleisellä tasolla. Harjoitusten edetessä osallistujia voidaan pyytää tuomaan rooliin jostain omasta itsestään tai valitsemaan jonkin muun roolin, joka tuntuu antavan enemmän mahdollisuuksia ilmaista itseään. (Heikkinen 2005, 206.) *Salakuuntelu* on alkutilanteen tai ongelman esiin nostamiseen liittyvä työtapo. Ohjaaja valmistelee salakuunteltavan tilanteen, jota lapset salakuuntelevat ja lähtevät tekemään kuulemastaan oletuksia. *Tilan rakentaminen* lasten kanssa auttaa tilan hahmottamiseen ja rajaamiseen (Toivanen 2010, 61 – 62). Samalla se kannustaa lasta luovuuteen ja keskittymään draama aiheeseen.

5.2.2 Kokemusten pohdintaan liittyviä työtapoja

Asioiden käsittelyyn, reflektointiin ja arviointiin liittyviä työtapoja, joita voi varhaiskasvatuksessa käyttää on esimerkiksi *yhteinen piirtäminen* suurelle paperille. Tavoitteena on annetusta aiheesta koota useita erilaisia ideoita yhteen ja jakaa ne tietyn ajan puitteissa. *Hetken merkitseminen* auttaa lasta nostamaan esiin hänelle merkityksellisiä kohtauksia tai tilanteita draamatarinasta. Lasta pyydetään kertomaan syy, miksi valittu tilanne oli hänelle merkityksellinen. Tämä on hyvä ja käytännöllinen tapa koota ryhmän ajatuksia ja mielipiteitä ylös seuraavaa kertaa varten, jolloin ohjaaja saa lapsen ajatusmaailman esiin. Yksi hauska työtapo on *rooli seinälle*, jossa yhden lapsen ääriviivat on piirretty paperille ja siihen yhdessä kerätään tietoa esimerkiksi roolihahmon luoteen piirteistä tai mielenkiinnon kohteista. Kuvia on hyvä käyttää apuna, jotta lapset muistavat yhteen koottuja asioita. Tämän jälkeen kaikki voivat kokeilla yhteisesti luotua roolihahmoa. *Naamioiden* käyttö (lasten omatekemät) luo turvallisuuden tunteen draamatoimintaa käynnistettäessä. Naamioiden avulla puhuminen vähentää itse toimintaan kohdistuvia pelkoja. Naamio toimii myös etäännyttävänä apuvälineenä draamatoiminnan lopettamisessa. *Nuket* toimivat samoin kuin naamiot turvallisena apuvälineenä keskustella ja lähestyä draamatyöskentelyä. *Roolihenkilöt ja minä eli mielipideympyrä* työtavassa esille laitetaan keskeisten roolihahmojen nimet tai roolitunnukset. Toinen tapa on teipata lattiaan *mielipideviiva*, johon lapset asettuvat ”pidin erittäin paljon” tai ”en pitänyt lainkaan” akselin välille. Ohjaaja luettelee erilaisia väittämiä roolihahmosta, joista lapsi valitsee menemällä itse väittämään sopivimman roolihenkilön tunnuksen luokse. Lapset voivat helposti ilmaista omia mielipiteitään ja hahmottaa muiden mieliteitä. Lisäksi *kuvapatsas* auttaa lasta tutkimaan erilaisia havaintoja. Lapset muovaavat toisistaan patsaita ja kertovat miten, miksi ja millaisia asioita patsaan muotoilu heissä herättää. (Airaksinen & Okkonen 2006, 138; Owens & Barber 2002, 32; Owens & Barber 1998, 38 – 41; Toivanen 2010, 75 – 78.) Ohjaajan on ymmärrettävä reflektion merkitys draamatoiminnan tavoitteiden saavuttamisessa. *Keskustelu* on oleellinen osa työskentelyä. Se on omien mielipiteiden esiintuomista ja muiden mielipiteiden kuuntelemista. Esiin tulevat ajatukset ja oppiminen ovat tehokkaimpia oivallusten synnyttäjiä, koska se tapahtuu yhteisöllisesti. Keskusteluissa keskitytään työn purkamiseen kohta kohdalta, jossa kaikki osallistujat voivat kertoa tunteukset, positiiviset ja negatiiviset asiat. Keskustelussa annetaan aiheen hiukan rön-syillä, eikä aikuisen pidä rajata sitä liian paljon. (Vehviläinen 2005, 79; Toivanen 2010, 77.)

6 PROSESSIDRAAMAN TOIMINTAMUOTOJA

Prosessidraamaa työstettäessä voidaan hyödyntää draamaleikkien avulla tarkennuttua kokonaisuutta käyttämällä apuna erilaisia draamatyötapoja (Toivanen 2010, 97). Draamaprosessissa mielikuvitusmaailma luo osallistujalle turvallisen paikan käsitellä ja toimia eritavalla, arvioida ja testata omaa toimintaa joutumatta kärsimään valintojen seurauksista. Kaikkien osallistujien omien kokemusten jakaminen sekä uuden tiedon kehittäminen että erilaisten käsitteiden laajentaminen luodaan sosiaalisessa tilanteessa. (Arkilahti 2000, 32.) Oleellista valitun aiheen käsittelyssä on vieraannuttaa ja etäännyttää lapsi siirryttäessä kuviteltuun todellisuuteen. Toiminnan aikana keskustelua käydään roolissa ja välillä omana itsenä. (Toivanen 2010, 97.) Olen koonnut seuraaviin kappaleisiin nukketeatterin, varjoteatterin, sadutuksen ja tarinan kerronnan käytöstä esimerkinomaisia teatterin keinoja. Niitä voi hyödyntää prosessidraaman mukaisiin kokonaisuuksiin valituista aiheista.

6.1 Nukketeatteri

Teatterinukke toimii ihanteellisena kasvatuksen ja opetuksen apuvälineenä. Ympäristön ja ihmisten käyttäytymismallien hahmottamisessa käsinukke toimii viestin välittäjänä erilaisissa ongelmanratkaisutilanteissa, sillä lapsen on helpompi eläytyä nukun rooliin kuin toisen ihmisen. (Sormunen 2000, 56.) Nukketeatteri on hyvä tapa yhdistellä eri taiteen aloja keskenään. Siihen voi yhdistää luovan tekemisen, opetuksen tai nukke virittää leikkiin. Teatterinukke auttaa lasta keskittymään esitettävään asiaan. Nukketeatteri kannustaa verbaaliseen toimintaan ja on sosiaalinen apuväline erilaisissa tilanteissa ja leikeissä. Varhaiskasvattajan malli teatterinukeilla näyttelemisessä on lapselle tärkeää. (Airaksinen & Okkonen 2006, 27.)

Airaksinen ja Okkonen (2006) kertovat kirjassaan *Teatteria tenaville* useista mahdollisuuksista valmistaa erilaisia teatterinukkeja. Niitä voidaan työstää lapsen kanssa hyvin vapaasti ja luovasti. Esimerkiksi *maalatut kädet ja jalat* innostavat erilaisiin draamaleikkeihin. Kädet ja jalat elävät monin eritavoin tunnelmista toiseen. Nyrkki tai avoin käsi voivat keskustella eri äänen painoilla. Lorut, laulut tai runot innoittavat erilaiseen ja monipuoliseen käden käyttöön. Erilaisin värien tai materiaalien avulla voidaan tehostaa käsin esitettäviä eläinhahmoja. Käsiin voidaan ”pukea” erilaisia kankaita, käsi-neitä tms. joita on työstetty aiheeseen sopivalla tavalla. Varjoteatterin luominen taustalta heijastuvan valon avulla kankaalle tai seinälle onnistuu varjonukkien lisäksi

pelkkien käsien tai vartalon avulla. *Maalatuista käsistä ja jaloista* voidaan painaa omat kuviot paperille tai kankaalle, joita voidaan sitten yhdessä tutkia. Musiikin tahdissa värillisistä käden ja jalan jäljistä syntyy tanssitaidetta. Painetuista käden-, sormen- tai jalanjäljistä voidaan piirtää lopulta hahmoja ja keksiä heille vuorosanoja. *Polvinukke- ja varvasteatterista* tulee hauskaa, koska kaikilla aikuisilla ja lapsilla on erilaiset polvet. Polviin maalattujen kasvojen ja jalkaan puettujen ”vaatteiden” avulla saadaan aikaiseksi hauskoja esityksiä laululeikkeihin, tanssi ja rytmiharjoituksiin. (Airaksinen & Okkonen 2006, 29 – 30.)

Sorminuket sopivat erityisesti pienille lapsille. Hellyyttä ja myötätuntoa herättävinä niitä on helppo liikuttaa elävästi. Sorminukkeja voi rakentaa erilaisista materiaaleista tai vain yksinkertaisesti maalata sormenpäihin kasvot. Näillä voidaan leikkiä ja ”näytellä” loruja, runoja ja lauluja. *Lelunukkaa*, kuten pehmoleluja ja mollamaijoja, voidaan vastaavalla tavalla hyödyntää työntämällä oma käsi nukun vaateen sisään ja päästään liikuttamaan nukkea, joka johdattaa lapsen seikkailun maailmaan. Lapset saavat osallistua tarinan kerrontaan, josta rakennetaan tietyn teeman puitteissa kokonaisen jatkokertomuksen. Perinteisiä *keppinukkaa* lapsi voi rakentaa itse ja päästä kokeilemaan ja luomaan omaa teatteria yhdessä muiden kanssa. Mielenkiintoisia muita nukketeatteriin liittyviä materiaaleja löytyy esimerkiksi *keittiö-, autotalli-, kellari- ja puutarhatavaroista*. Näiden avulla lapsi hyödyntää lisäksi erilaisia ääniä. Samoin *erilaiset roolivaatteet, kuten hatut, huivit ja kengät* virittävät lapsen nopeasti mielikuvituksen maailmaan, jota varhaiskasvattaja voi ohjata ja ”ruokkia” omalla suunnitelmallisella tavalla. Pöytäteatterin avulla voidaan helposti käsitellä useita erilaisia aiheita saduista, uskonnollisista aiheista tai runoista ja lauluista. Pöydän lavastamismahdollisuudet ovat monipuoliset, mutta oleellista on hahmojen liikuttamisen helppous. (Airaksinen & Okkonen 2006; 30 – 35, 37.)

6.2 Varjo- ja piirtoheitinteatteri

Oman kehon käyttö *varjoteatterissa* on helppoa. Musiikki on hyvä lähtökohta varjoteatterin aloitukselle, jota voi myöhemmin kehittää sanalliseen esittämiseen. Varjoteatterissa lapsi voi tanssia musiikin tahdissa ja nähdä oman kehonsa liikkeitä seinään heijastetun piirtoheitin välityksellä. Ohjaaja opettaa joitakin tanssiliikkeitä aluksi lapselle. Toinen vaihtoehto on, että lapset työskentelevät pareittain. Toinen lapsi valitsee asennon ja toinen piirtää suurelle paperille parinsa äärimuodot. (Airaksinen & Okko-

nen 2006, 38.) Roolivaatteisten hahmojen piirtäminen on lapsista hauskaa. Piirrettyjä hahmoja voidaan myöhemmin käyttää draaman työtavoissa esimerkiksi *rooli seinälle* tehtävässä, jossa hahmon ääri viivat on piirretty paperille. Yhdessä siihen kerätään tietoa esimerkiksi roolihahmon luoteenpiirteistä tai mielenkiinnon kohteista tai ne voidaan värittää ja muuten työstää lasten omien ideoiden pohjalta.

Varjokuvateatterissa voidaan hyödyntää esimerkiksi itse tehtyjä paperi- tai pahvinukkeja ja hahmoja. Tunnelma on yleensä rauhallisempi ja sen avulla voidaan havainnollisesti kuvata runoutta tai musiikkia. Varjonuken mahdollisuudet ovat rajalliset liikuttaa, mutta valon etäisyyden, värien sekä musiikin, äänien tai tarinan avulla esityksen mahdollisuudet lisääntyvät. Lapsi kokee elämyksellisen esityksen joko tekijänä tai katsojana. Varjonukke on yleensä ohueen tikkuun kiinnitetty. Liikuttamalla nukkea lähempänä tai kauempana kangasta voidaan vaihdella hahmon muodon terävyyttä ja kokoa. Esimerkiksi diakehyksiin voi valmistaa silkkipaperista, värillisistä kalvoista tai luonnon materiaaleista erilaisia taustoja ja tunnelmia elävöittämään esitystä. Paperiin pistettyjen reikien avulla syntyy kaunis tähtitaivas. Lasikehykseen tiputettu väripisara yhdessä astianpesuaineen kanssa muodostuu piirtoheittimen valon lämmön vaikutuksesta hauskaksi ja liikkuvaksi taustaksi. Piirtoheittimelle asetetut luonnonmateriaalit tai kalvolle piirretyt taustamaisemat ovat helppotapa vaihtaa esityksen tunnelmaa, jota voi erilaisten ääniefektien avulla täydentää. (Airaksinen & Okkonen 2006, 38 – 39.) Lapsi oppii kokeilun ja harjoittelun avulla liikuttamaan varjonukkeja ja omaa kehoaan sekä hyödyntämään valon ja varjon suhdetta. Pienien harjoitusten kautta varjoteatterin mahdollisuuksia voi lapsiryhmissä hyödyntää monipuolisesti ja lapsen omalle luovuu-delle annetaan mahdollisuus.

6.3 Naamioteatteri tai mustavalkoteatteri

Naamio- ja naamariteatterin alussa lasten kanssa on hyvä tutustua omiin ja toisten erilaisiin ilmeisiin ja eleisiin peilin avulla. Lasten kanssa suunnitellaan erilaisia naamioita ja harjoitella improvisointeja esimerkiksi tulevaa draamatoimintaa ajatellen. Ensin kannattaa tutustua naamioiden historiaan ja lajeihin sekä erilaisiin materiaaleihin. Lapset voivat harjoitella maalausten tekemistä kasvomaalien avulla toisille. Puoli ja kokonaamareita voidaan valmistaa pahvista tai tekstittömistä erikokoisista paperipusseista, joista lapsi työstää omien ideoiden pohjalta näyttäviä eri-ilmeisiä naamioita. Tapettiliisterin, sanomalehtisuikaleiden ja ilmapallon avulla naamioihin saadaan maa-

laamalla rooleihin sopivia ja erilaisia hahmoja. Esimerkiksi mustavalkoinen naamio sopii pantomiimateatterin harjoitteluun hyvin, jossa liikkeen ja eleiden ilmaisu korostuu. Suurikokoisia teatterinukkia voidaan valmistaa täyttämällä muovikassi sanomalehdillä ja liisteröimällä sanomalehtisuikaleilla kassin pinta. Samalla kasvon muotoja voidaan tehostaa liimaamalla erilaisista materiaaleista korvia, neniä ja hiuksia jne. Naamion kuivuttua kassin sisältö tyhjennetään ja naamiot ovat valmiit teatterityöskentelyä varten. Toinen vaihtoehto on tehdä suuria teatterinukkia vanhoista vaahtomuovi-patjoista tai -paloista. Niitä veistämällä ja leikkaamalla voidaan valmistaa noitien tai peikkojen päähineitä. Tuotokset värjätään liukuväreillä ja silmät ja suu voidaan valmistaa erilaisista materiaaleista, kuten massapalloista tai muista luonnonmateriaaleista. Valmiiden päiden päälle laitetaan hattu tai huivi ja laitetaan ison seipään päähän kiinni. Seipään ympärille kiedottu suuri kangas mahdollistaa lapsen ”piiloutumisen” alle, jolloin hän voi liikutella ja esittää hahmoa. Suuret teatterinuket ovat myös ryhmänä näyttäviä, jos näytelmää esitetään suurella näyttämöllä. *Mustavalkoteatterin* toteutukseen tarvitaan mustavalolamppuja valospotteihin tai näyttämön valoiksi. Esiintyjillä on mustat vaatteet, joita on valkoisilla yksityiskohdilla tehostettu. Kasvoilla on joko musta tai valkoinen naamari tai pipo sekä käsineet kädessä. Musiikin ja esiintyjien eleliikkeiden avulla voidaan luoda elämyksellisiä esityksiä. (Airaksinen & Okkonen 2006, 40 – 41, 43.)

6.4 Tarinan kerronta ja sadutus

Tarina toimii draamaleikeissä usein toiminnan laukaisevana tekijänä. Valittua aihetta lähestytään useiden eri muotojen kautta. Lapsi tutustuu tarinaan esimerkiksi luettuna, seuraamalla valmista teatteriesitystä tai katsomalla sitä videolta. Monipuolisesti tarinaa lähestyttäessä lapsi huomaa monia erilaisia vivahteita eri versiossa. (Heinonen 2001, 202.) Sanataiteen avulla luodaan perusta luonnolliselle kielen kehitykselle ja samalla tuetaan lapsen emotionaalista, esteettistä ja älyllistä kehitystä. Myönteinen asenne kielellistä ilmaisua kohtaan tarjoaa lapselle mielihyvän tunteen ja samalla hänen ilmaisukykynsä vahvistuu ja monipuolistuu. Ilmaisullista sanataidetta tuetaan erilaisten leikkien avulla. Varhaiskasvatuksen näytelmälliset leikit muistuttavat lasten roolileikkejä, joissa he vapaamuotoisesti esittävät tarinoiden yksittäisiä kohtauksia eri rooleissa. Kuten aikaisemmin on todettu, roolileikkien ja pedagogisen draaman avulla sadut virittävät kokemuksellisen ja yhteistoiminnallisen oppimisen käyntiin. (Luoto & Luoto 2001, 184 – 185.)

Sadut ovat erittäin vanha sanataiteen muoto. Sadut jaotellaan eri alalajeihin; eläin-, ihme-, novelli-, legenda- ja pilasatuihin. Näistä eläin- (eli faabelisadut) ja ihmesadut (eli fantasiasadut) ovat vanhimpia sadun lajeja. Ne myös ovat tänä päivänäkin käyteyimmät sadun lajit kirjallisuudessa ja visuaalisessa kerronnassa. Ihmesaduissa erilaiset taikaesineet, kummajaiset tai haltijat estävät tai helpottavat sankarin tavoitteiden saavuttamista. (Apo 2001, 12.) Sadun ja fantasian erottaa toisistaan kaksi rinnakkaista maailmaa. Fantasiassa päähenkilö elää ja liikkuu sujuvasti maagisen eli kuvitteellisen ja todellisen maailman välillä. (Suojala 2001, 36.) Tarinan kerrontaa voidaan pitää kirjallisuuskasvatuksena, jossa kehitetään ilmaisutaitoa ja vastaanottokykyä. Satua kuunnellessaan lapsi käsittelee omia kokemuksiaan, hakee vahvistusta ja uskoa omille tuntemuksilleen sekä muokkaa ajatuksiaan että käsityksiään. Lapsi voi kysyä tarinan kuunneltuaan esiin nousseita mieltä askarruttavia kysymyksiä ja kertoa mielipiteitään. Toiminta jatkuu tarinan päätyttyä musiikin, draaman, leikin ja kuvallisen ilmaisun avulla. Lapsi tarvitsee aikuiselta monipuolisia taiteellisia virikkeitä laukaistakseen ilmaisuntarveprosessin. (Luoto & Luoto 2001, 184.)

Satutuokiot ja tarinan kerronta eroavat toisistaan sillä, että kerronnassa ei ole kirjaa. Kerronta tapahtuu muistinvaraisesti tai hän luo oman tarinan. Kertojan puheen ja äänen vivahteiden avulla luodaan yhteys kuulijaan. Onnistuneessa tarinan kerronnassa syntyy kasvattajan ja kuulijan välille läheisyyden ja yhteenkuuluvuuden tunne. (Heinonen 2001, 202.) Sadun kertomisessa on muistettava kerronnan viihteellisyys. Mikään satu ei tavoita kuulijaa, jos sitä ei kerrota mielenkiintoisella tavalla. Tylsästi kerrottu satu ei herätä lapsessa eikä aikuisessa minkäänlaisia ajatuksia tai tunteita. (Apo 2001, 16.) Tarinan kertoja luo yhteyden kahden eri maailman välille, fiktion ja todellisen. Onnistuneesta yhteisöllisestä kirjallisuustoiminnasta, jossa kertoja ja lapsi jakavat yhteisen kokemuksen, syntyy ilon ja jännityksen tunteita. (Heinonen 2001, 201.) Kerrontatilanteessa kertojasta tulee tarinan välittäjä, jonka avulla kuulija matkaa omaan kuvitteelliseen maailmaan. Vapaasti satujen kertominen vaatii kertojalta hyvää muistia, mielikuvitusta, eläytymiskykyä, laajaa sanavaraston hallintaa eli toisin sanoen näyttelijän taitoja. (Jäälinoja 2000, 29.)

Tarkkailemalla kuuntelevaa lasta, huomaa miten fyysisesti lapsi eläytyy kuulemaansa tarinaan. Lapselle oman tilan antaminen eläytymiseen on tärkeää, mutta samalla on varmistettava, ettei se häiritse muita kuulijoita. Jokainen lapsi eläytyy tarinaan yksilöllisesti. (Heinonen 2001, 201.) Kerrottuna satu antaa lapselle paremmat mahdollisuudet

luoda omat mielikuvat tarinasta kuin kuvista katsellen. Kuvitetun sadun seuraaminen voi jättää lapselta joitakin asioita huomioimatta kokonaan. Tarinoiden pelottavuutta lapsi voi säädellä omilla mielikuvilla sopivammin kuin kuvitettua satua seuraamalla. (Apo 2001, 26.) Kuunnellessaan satua lapsen kuulohavainto muuttuu siten sisäiseksi näköhavainnoksi. Vapaassa kerronnassa juuri lapsen luoma oma mielikuvi maailma antaa virikkeitä ja mahdollisuuksia myös älylliselle kasvulle. Satujen avulla lapsi kokee tunteita turvallisesti ja vertauskuvallisesti, joihin liittyvät hyvä - paha, suoja - turvattomuus, ilo - suru, ahdistus - vapautus. (Jääliinoja 2000, 30 – 31.) Tarinan kerronta on osa draamakasvatusta. Tarinan kerronta on yksi hyvä laukaiseva tekijä saada lapsen luova ja kuvitteellinen maailma heräämään.

Sadutusmenetelmä on vastavuoroinen toiminta, jossa saduttaja (aikuinen) kirjaa saduttavan (lapsen) tarinan kirjaimellisesti muistiin. Kysymällä: *”Kerro satu, sellainen kuin itse haluat. Kirjaan sen juuri niin kuin sen minulle kerrot. Lopuksi luen tarinasi, ja voit muuttaa tai korjata sitä, mikäli haluat.”* Lapsi saa itse päättää millaisen sadun hän tuottaa. Sadutuksen avulla lapsi muokkaa ajatuksiaan tarinaksi. Sadutus rohkaisee lasta oma-aloitteisiin ehdotuksiin ja ideointiin. Tämä vahvistaa lapsen itsetuntoa, joka vaikuttaa lapsen käsitykseen omista oppimisen taidoistaan. Sadutuksessa aikuisen täytyy herkistyä kuuntelemaan ja ottamaan vakavasti lapsen kertomus. Aikuisen aito läsnäolo kuuntelijana luovat hyvät edellytykset lapsen luovuuden kehittymiselle ja oppimiselle. (Karlsson 2005, 10, 12 – 13, 42.)

Ryhäsadutuksessa korostuu yhteisöllisyys ja luo uusille ideoille pohjaa. Toimiva sadutusryhmän koko on neljän lapsen ryhmä, jossa on sekä tyttöjä että poikia. Ryhmä innostaa toisiaan kokeilemaan, leikkimään ja pohtimaan asioita useammasta näkökulmasta sekä kyseenalaistamaan toisten ajatuksia, jolloin omia mielipiteitä täytyy perustella. Tämä yhteinen vuorovaikutus lisää jokaisen lapsen osallisuutta. Pitkällä aikavälillä toimiminen tukee pienryhmätyöskentelyä. Ennen ryhmäsadutusta on muistettava, että myös tutut lapset tarvitsevat ryhmäytyä ennen sadutuksen aloittamista. Tällaisia ryhmäytymistä edistäviä toimintoja voivat olla esimerkiksi retket, erilaiset yhteiset tehtävät tai leikit. Ryhmäytymistoiminnan tarkoituksena on luoda yhteiset myös äänen lausumattomat tavat. Ryhmän sisäistä yhteenkuuluvuutta voi vahvistaa ryhmän oman tunnuksen suunnittelulla ja toteuttamisella. (Karlsson 2005, 85 – 89.)

7 TUTKIMUKSELLINEN KEHITTÄMINEN

Yleensä tutkimustoiminta ja kehittämistoiminta eroavat toisistaan. Tutkimuksessa pyritään vastaamaan asetettuihin tutkimuskysymyksiin erilaisilla tutkimusmenetelmillä. Kehittämistoiminnassa pyritään yleensä palvelun tai organisaation kehittämiseen. Tutkimuksellisessa kehittämistoiminnassa liikutaan näiden kahden tavoitteen rajapinnoilla, koska tutkimuksellinen intressi yhdistyy kummassakin toimintamuodossa. (Toikko & Rantanen 2009, 156 – 157.) Draamatoiminnan kehittäminen Taidepäiväkotien Satakieleen viittaa taidekasvatuksen monipuolistamiseen. Lisäämällä uusi toimintamalli päiväkodin viikkotoimintaan on prosessimaista kehittämistä, jossa on huomioitu vaikiintunut taidekasvatustoiminta. Kehittämistyön onnistumiseksi on draaman teorian kerääminen tärkeää.

Kehittämistyötä pidetään konkreettisena toimintana, koska siinä pyritään kehittämään selkeästi määriteltyä toimintaa. Tutkimukselliselle kehittämistyölle on tyypillistä, että kehitettävässä työssä huomioidaan työtätekevien kyky ja oikeus osallistua kehittämistoimintaan. Yksityiskohtainen kehittäminen sisältää uuden toimintatavan lisäämisen olemassa olevan toiminnan rinnalle. Toimintatavan ja toimintarakenteen kehittäminen voi koskea yhtä työntekijää tai kaikkia työntekijöitä. Kehittämistyössä otetaan huomioon henkilökunnan omat toiveet ja tavoitteet, joten kehittämistyössä ei ole vain ulkoapäin määrättyjä tavoitteita. (Toikko & Rantanen 2009, 14 – 15, 157.) Yleensä työpaikkojen muutostilanteet voidaan kokea haasteina (Mattila 2006, 70), mutta osallistumalla itse toiminnan suunnitteluun ja oman mielipiteen esiintuomisella voidaan muutostilanne kääntää eduksi ja työntekijä voi monipuolistaa omaa työtään.

Tutkimuksellisessa kehittämistyössä tutkimus palvelee kehittämistä (Toikko & Rantanen 2009, 157). Ongelman asettelu ja sen jäsentäminen on oleellista. Tutkimusongelman hahmottelu ja muotoilu ennen aineiston keruuta vaikuttaa tutkimusmenetelmän valintaan, joka tuo vastauksen ongelmaan. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 128 – 129.) Tässä opinnäytetyössä tutkimuksellinen toiminta tukee kehittämistyötä. Tutkimuksessa henkilökunnalta esiin nousseiden haasteiden analysointi ja ratkaisuehdotukset vaikuttavat kehittämistyön lopputulokseen.

Kuvailevassa tutkimuksessa saadaan vastauksia *miten* ja *minkälainen* tyyppiisiin kysymyksiin. Tutkimuksellisessa lähestymistavassa ongelman ratkaisu ja toiminnan kehittäminen, joka on suunnattu asiakkaalle, on soveltavaa tutkimusta. Tutkimusstrate-

giana tapaustutkimus eli *case study* liittyy yksityiskohtaisen ja intensiiviseen tietoon, jossa kohteeksi valitaan tietty joukko, tilanne tai ryhmä. Kiinnostuksen kohteena on usein prosessi, joka on yhteydessä muuhun toimintaan. (Hirsjärvi ym. 2008, 125, 128 – 129.) Tutkimuksellista kehittämistoimintaa ohjaa selkeästi määritelty tavoite. Tutkimustulosten avulla selvitetään miten asetettu tavoite voidaan saavuttaa. Tutkimuksellisen kehittämistoiminnan perusajatuksena on teorian tiedon ja tutkimuskohteelta saadun tiedon yhteensovittaminen. Peruslähtökohta tutkimuksellisessa kehittämistyössä on luotettavan tiedon hyödyntäminen ja sen välittäminen, jotta kehitettävä toiminta olisi mahdollista toteuttaa käytännössä. (Toikko & Rantanen 2009, 14, 19, 156 – 157.) Teoreettinen ymmärrys tutkittavasta aiheesta ja teorian tiedon valinta on tärkeää, jotta ne palvelevat tutkimusta oikeista lähtökohdista.

Kehittämistoimintaa kuvaava malli noudattaa lineaarista mallia, sillä kehittämistoiminnalla on tavoitteena nykyisen toimintamallin muuttaminen vastaamaan tilaajan tarpeita. (Toikko & Rantanen 2009, 64 – 65.) Kehittämistyössä teorian tiedon avulla suunnitellaan tutkimukseen liittyvä aineisto, jotta saadaan tutkittavasta kohteesta mahdollisimman käyttökelpoista tietoa. Tutkimuskohteelta saatu uusi tieto vaikuttaa kehittämistyön tavoitteeseen ja toimintaehdotukseen.

7.1 Tutkimuksellisen kehittämistoiminnan aineiston hankinta

Tutkimus alkaa alustavan tutkimusongelman hahmottelemisesta. Empiirisen tutkimuksen kokonaisuudessa jokainen vaihe on riippuvainen toisistaan. Tutkimusprosessi etenee ongelman täsmennyksellä ja tutustumalla aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen. Aineiston keruu ja sen analysointi tapahtuu haastattelun, kyselyn tai havaintojen tms. menetelmien jälkeen. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 14.) Haastattelut sopivat joustavuutensa takia useimpiin tutkimuksiin tiedonkeruumenetelmäksi. Tutkimuksen suorittamiseksi valitaan ne haastateltavat, joilta saa parhaimman tiedon tutkittavasta kohteesta. Haastateltava on subjekti, joka antaa tutkimukselle merkityksiä ja on siksi aktiivinen osapuoli. Haastattelu antaa haastateltavalle ja haastattelijalle mahdollisuuden tarkentaviin kysymyksiin. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 34 – 36, 83.)

Haastattelu on yleinen tutkimustiedon hankintamenetelmä useilla yhteiskuntaelämän alueilla. Tutkimushaastattelumenetelmät jaetaan strukturoituihin ja strukturoimattomiin haastatteluihin, jossa lomakehaastattelut ovat äärimmäisiä strukturoituja haastattelumuotoja. Valmiiden kysymysten ja vastausvaihtoehtojen pohjalta haastattelija ei

pääse vaikuttamaan omilla mielipiteillään haastateltavan vastauksiin. Näiden kahden ääripään välillä ovat erilaiset puolistrukturoidut haastattelut, joiden teema eli aihe on etukäteen päätetty. Teemahaastattelut ovat tunnetuimpia puolistrukturoiduista haastattelumenetelmistä. (Ruusu vuori & Tiittula 2005, 9, 11.)

Haastattelutilanteessa roolijako on selkeä läpi haastattelutilanteen eli haastateltava antaa tietoa ja haastattelija kysyy. He pysyvät omissa rooleissaan koko ajan. Haastattelussa vuorovaikutuksen merkitys on suuri, koska se on haastateltavan ja haastattelijan välinen tapahtuma. Vuorovaikutuksen merkitystä on pohdittava haastattelua suunniteltaessa ja haastattelutilanteessa sekä tutkimusaineiston analysoimisessa. Haastattelijan tavoitteena on saada haastateltavalta tietoa hänen näkemyksistään ja kokemuksistaan tutkimustyötä varten. (Ruusu vuori & Tiittula 2005, 13 – 14.)

7.2 Tutkimuksellisen kehittämistoiminnan eettisyys ja luotettavuus

Teoria johdattelee tutkijan kysymyksiin, joihin saadaan vastaus empiirisellä tutkimuksella. Haastattelusta saatu tieto vastaa tutkittavan kohteen tulkintaa asiasta. Tutkimukselliset asetelmat ja päätelmät palvelevat tuotetulla tiedolla toiminnan kehittämistä ja luo näin luotettavuutta kehittämistoiminnalle. (Toikko & Rantanen 2009, 158 – 159.) Laadullisessa tutkimuksessa lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen, jota ei voi määrällisten arvojen mukaan mitata. Kohdejoukko on valittu harkitusti, eikä satumanvaraisesti. (Hirsjärvi ym. 2008; 157, 160.) Tätä kehittämistyötä voi pitää toimijalähtöisenä, sillä Taidepäiväkotin Satakielen toiminnan kehittämiseen vaikuttaa henkilökunnan mielipiteet.

Eettiset kysymykset liittyvät tutkimushaastatteluun. Luottamuksellisuudella tarkoitetaan sitä tietoa, jossa haastattelijan on kerrottava totuuden mukaisesti haastateltavalle haastattelun tarkoituksesta. Tutkimusaineiston käsittely ja säilyttäminen ovat oleellisesti eettisyyteen liittyviä luottamuksellisia ja varjeltavia asioita. Haastateltavalle on luvattava, että tutkimustuloksista riippumatta hänen anonymiteetti toteutuu tutkimusraporttia kirjoitettaessa. Haastateltavien yksityisyyttä pitää varjella kaikella mahdollisella tavalla. Tutkimustapauksesta riippuen haastateltavien lupa voidaan kysyä joko kirjallisesti tai suullisesti. (Ruusu vuori & Tiittula 2005, 17 – 18.) Haastattelija kertoo haastattelun tarkoituksesta ja lupaa suojella vastaajien yksityisyyttä. Tämä eettinen lupaus luo turvallisen ja vapautuneen lähtökohdan haastattelulle.

Tutkimuksen laatuun ja luotettavuuteen vaikuttavat haastattelun kysymysrunгон pohdinta. Teknisen laitteiston toimivuus ja tietotaito sen käytöstä on oleellista laadukkaasti haastattelun onnistumiseksi ja se, että haastattelut kirjoitetaan puhtaaksi suhteellisen pian haastatteluiden jälkeen. Käsiteanalyysin avulla voidaan tarkentaa tutkimuksen luotettavuutta, jotta tutkija pääsee tutkimaan sitä mitä on alun perin aikonut tutkia. On huomioitava, että tutkijan käyttämät käsitteet ovat mahdollisimman lähellä tutkittavan kohteen käsitystä. Tutkimuksen tavoite on tuoda esiin tutkittavien käsitteitä ja sitä maailmaa, jossa he toimivat. Aineistoa kvalitatiivisesti tutkittaessa reliabiliuden voidaan katsoa koskevan tutkijan toimintaa, jossa kaikkien vastaukset on otettu huomioon. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 184, 187 – 189.) Tässä tutkimuksessa on lähdetty käsitteistä, jotka ovat osittain arkikokemuksiltaan yhteisiä tutkijan ja tutkittavien käsitteitä sekä tutkittavien omista määritelmistä.

8 TAIDEPÄIVÄKOTI SATAKIELI

Taidepäiväkoti Satakieli kuuluu Suomen Reggio Emilia yhdistykseen. Se on yksityinen varhaiskasvatuspalvelun tuottaja Lahdessa, joka tarjoaa päivähoitoa 3–6-vuotiaille lapsille arkisin klo 7.00 – 17.00. Taidepainotteisen päiväkodin kasvatuseriaatteet pohjautuvat Reggio Emilia -ajatteluun lapsen luovuuden tukemisesta, jossa aikuisten tulee tunnistaa lapsen ns. sata kieltä: sanat, askartelu, tanssi, draama, leikki ja maalaaminen. Näiden taitojen avulla lapsi ilmaisee itseään ja kokee onnistumisen iloa, vahvistaa halua ja kiinnostusta kokeilla ja tutkia asioita. Satakielessä lapsilla on mahdollisuus kokea onnistumisen iloa monipuolisen taideilmaisun avulla. Taidepäiväkodissa taiteen tekeminen tapahtuu kuvataiteen, musiikin, satujen, tanssin ja liikunnan keinoin. (Savolainen 2011.)

8.1 Toimintaympäristön kuvaus

Päiväkoti toimii tilavassa ja idyllisessä kolmikerroksisessa talossa, joka sijaitsee Lahdessa eteläisessä kaupunginosassa Launeella. Satakieli hyödyntää lähellä olevia erilaisia palveluja, kuten kaupungin sivukirjastoa, kaupungin suurta leikkipuistoa, uimahallia ja jäähallia. Päiväkodin n. 350 m² on jaettu siten, että ryhmillä on omat erilliset päivätoiminta- ja lepotilat. Taidepäiväkodilla on erilliset tilat kuvataiteen tekemiseen, tanssiliikuntaa ja musiikkileikkikoulua varten. Suuret ikkunat mahdollistavat ympäröivän luonnon ja eri vuoden aikojen tarkkailun sisätiloista. Päiväkodin pihapiiri on

aidattu ja suojaista. Maastossa on vaihtelevia korkeuseroja ja erilaisia välineitä lasten monipuolisia ulkoleikkejä varten. (Savolainen 2011.)

8.2 Henkilökunnan kuvaus

Taidepäiväkoti Satakielessä työskentelee viisi kasvatusvastuullista henkilöä. Heistä kaksi on lastentarhanopettajaa ja kolme lastenhoitajaa, joista yksi toimii oppisopimuksella. Lisäksi päiväkodissa on yksi puolipäiväinen päiväkotiapulainen, joka on pätevä lastenhoitaja ja auttaa tarvittaessa iltapäivisin lastenhoidossa ryhmissä. Päiväkodilla on kokoaikainen keittäjä, joka valmistaa lapsille aamupalan, lounaan ja välipalan. Kasvatusvastuussa olevilla on kullakin kuvallisen taiteen, tanssin, jumpan ja musiikin ohjaukseen tarvittava pätevyys. (Savolainen 2011.)

Henkilökunnan taidetoiminnan ohjausvastuut jakautuvat siten, että Taidepäiväkoti Satakielen johtaja toimii 4–5-vuotiaiden Punatulkkujen lastentarhan opettajana. Lisäksi hän vastaa esikouluikäisten tyttöjen, 4–5-vuotiaiden (Sinitiaiset ja Punatulkut) tyttöjen sekä yhdistetyssä esikouluikäisten poikien ja 4–5-vuotiaiden poikien (Sinitiaiset ja Punatulkut) taideryhmien kuvallisesta taidekasvatuksesta. Esiopetuspätevyys on sosionomi (AMK) lastentarhan opettajalla, joka toimi esiopettajana taide-esikoululaisille. Lisäksi hän vastaa päiväkodissa 3–4-vuotiaiden (Keltasirkut ja Viherpeipot) lasten satutanssista sekä esikouluikäisten tyttöjen tanssiopetuksesta. (Savolainen 2011.)

Lastenhoitajista kaikki kolme toimivat Taidepäiväkoti Satakielen musiikkileikkituokioiden ohjaajina. Kolmella lastenhoitajalla on kullakin omat ryhmät: Yksi lastenhoitaja ohjaa 3–4-vuotiaiden lasten (Keltasirkut ja Viherpeipot) musiikkileikkituokiot. Toisella lastenhoitajalla on vastuualueena 4–5-vuotiaiden (Sinitiaiset ja Punatulkut) musiikkileikkituokioiden ohjaaminen ja kolmas oppisopimusopiskelijalastenhoitaja ohjaa esikouluikäisten kannelmusiikkileikkituokiot. Yksi kolmesta lastenhoitajasta on myös pätevä kuvallistaiteen ohjaaja ja vastaa 3–4-vuotiaiden lasten (Keltasirkut ja Viherpeipot) taidekasvatuksesta. Oppisopimusopiskelija lastenhoitaja vastaa esikouluikäisten ja 4–5-vuotiaiden poikien (Sinitiaiset ja Punatulkut) jumppatuokioiden ohjauksesta sekä 4–5-vuotiaiden tyttöjen (Sinitiaiset ja Punatulkut) tanssista. Lastenhoitajat toimivat varhaiskasvattajina Keltasirkkujen, Viherpeippojen ja Sinitiaisten ryhmissä. (Savolainen 2011.)

8.3 Lapsiryhmien kuvaus

Taide-esikoululaisia on kahdeksan lasta ja he toimivat päiväkodin ylimmässä kerroksessa. Keskimmaisessä toimivat 3–4-vuotiaat Keltasirkut (6 lasta) ja Viherpeipot (6 lasta), jossa neljä lasta on osapäivähoidossa ja ovat hoidossa sovitusti. Alimmaisessa kerroksessa on tilat 4–5-vuotiaille Sinitiaisille (7 lasta) ja Punatulkuille (7 lasta). Näistä yksi lapsi on osapäivähoidossa. (Savolainen 2011.)

8.4 Taidepäiväkoti Satakielen taidekasvatus

Taidepäiväkoti Satakielessä lapset harjoittelevat kädentaitoja monipuolisesti maalaamalla, muovailemalla ja tekemällä erilaisia käsitöitä. Kuvataideopetuksessa hyödynnetään erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja välineitä. Satakielessä käytetyt taidemateriaalit ovat hyvälaatuisia ja soveltuvat hyvin lasten työskentelyyn. Hyvälaatuisuudella tarkoitetaan erilaisia värikyniä, tussikyniä, akvarellimaaleja ja siveltimiä, joilla työskentäminen mahdollistaa oikeiden ja väriä kestävien tuotosten tekemisen. Paperit ovat painoltaan ja rakenteeltaan kuhunkin tehtävään soveltuvia. Samoin muut materiaalit, esimerkiksi savi- tai puutöissä käytetyt tarvikkeet ja materiaalit, ovat työskentelyyn soveltuvia. (Savolainen 2011.)

Lapsiryhmät toimivat ikäryhmittäin, jolloin kuvataidetoiminta antaa riittäviä haasteita ja mahdollisuuksia lasten itseilmaisuun. Tarkoituksena on auttaa lapset saamaan onnistumisen elämyksiä ja välineet taiteesta iloitsemiseen. Taidevälineistö on koko ajan lasten saatavilla. Lapset voivat piirtää, maalata ja muovata muulloinkin kuin ohjatussa kuvataidetuokiossa. Lasten luovuutta korostetaan ja arvostetaan. Päiväkodin seinillä on aina vaihtuva taidenäyttely. Reggio Emilian periaatteen mukaan päiväkodissa ei ole lukittavia kaappeja, vaan lapset saavat vapaasti käyttää kaikkia päiväkodin tavaroita. Lapsilla on lupa siirtyä ryhmästä toiseen, kun ovat asiasta sopineet oman ja toisen ryhmän varhaiskasvattajan kanssa. (Savolainen 2011.)

Musiikkileikkituokiossa lapset tutustuvat musiikin peruskäsitteisiin leikinomaisesti ja toiminnallisesti. Lapset oppivat soittamaan rytmisoittimilla ja heillä on mahdollisuus saada kanteleen soiton opetusta. Kaikki lapset osallistuvat ryhmittäin musiikki- ja lauleikkituokioihin. Esikouluikäisten 45 minuutin mittaiset musiikkileikkituokiot on jaettu kanteleen soiton perusharjoituksiin ja musiikkileikkitoimintaan. (Savolainen 2011.)

Taidepäiväkoti Satakielessä lapsille on ohjattua liikuntaa, jumppaa, satutanssia ja pallopelejä. Luova tanssi-ilmaisu on suunnattu tytöille ja pojille on vauhdikkaampaa jumppaa kerran viikossa. Jokainen ryhmä on koottu lasten iän- ja kehitystaitojen mukaan sopivan haastaviksi, jossa lapset pääsevät ilmaisemaan itseään kehollaan, liikkeen ja musiikin mukaan. Lapset ulkoilevat paljon. Heillä on hyvät mahdollisuudet vapaaseen leikkiin ja pelaamiseen päiväkodin monipuolisessa maastossa ja lähellä sijaitsevalla yleisellä urheilukentällä. (Savolainen 2011.)

Lapsille luetaan paljon satuja Taidepäiväkoti Satakielessä, sillä sadut kasvattavat, viihdyttävät, opettavat, tarjoavat taide-elämyksiä sekä kehittävät mielikuvitusta että kieltä. Varhaiskasvattajat kirjaavat lasten tarinoita muistiin saduttamalla. Satuja on toisinaan esitetty nukketatterina ja käsinukkeja on käytetty havainnollistamaan eri asioita. Lasten omissa teatterileikeissä heillä on mahdollisuus eläytyä erilaisiin rooleihin ja luoda uusia mielikuvitusmaailmoja roolivaatteiden ja muiden roolitunnusten avulla. Roolileikit ajoittuvat etupäässä satunnaisesti lasten vapaanleikin aikaan. (Savolainen 2011.)

Taidepäiväkoti Satakielen henkilökunta dokumentoi valokuvaamalla lasten toimintaa päivittäin. Satakielessä digitaalinen portfolio toimii kasvunkansiona. PowerPoint-ohjelmaa apuna käyttäen jokaiselle lapselle kootaan digitaalivalokuvista ja päiväkirjamuistiosta oma cd-levy keväisin kotiin annettavaksi. Satakielen nettisivuilta perheet voivat käydä katsomassa lastensa kuvia päivittäin omilla nettitunnuksillaan. (Savolainen 2011.)

9 TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN

Tutkimusmetodiksi on tähän tutkimukseen valittu teemahaastattelu, koska sen avulla saa tietoa työntekijöiden ajatuksista, kokemuksista, toiveista, koetuista haasteista ja ehdotuksista, joita voi hyödyntää kehittämistyössä. Teemahaastattelurungon kysymyksissä on huomioitu opinnäytetyön alussa esitetyt kolme johtokysymystä: *mitä draamakasvatus tarkoittaa, mitkä ovat varhaiskasvatuksessa draamakasvatuksen kehittämisen huomioitavia asioita sekä miten draamatoiminta saadaan käytännössä osaksi muuta taidekasvatusta Taidepäiväkoti Satakielessä*. Näiden pääkysymysten yhteyteen on sisällytetty alakysymyksiä. Konkreettisesti teemahaastattelukysymykset toteutettiin siinä vaiheessa, kun teoriaosuus oli kirjoitettu lähes kokonaan.

Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelumenetelmä, joka kohdennetaan keskustelussa valittujen teemojen piiriin. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 49.) Teemahaastattelu, jota paljon käytetään kasvatus- ja yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa, on lomakehaastattelun ja avoimen haastattelun välimuoto, koska aihepiiriltään kysymykset liittyvät valittuun teema-aiheeseen. Teemahaastattelussa käytetään apuna lomaketta, johon kysymykset on etukäteen kirjoitettu. Teemahaastattelun tuloksia voidaan analysoida ja se sopii tästä syystä hyvin kvalitatiiviseen tutkimukseen. (Hirsjärvi ym. 2008, 203.) Teemahaastattelu kannattaa nauhoittaa, koska silloin aineistoon palaaminen on helpompaa ja samalla tutkija pääsee palaamaan haastattelutilanteeseen myöhemmin. Nauhoitettu haastattelu toimii ns. muistilappuna erilaisia tulkintoja tarkasteltaessa ja aineistoa on helpompi raportoida. (Ruusuvoori & Tiittula 2005, 14 – 15.)

Kysymyksiä on laadittu etukäteen yhteensä 12 kappaletta (liite 1) ja tarkentavia kysymyksiä on haastatteluiden aikana esitetty yhteensä 29 kappaletta (liite 2). Tarkentavia kysymyksiä ei ole etukäteen suunniteltu, vaan ne ovat syntyneet luontevasti haastattelutilanteessa. Tarkentavilla kysymyksillä on saatu syvällisempiä vastauksia haastateltavilta peruskysymyksiin annetuista vastauksista. Lukijalle tarkentavien kysymysten esittäminen antaa kuvan haastattelun dialogin yleisestä kuvasta ja kulusta.

9.1 Teemahaastattelun tavoitteet

Taidepäiväkoti Satakielen henkilökunnalle suunnatussa teemahaastattelussa teemat ovat jaettu neljään osa-alueeseen seuraavasti: Ensimmäinen teema on *mitä draamakasvatuksen tarkoitus* toimii samalla pääkysymyksenä, joka sisältää kolme alakysymystä. Kysymys on etukäteen suunniteltu avaamaan haastattelua ja johdattaa haastateltava draamatoiminnan aiheeseen. Teema-alueen toivotaan nostavan esille haastateltavien tietotasoa draamakasvatuksen perusasioista, kuten keinoista ja tavoitteista. Draamatoiminnan tavoitteiden kysyminen on mielestäni tärkeää, jotta saan selville henkilökunnan mielipiteen ja ymmärryksen draamatoiminnan tavoitteellisesta ja suunnitelmallisesta työotteesta. Saaduista vastauksista ja tehdyistä johtopäätöksistä pystyy teoriaosuuden sisältöaiheita tarvittaessa tarkentamaan, jotta siitä on hyötyä henkilökunnalle, kun opinnäytetyö on valmis.

Toinen teema on *draamatoiminnan kehittämisessä huomioitavat asiat*. Se keskittyy enemmän vastaajien omiin henkilökohtaisiin näkemyksiin Taidepäiväkoti Satakielen draamatoiminnan kehittämiseen ja toiminnan aloittamiseen liittyviin asioihin. Kolme

alakysymystä on suunniteltu syventämään päiväkodin nykyistä tilannetta, jotka vaikuttavat tulevan draamatoiminnan toteuttamiseen. Tutkimuksessa toimintaympäristön resurssit on nostettava esille, jotta mainitut asiat voidaan ottaa huomioon kehittämissuunnitelmissa.

Kolmas teema, *mahdolliset esteet draamatoiminnan kehittämisessä*, on erilaisten ongelmia aiheuttavien asioiden esiin nostamista. Kehittämistyössä mahdollisten esteiden ja niihin liittyvien haasteiden selvittäminen on mielestäni tärkeää. Tämän yksittäisen kysymyksen voisi liittää edelliseen teemaan, jossa huomioitavista asioista ja resursseista puhutaan, mutta se on tarkoituksella nostettu omaksi teemaksi. Muutostilanteessa saatetaan kokea vastustusta helpommin, kuin jonkin asian tai toiminnan pois jättämisestä. Toisaalta voidaan olettaa, että muutos voi tarjota uusia positiivisia haasteita (Mattila 2006, 70), jolla työntekijä voi monipuolistaa omaa työtään. Tästä syystä tutkimuksessa on haluttu nostaa mahdollisia ongelmia aiheuttavat asiat esille selkeästi. Kehittäminen ja muutostyö eivät voi onnistua, jos ennakkoon ajateltuja tai koettuja esteitä ei ole käsitelty. Mikäli mahdollisia esteitä aiheuttavat asiat vaikuttavat muutostarintaan, voidaan ne perustellusti selittää miksi toiminta kannattaa toteuttaa (Mattila 2006, 99).

Neljäs teema, *henkilökohtainen motivaatio draamatoimintaan*, nostaa esiin haastateltavien henkilökohtaiseen motivaatioon ja toiveisiin liittyvää tietoa, joka tulee ottaa huomioon kehittämissuunnitelmissa. Tavoitteena on johdattaa haastateltava pohtimaan syvällisemmin omaa motivaatiota draamatoiminnassa ja pyrkiä nostamaan esille heidän henkilökohtaisia tavoitteita. Varhaiskasvattajan motivaatio ja rohkeus vaikuttavat toiminnan laatuun ja on siksi nostettava esiin. Kehittämistyössä nämä asiat on tärkeä nostaa esiin, jotta toiminnan draamatoiminta voisi olla laadullisesti tavoitteellista kasvatusta.

9.2 Teemahaastattelun toteutus

Haastattelut toteutettiin Taidepäiväkoti Satakielessä 20.1 ja 27.1.2011 henkilökunnan taukokuoneessa yksilöhaastatteluna. Ryhmähaastattelua ei valittu siksi, että kyseessä oli pieni viiden hengen haastateltavien määrä. Oli perusteltua, että jokainen haastatellaan erikseen, jotta kaikkien työntekijöiden henkilökohtainen tieto tulisi hyödynnettyä tasapuolisesti. Ensimmäisenä päivänä haastateltavana oli kolme työntekijää ja toisena päivänä kaksi työntekijää. Olimme sopineet Taidepäiväkoti Satakielen johtajan kanssa

etukäteen kaksi erillistä torstaipäivää haastatteluihin, jotta haastatteluista ei aiheutuisi erityisjärjestelyitä lastenhoidollisesti tai henkilökunnan viikkopalaverin siirtämiseksi. Haastattelun ajankohta molempina haastattelupäivinä oli lasten päivälevon aika eli klo 12.00 – 13.45, jolloin saatiin haastattelujen toteutukseen riittävästi aikaa. Kummassakin haastattelutilanteessa haastateltavat ja haastattelijat olivat kahdestaan haastatteluhuoneessa, koska tällä tavoin kunkin haastateltavan yksityisyys saatiin turvattua.

Haastattelutilanteet olivat jokaisen haastateltavan kohdalla rauhallisia ja ilmapiiriltään rentoja. Keskustelu käynnistyi helposti kaikkien haastateltavien kanssa ja heidän oli luontevaa kertoa omia näkemyksiään. Haastateltaville annettiin riittävästi aikaa vastauksenantoon. Riittävyys tarkoittaa sitä, että haastattelijat odotti rauhallisesti vastausta. Varmistuttuaan haastateltavan vastauksen lopullisuudesta käytettiin tarvittaessa täydentäviä kysymyksiä. Haastattelussa käytettiin selkeää suomen kieltä ja luotiin haastateltavalle rauhallinen ja kiinnostunut ilmapiiri. Se auttoi haastateltavaa keskittymään ja pohtimaan omia vastauksia.

Haastattelussa esitettiin tarvittaessa tarkentavia kysymyksiä etukäteen valittuihin kysymyksiin. Tarkoituksena oli saada haastateltavan vastauksista mahdollisimman tarkkoja ja täydentäviä kehittämistutkimuksen suunnittelua varten. Haastattelutilanteet alkoivat kaikkien haastateltavien kohdalla opinnäytetyön tarkoituksen ja luottamuksellisuuden esittelemisellä. Kerroin haastateltaville seuraavan sitaatin mukaisesti, sanatarvasti ja samalla tavalla haastattelun tekemisestä ja tarkoituksesta:

H: "tervetuloa haastatteluun (0.2) teen opinnäytetyötä draamatoiminnan kehittäminen taidepäiväkotia satakieleen (0.2) nauhoitan haastattelun tähän ((näytän sanelukonetta)) sanelukoneelle jonka myöhemmin puhtaaksikirjoitan tutkimustyötä varten (0.2) teidän jokaisen haastattelussa antamanne vastaukset tulen käsittelemään luottamuksellisesti eikä teidän henkilökohtaisia vastauksia tulla tunnistamaan tutkimustekstistä (0.2) aineiston analysoimisen jälkeen tulen hävittämään kaikki äänitteet ja puhtaaksikirjoitetut haastatteluliuskat"

9.3 Teemahaastattelun litteroiminen

Haastattelun muuttaminen tekstimuotoon on osa tutkimustyötä. Nauhoitettu haastattelu antaa haastattelijalle mahdollisuuden tarkastella vastausmuotoja myöhemmin niin monta kertaa kuin siihen on tarvetta. Haastateltavan epäröinti tai viivytykset sekä korjaukset ja tarkennukset voivat ilmaista haastattelijalle haastateltavan suhteesta kysytyyn aiheeseen. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 15 – 16.) Haastatteluaineisto tuotetaan kirjalliseen muotoon joko puhtaaksikirjoittamalla eli litteroimalla sanatarkasti haastateltavien vastaukset. Sen voi myös tehdä valikoiden joko teema-alueista tai haastateltavan puheesta. Litterointiin eikä sen tarkkuuteen ole olemassa yhtä yleistä ohjetta. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 138 – 139.) Litteroitu teksti auttaa havaitsemaan erilaisia yksityiskohtia haastattelusta, jotka ilman nauhoitusta tai litterointia eivät ehkä avaudu haastattelijalle tarpeeksi selkeästi (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 16).

Haastattelut tallennettiin sanelukoneelle, josta ne siirrettiin tietokoneelle Media Player -ohjelman avulla. Tutkimuksessa pyrittiin tiivistämään haastatteluaineisto mahdollisimman informatiiviseksi. Haastatteluaineisto litteroitiin haastattelua seuraavana päivänä Microsoft Office Word -tiedostomuotoon. Käytössä ei ollut erillistä tekstianalyysiohjelmaa. Haastattelusta puhtaaksi kirjoitettua tekstiä luettiin ja kuunneltiin useaan kertaan. Litteroitu teksti kirjoitettiin ensin jokaisesta haastattelusta omaksi haastatteluksi. Tämän jälkeen haastattelusta litteroidut vastaukset kopioitiin omaksi Word-tiedostoksi siten, että jokaisen teemahaastattelukysymyksen alle sijoitettiin kaikkien vastaukset (sisältäen tarkentavat kysymykset ja niiden vastaukset).

Litteroitua aineistoa kertyi haastatteluista yhteensä 54 sivua, joka jakautui keskimäärin 10,8 sivuksi jokaista viittä haastateltavaa kohden. Haastatteluaikaa kului keskimäärin 25 minuuttia yhtä haastattelua kohden eli yhteensä 2 h 5 min. Litterointi toteutettiin sanatarkasti, mutta puolikarkeasti tarkentavien merkkien käytöllä. Litteroitu teksti toteutettiin Microsoft Office Wordin Courier New -tekstityypillä, joka mielestäni esittää litteroinnissa käytetyt merkit mahdollisimman selkeästi. Lisäksi se erottuu tutkimuksessa muusta tekstistä selkeästi erilaisen tekstityypin takia. Litteroinnissa käytettiin taulukossa 1 esitettyjä merkkejä, jotka esiintyvät vastausesimerkeissä. Merkkien käyttöohjeissa olen hyödyntänyt KvaliMOTV:n (Kaikille avoin kvalitatiivisten tutkimusmenetelmien oppimisympäristö) Internet-lähteestä löytyvää litterointiohjeistusta (Litterointi).

Taulukko 1. Litteroinnissa käytetyt merkit

H:	haastattelija
V:	vastaaja
(0.2)	puheessa esiintynyt mikrotauko tai vähemmän
(0.5)	mikrotaukoa pidempi tauko
j _u st	alleviivaus sanoissa, joissa painotus tai sävelkorkeuden nousu muualla kuin sanan lopussa
§käs _i nukkeja§	hymyillen sanottu sana tai äännähdys
[päällekkäispuhunnan alku
]	päällekkäispuhunnan loppu
((draamatoiminta))	sana tai asia, jota haastattelutilanteessa ei sanota ääneen, vaan on haastattelijan käyttämä sana selventääseen tilannetta
/	seuraava sana lausutaan korkeammalta
ni::i	kaksoispisteet sanan sisällä, äänteen venytys

9.4 Aineiston analyysi

Aineisto koostuu haastattelujen vastauksista. Analyysissä aineistoa pyritään jakamaan ja luokittelemaan erilaisiin osiin. Luokittelemalla ja yhdistelemällä esiin nostettuja asioita päästään tulkitsemaan ja tekemään kokonaisvaltaisia päätelmiä tutkimusta varten. Luokittelemalla pystyy jäsentämään ja vertailemaan vastauksia keskenään. (Hirsjärvi & Hurma 2000, 143 – 144, 147.) Aineistoa analysoidessa nostetaan keskeiset käsitteet esiin. Tutkimustuloksien käsiteanalyysin avulla avataan käsiterakennetta. Valittu pääkäsite sisältää useampia alakäsitteitä, jotka liittyvät pääkäsitteeseen. Kaikkia alakäsitteitä ei ole välttämätöntä kuvata erikseen, koska kehittämistoiminta ei ole yksiselitteisesti tutkimusta. Käsiteanalyysin tekeminen palvelee tiedon levittämistä ja siirtämistä. Se on kehittämistyön tavoitteiden määrittelyä ja tiedon siirrettävyyttä. (Toikko & Rantanen 2009, 73, 130 – 131.)

Yhtenäiseksi koottu haastatteluaineisto helpotti haastatteluiden lukemista ja auttoi etsimään tuotetusta tekstiaineistosta vastauksia yhdistäviä tai erottavia seikkoja. Tutkimusaineistosta kerättiin Word -ohjelman tekstin korostusvärin avulla vastaukset omiin ryhmiin. Värikoodauksessa käytettiin apuna seuraavaa jaottelua: KELTAINEN = vastaus kysymykseen, yhteinen ajatus tai ymmärrys, VIHREÄ = positiivinen ilmaus,

HARMAA = negatiivinen ilmaus, PINKKI = parannusehdotus ja TURKOOSI = muu huomio. Värikoodien avulla nostettiin esiin kunkin teema-alueen sisältä yhteneviä ja eroavia vastauksia. Värikoodatut vastaukset oli tämän jälkeen helppo nostaa teemojen pääkäsitteiden osalta esille taulukkoon ja merkitsemällä niiden lukumäärät sulkeisiin (liite 3). Lisäksi kunkin pääkäsitteen jälkeen on ilmoitettu haastattelussa käytetyt käsitteet. Tämä toimintatapa helpotti huomioimaan ja tekemään käsitteistä yhteenvetoa. Haastatteluaineistoa täytyi lukea vielä tässäkin vaiheessa useampaan kertaan, jotta käytettyjen käsitteiden kohdentaminen tietyn pääkäsitteen sisään oli mahdollista toteuttaa.

Käsitteet lukumäärineen oli helppo kopioida Word -taulukosta Microsoft Officen Excel -taulukoihin, jolloin havainnollistavien kuvien tekeminen kävi helposti. Kuvien käyttö helpottaa lukijaa näkemään tutkimustulokset. Kuvissa on käytetty kahta erilaista ilmaisutapaa. Ympyrät sisältävät prosentteina käsitteet, jotka kertovat lukijalle selkeästi käytettyjen käsitteiden suhteet muihin käsitteisiin. Toiseksi visuaaliseksi esittämistavaksi on valittu palkit. Näissä kuvissa on esitetty yksittäisten käsitteiden kapalemääräinen esiintyminen kunkin kysymyksen kohdalla, jotta lukijaa saa selkeän käsityksen esitettyjen käsitteiden lukumäärästä. Vaikka haastateltavia on ollut viisi, on samaa käsitettä käytetty vastauksissa useamman kerran. Tutkimuksessa on haluttu tarkoituksella tuoda kaikki käsitteet esille niin monta kertaa kuin ne ovat aineistossa esiintyneet, jotta haastateltavalle olevan asian tärkeys tulee esille.

Tutkimustuloksissa on esitetty suoria lainauksia litteroidusta haastattelusta. Tämä on perusteltua siksi, että lukijalle tulee ymmärrys vastaajien aidoista mielipiteistä ja ajatuksista. Koska haastateltavia on ollut viisi, voidaan haastattelutekstiä hyödyntää tutkimustulosten esittelyssä. Litteroidusta haastattelutekstistä esitetään tutkimuksessa vastaussitaatit suoraan kopioituna ja eri järjestyksessä kuin ne on haastattelutilanteissa toteutettu. Perustelen vastausten esittämismäärää ja järjestystä oman eettisyyteni mukaan, jotta vastauksista ei voida päätellä haastateltavien henkilöllisyyttä. Analysoinnissa olen ottanut huomioon kaikkien viiden haastateltavan vastaukset. Esitän kysymykset tekstissä juuri siinä muodossa kuin ne on haastattelutilanteessa kysytyt, jotta lukijalle tulee käsitys haastattelun vuorovaikutustilanteesta.

10 TUTKIMUSTULOKSET TEEMOITTAIN

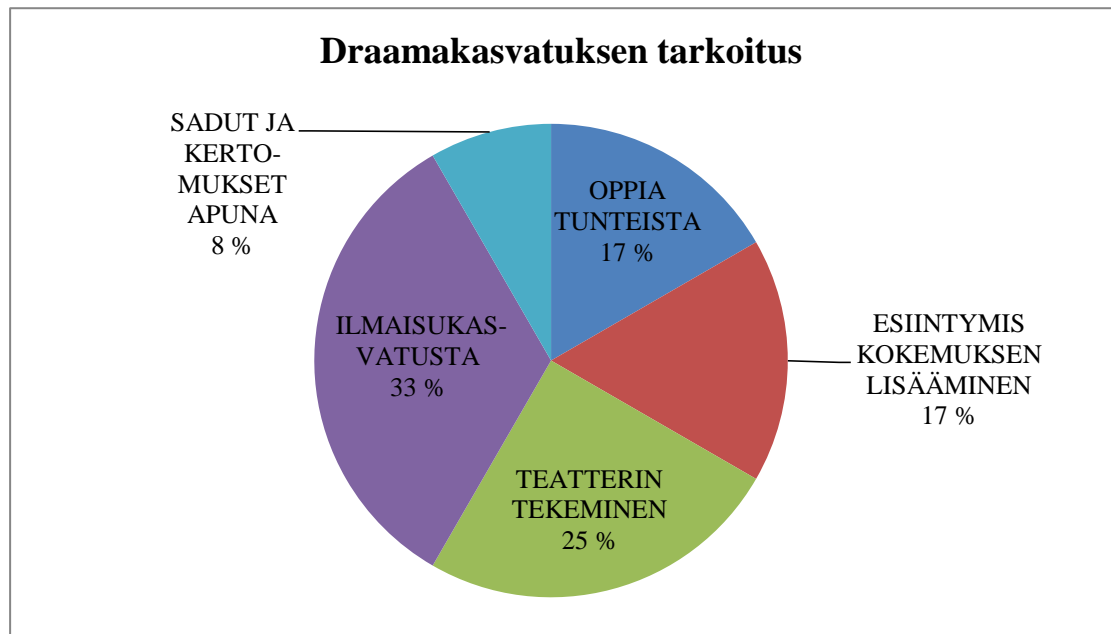
10.1 Kasvattajien käsitykset draamakasvatuksen tarkoituksesta

Ensimmäinen kysymys, ”tiedätkö mitä draamakasvatus tarkoittaa”, on teemahaastattelun peruskysymys. Kaikki viisi vastaajaa ilmaisivat eritavalla tietävänsä jonkin verran mitä draamakasvatus tarkoittaa. Osalla vastaukset olivat lyhyitä ja osa vastasi monisanaisesti. Vastauksissa vahvimmin nousivat esiin ilmaisukasvatus. Seuraavaksi vahvimmin esille nousivat teatterin tekeminen, lapsen tunteiden ilmaisu ja käsittely sekä esiintymistaitojen vahvistamiseen liittyvät asiat. Sadut ja kertomukset sekä improvisaatiot apuvälineenä mainittiin. Vastatut käsitteet ovat esitetty prosentteina kuvassa 1, josta voi havaita vastaussuhteiden erot. Seuraavat kolme vastausta kuvaavat draamatietouden olevan yleisellä tasolla, mutta ennen kaikkea kysymys johdatteli vastaajat aiheen pariin:

V: ”se tarkoittaa kasvatusta jossa lapsi saa draaman avulla mahdollisuuden tuottaa tunteitaan ... ei oo pelkkää teatteritaitoo vaan se on semmosta ryhmän edessä olemista ja esiintymistaitoja”

V: ”lasten ilmaisuun kasvatusta tämmöstä joka liittyy niiku satuihin tai kertomuksiin tai sitten vapaata improvisaatiota tunteista (0.2) tai siihen voi sisältyä teatteria tai teatteri-ilmasua tai tämmöstä ilmaisuleikkejä (0.2) tämmöstä mä kuvittelisin sen olevan”

V: ”mä ajattelen että siin on paljon (0.5) minun mielestä on sellasta ilmaisukasvatusta niiku vähä (0.2) ei pelkästää teatterii (0.2) vaan myös kaikenlaiseen ilmaisuun suuntaavaa kasvatusta”

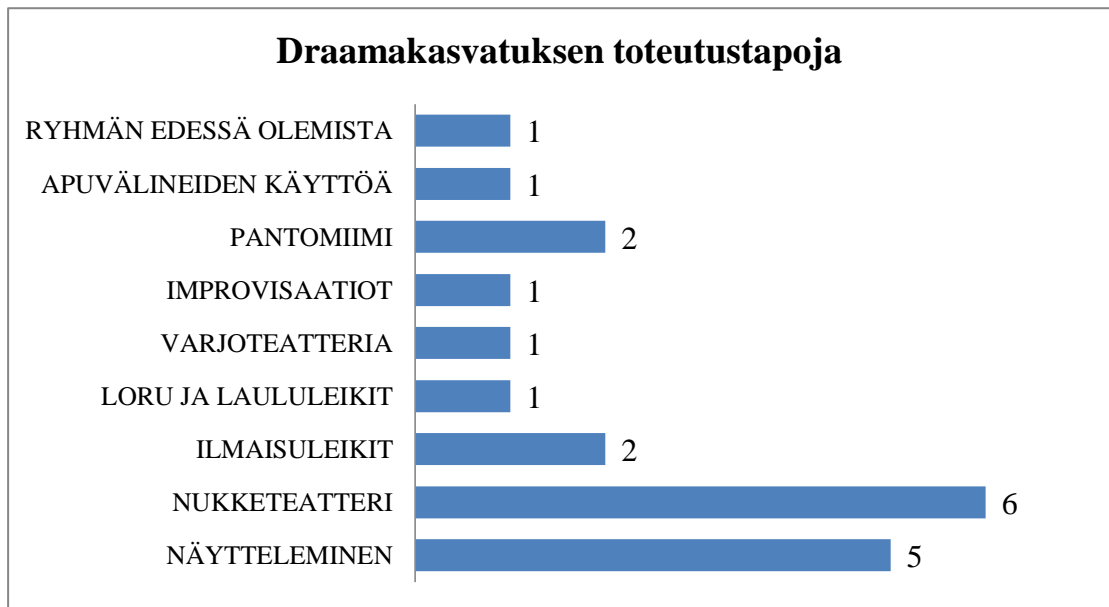
Kuva 1. Draamakasvatuksen tarkoitus (vastausprosentti/käsite)

Kysyttäessä ”millaisia toteutusmuotoja mielestäsi draamatoiminnassa voidaan käyttää” mainitsivat kaikki näyttelemisen vastauksiinsa. Nukketeatterin käyttö nousi käsinukkien osalta tutuimmaksi ja mainituksi toimintamuodoksi. Kuvasta 2 käyvät ilmi kaikki haastattelussa mainitut toimintamuodot ja niiden määrät. Haastatteluaineistosta on kerätty kaikki käsitteet, jotka liittyvät tiettyyn toimintamuotoon, esimerkiksi käsite nukketeatteri sisältää käsi-, keppi- ja marionettinuket. Seuraavat esimerkit antavat kuvan vastausten samanlaisesta sisällöstä:

V: ”mulla tulee mieleen ihan tällöinen näytteleminen vaan ja itse (0.5) itseilmaisun harjoittelu monellakin tavalla (0.5) tai sitten käsinukkien käyttö (0.2) keppinukkien käyttö (0.5) ja niin edespäin”

V: ”no leikitään lasten kanssa ilmaisuleikkejä”

V: ”toteutusmuotoja hm (0.2) no siis nukketeatteria ja varjoteatteria ja (0.5) pantomiimia ja käsinnukkeja erilaisissa muodoissa ja mitä ne on ne häkkyrät ((näyttää käsillään kun roikutaan ja liikutetaan käsiä)) siis marionettinukkeja ja tällöisiä tulee nyt mieleen”

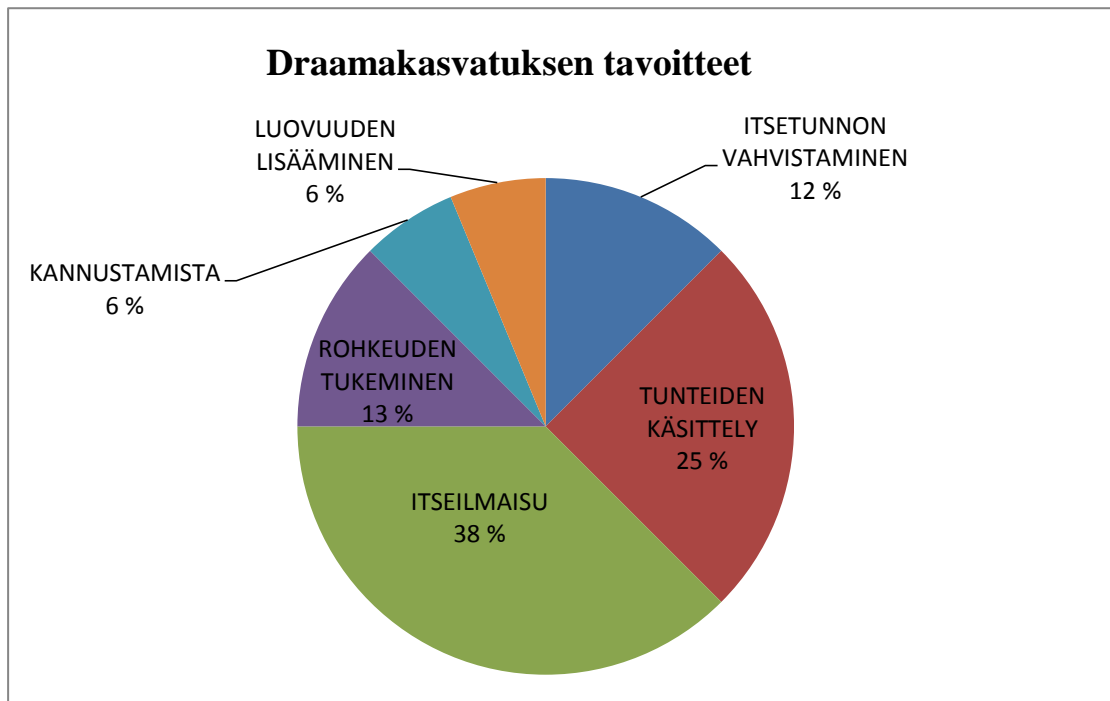
Kuva 2. Draamakasvatuksen toteutusmuotoja (käsitteitä/kpl)

Kysyttäessä "mitkä ovat draamatoiminnan tavoitteet varhaiskasvatuksessa" haastateltavista kaikki viisi toivat esiin lapsen itseilmaisun rohkeisuuden ja lapsen omien tunteiden käsittelyyn liittyvät asiat. Muut erilliset asiat, jotka nousivat vastauksessa esille, liittyivät lapsen itsetunnon ja luovuuden tukemiseen. Kuvassa 3 ilmenee käytettyjen käsitteiden suhde toisiin käsitteisiin. Vastausesimerkeistä välittyy lapsilähtöisen toiminnan ajatus, jossa lapsi nähdään kannustettavana toteuttajana:

V: "lisätä lasten ilmaisua (0.2) sillä tavalla että tulis sitä rohkeutta ilmasta omia mielipiteitään ja tunteita ja ja ni::i (0.2) semmosta kokonaisvaltaista ilmaisua"

V: "lapsen esiintymisvalmiuksien lisääminen ja luovuuden tukeminen siinä omassa ilmaisussa"

V: "kyllä se varmaan enimmäkseen on hyvän itsetunnon kehittyminen ja semmost et (0.5)lapsikin saa kokeilla erilaisia tapoja ilmaista itseään"

Kuva 3. Draamakasvatuksen tavoitteet (vastausprosentti/käsite)

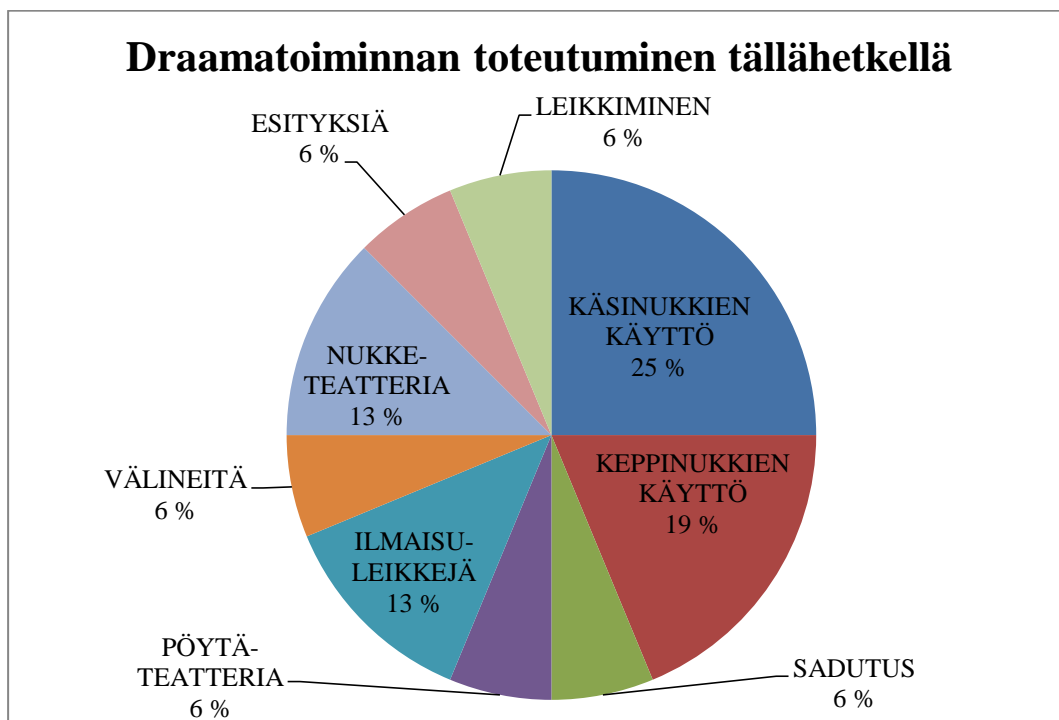
Kysymys, "miten draamatoimintaa mielestäsi toteutetaan nykyisin päiväkodissanne", antaa tietoa Taidepäiväkoti Satakielen tämän hetkisestä draamatoiminnan aktiivisuudesta ja toimintamuodoista. Lisäksi se tuo esiin henkilökunnan omia mielipiteitä draamatoiminnan tilasta heidän päiväkodissaan. Vastauksissa esiintyi jonkin verran hajontaa. Esimerkiksi yhdessä vastauksessa käsinukkeja ajateltiin olevan kaikissa ryhmissä vapaasti käytettävissä, mutta yhdessä vastauksessa niiden mainittiin olevan kaapissa ja otettavissa sieltä tarvittaessa. Toiset ryhmät käyttävät käsinukkeja ja keppinukkeja aktiivisemmin kuin toiset ryhmät. Draamatoiminta nousi tekemisenä esille yhdessä vastauksessa pienryhmätilanteissa päivittäin. Yleisesti ottaen kaikissa vastauksissa oli yhteistä se, että draamatoimintaa pitäisi olla enemmän ja suunnitelmallisemmin toteutettuna. Aikuislähtöistä esittävää draamaa tarjotaan jonkin verran, mutta sitä oli enemmän kuin lapsilähtöistä toimintaa, jossa lapset itse saavat suunnitella ja esittää. Kuvasta 4 käy ilmi, että draamatoimintaa on toteutettu, eikä se ole täysin yksipuolista. Sen järjestelmällinen toteuttaminen on ollut satunnaista, kuten esimerkivastauksista voi päätellä:

V: "ei mitenkään systemaattisesti (0.5) ei kauheen suunnitelmallisesti mutta on pyritty siihen että draamatoimintaa on jonkin verran aikuisten järjestäminä esityksinä ja sitten tämmöstä il-

masuleikkien muodossa ja arkisissa piirihetkissä ja omien ryhmien kanssa leikkien ja semmosta et ollaan lapsille tuotu välineitä joilla he voivat itse rohkastua leikkimään draamaa draaman keinoin nukketeatteria ja tekemään toisilleen esityksiä”

V: ”huonosti(0.5.)meillä on jonkun verran (0.2) aikuiset järjestää tavallaan aikuisesta lähtöisiä niin ku tälläisiä draamallisia juttuja(0.5)mutta lapsista lähtöisiä hommia on liian vähän me kyllä sadutetaan työt mut se jää oikeestaan siihen”

V: ”mun mielestä tavallaan hirveen keinotekoista mun mielest kuitenkin (0.2) ku käsinuket on jokaisessa ryhmässä vapaasti käytössä samoin kun keppinuket mutta mun mielestä se leikkiminen niillä ei oo niin hirveen kasvatuksellista vaan se on ihan vaan leikkiä”

Kuva 4. Draamatoiminnan toteutuminen tällä hetkellä Taidepäiväkoti Satakielessä (vastausprosentti/käsite)

10.2 Kasvattajien käsitykset draamatoiminnassa huomioitavia asioita

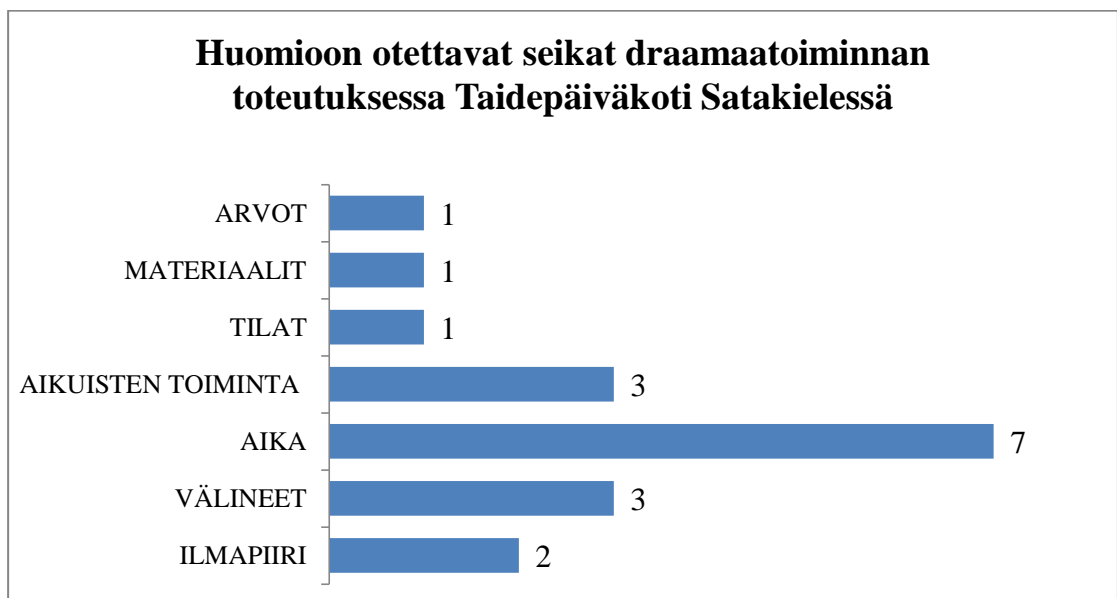
Kysymykset sisältävät haastateltavien henkilökohtaisia toiveita ja tavoitteita sekä heidän näkemiään haasteita draamatoiminnan käyttöönotossa. Kysymys, ”mitkä seikat on mielestäsi huomioitava draamatoiminnan toteutumisen kannalta taidepäiväkoti satakieleessä”, antaa vastaajille mahdollisuuden vapaasti pohtia erilaisia aihealueita, jotka nousevat haastattelutilanteessa mieleen. Tähän kysymykseen vastattiin hyvin henkilökohtaisella innostumisella ja vakavuudella. Se näkyi siinä, että haastateltavat pohtivat tarkkaan vastauksia ennen kuin vastasivat. Tunne välittyi vastausten painotuksissa ja eleissä, jotka viestittivät haastattelijalle aiheen henkilökohtaisuuden. Kaikkien viiden vastauksessa ensimmäiseksi kohosi aika eli miten draamatoiminnan suunnittelu ja sen toteutus pystytään käytännössä toteuttamaan. Useimmissa vastauksissa ilmeni, että nykyinen suunnittelu-aika on riittävä vain nykyisten toimintojen suunnitteluun. Välineiden monipuolisempaa käyttöä ja lapsille sopivien välineiden käyttöä pohdittiin niiden riittävyyden ja tarpeellisuuden suhteen. Toinen merkittävä asia oli aikuisten sitoutuminen draamatoimintaan. Sen toivottiin olevan kaikista aikuisista lähtevää eikä vain yhden tai kahden aikuisen välistä suunnitelmallista toimintaa. Lisäksi korostettiin turvallisen ilmapiirin merkitystä draamatoiminnassa. Vastaukset olivat laajoja ja niistä nousseet käsitteet on poimittu kuvaan 5, josta aika nousee erityisen merkittäväksi huomion kohteeksi. Alla olevien vastausesimerkkien sisältö antaa ymmärtää aikuisen roolin merkityksen ja toiminnan suunnittelun olevan henkilökunnalle tärkeitä huomioitavia asioita:

V: ”kyllähän se niiku on tärkeetä että on turvallinen ilmapiiri siihen yleensäkin lähtee lasten kokeilemaan eri asioita eri tapoja ilmaista itseään (0.2) ja sitten totta kai meidän aikuisten kannustava ilmapiiri siihen”

V: ”se pitää olla kaikista lähtevää (0.5) sille pitää ottaa aika eli se tarkoittaa sitä että meillä pitää löytää meidän arjesta aika sille ja se tarkoittaa sitä että muita taideopintoja tietyllä tavoin karsitaan tai (0.2) ehkä ei karsita / mutta järjestellä uudelleen ja se vaatii

myös tietyllä tavoin aika paljon lisää koulut-
tautumista meiltä”

V: ”ajankäyttö tulis ehkä ensimmäisenä mieleen
(0.2) että sille varattais riittävästi aikaa
siihen suunnitteluun ja toteutukseen ja se että
nimenomaan lapsille jäis riittävästi aikaa et se
ei olis semmosta et se jäis aina kesken (0.2)
sillen et sen sais vietyä loppuun et se loppus
luonnollisesti”

Kuva 5. Huomioon otettavat seikat draamatoiminnan toteutuksessa Taidepäiväkoti Satakielessä (vastauksia/kpl)

Kysyttäessä ”mitkä ovat mielestäsi päiväkotinne nykyiset resurssit draamatoiminnan toteuttamiselle sisältäen materiaalit tila aika paikka tieto-taito esimerkiksi” esiintyi haastateltavien vastauksissa jonkin verran hajontaa. Päiväkodin nykyisten resurssien ajateltiin olevan hyvät. Päiväkodin nykyiset tilat koettiin yleisesti hyväksi ja soveltuvan draamatoimintaan. Tosin suurimman osan vastauksissa tilat voisivat palvella draamatoimintaa paremminkin. Esimerkiksi toivottiin draamatoimintaan omaa tilaa, jota ei tarvitsisi jokaisen käyttökerran jälkeen siivota pois. Erilaisten materiaalien suhteen kaikki vastaajat olivat yhtä mieltä materiaalien monipuolisuudesta ja riittävydestä draamatoiminnan toteutukseen. Kuvaan 6 on vastauksista nostettu samaa tarkoittavat

käsitteet niin monta kertaa kuin ne ovat vastauksissa yhteensä esiintyneet. Olen poiminut useampia vastauksia ja ottanut irrallisia esimerkkejä haastateltavien vastauksista, koska haluan tuoda esille vastausten muodon niiden sisällöstä:

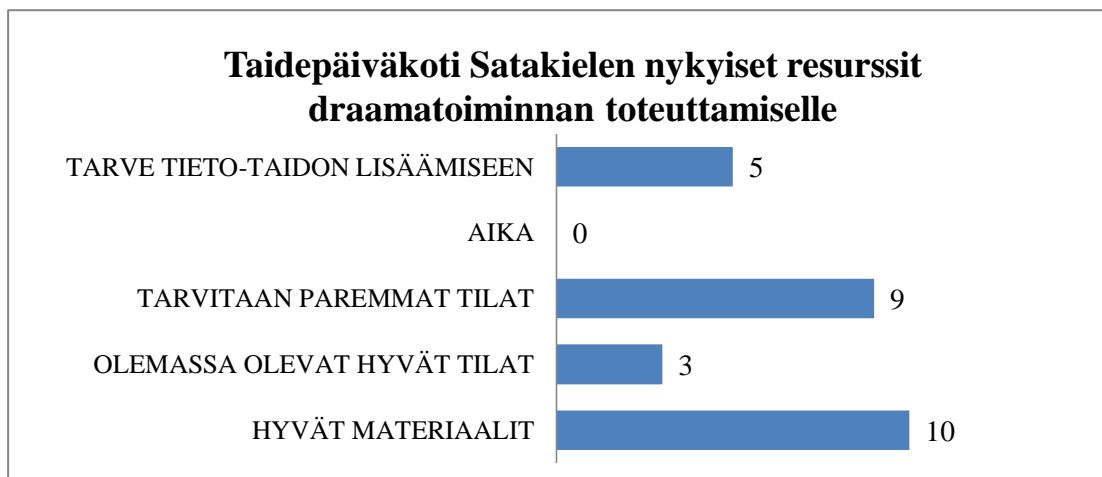
V: "materiaalit varmaan on ihan hyvässä mallissa sillä lailla että toki on sitten paljon kankaita ja roolivaatteita"

V: "tilathan meillä on hyvät (0.2) siis meillä on isoja ja meillä on paljon pikkutiloja (0.2)meil on helppo järjestää sermejä ja muita (0.2) siis meillähän kaikki periaatteessa täällä jo valmiina"

V: "on käsinukkeja roolivaatteita kankaita soitimia kaikenlaista tämmöstä mitä vois aatella et siinä käytettäis välineistönä"

V: "tilaongelma on meillä sit se mihin (0.2) kun näissä tiloissa ei pysty ihan hirveesti vaikuttamaan"

V: "jos tilaa ajattelee niin (0.5) sehän olis ihanteellista et jos olis joku tila joka ei olis muussa käytössä tavallaan et se olis aina muunneltava että ei tarvis raivata esimerkiks joka kerta erikseen sehän olis ihan ihan huippu juttu et sikäli tilojen suhteen vois olla ehkä paremminkin"

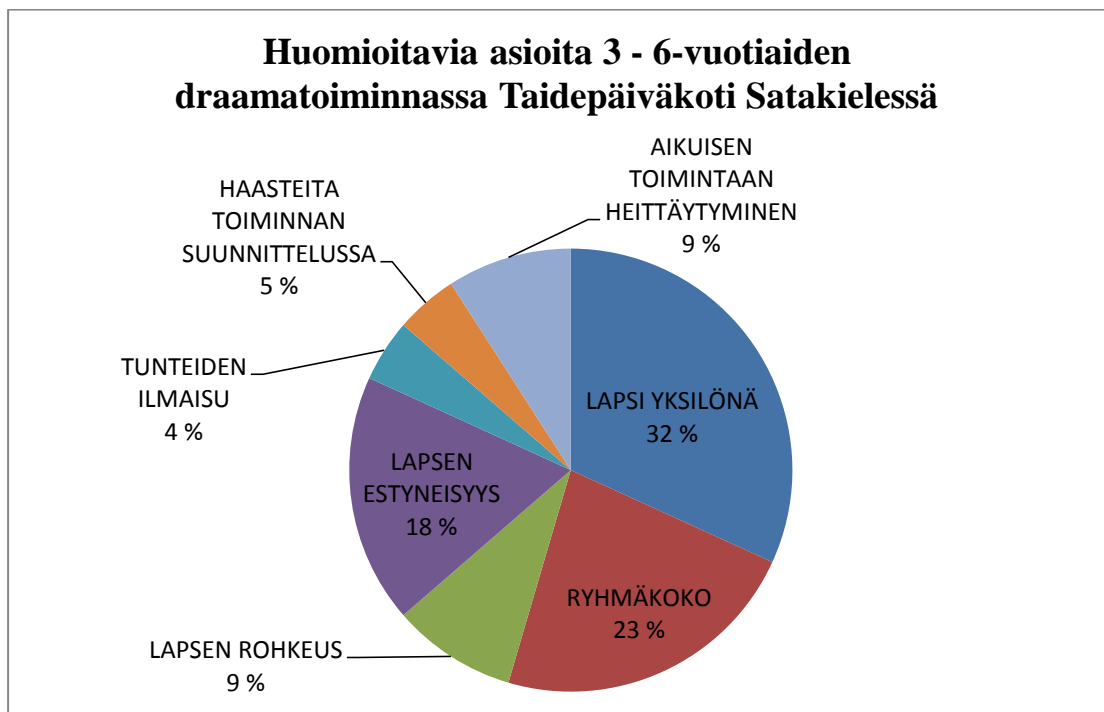
Kuva 6. Taidepäiväkoti Satakielen nykyiset resurssit draamatoiminnan toteuttamiselle (vastauksia/kpl)

Kysymyksellä ”millaisia asioita mielestäsi on otettava huomioon 3-6-vuotiaiden lasten kanssa draamatoiminnassa päiväkodissanne” halusin nostaa esiin henkilökunnan ajatuksia draamatoiminnan toteutukseen. Tavoitteena oli saada tietoa, onko taidepainotteisen päiväkodin lapsissa jotakin tiettyjä erityispiirteitä, joita voisi hyödyntää draamatoiminnan suunnittelussa. Kysymyksen asettelu ei ollut tarpeeksi loppuun asti hiottu, koska vastauksista nousi mielestäni lapsen yleiseen kehitystasoon liittyviä asioita esille eikä varsinaisia erityispiirteitä. Vastauksissa pääsääntöisesti viitattiin rohkeisiin ja huomionhakuisiin lapsiin sekä toisaalta hiljaisiin ja arkoihin lapsiin. Ryhmätoiminnassa näiden kahden erilaisen lapsijoukon tasapuolinen huomioiminen nousi haasteelliseksi ajatukseksi draamatoimintaa ajatellen. Suurimman osan vastauksista nousivat yksilöön ja ryhmään liittyviä asioita esiintymisestä, rohkeudesta ja estyneisyydestä sekä aikuisen toimintaan heittäytymisestä että antamalla esimerkkiä. Kuvasta 7 voi huomata, että ehdotuksena esille tuotiin tunteiden ilmaisua vahvistavat toiminnot. Vastausesimerkeistä voi havaita haastateltavien ymmärryksen yksilöstä ryhmässä toiminnan merkityksestä:

V: ”erilaisia lapsia on (0.2)semmosii jotka jaksaa kuunella ja rakastaa aivan hirveesti teatteria ja pystyy keskittymään mut sit pitää ottaa huomioon et siel on ne kolmevuotiaat (0.5)pitää muistaa se kohderyhmä kelle esitettään ja onhan se haastaavaa että saadaan se näytelmä sellaseen muotoon et eskarit jaksaa kattoo sitä ja pienetkin pystyy innostumaan”

V: "no mä voisin kyllä ajatella et tunteiden ilmaisuus vois olla(0.5)niinku et se ei olis pahitteeks koko päiväkodille ja nykymaailmassa yli-päättään (0.2) kyl mä pitäisin sitä tosi tärkeenä kaikille"

V: "jokainen lapsiryhmä on aina erilainen siin on erilaisia yksilöitä et se että joku kokoonpano on hyvinki innostunut esiintymään ja tekemään hyvinki helposti esityksiä tarinoita ja lähtee rohkeesti ilmaisemaan itseään (0.2) mutta sitte on taas semmosia lapsia jotka ei halua (0.2) on niiku estoja ja siinä on se heidän huomiominen se haastavin juttu siinä draamakasvatuksessa (0.2) et just miten saada tälläset estyneet lapset sitte mukaan siihen toimintaan"

Kuva 7. Huomioitavia asioita 3–6-vuotiaiden draamatoiminnassa Taidepäiväkoti Satakielessä (vastausprosentti/käsite)

Kysymys "kuinka usein draamatoimintaa voitaisiin mielestäsi toteuttaa päiväkodissanne" oli tarkoitettu haastateltavien henkilökohtaisten mielipiteiden esiin nostamiseen. Haastateltavat pohtivat tätä kysymystä mielestäni

monipuolisesti. Draamatoiminnan sijoittaminen toimintakalenteriin näkyi haastateltavien aitona kiinnostuksena etsiä ja esittää itse erilaisia vaihtoehtoja ja perusteluja. Vastauksista kävi useimmin ilmi, että draamatoimintaa voitaisiin toteuttaa kerran viikossa, mutta hajontaa mielipiteissä esiintyi siinä, onko toiminta sijoitettu mieluummin oman ryhmän päivälle perjantaihin vai maanantai-torstai päiville, jolloin muukin taidekasvatus tapahtuu pienryhmätoimintana. Muutamassa vastauksessa perjantai olisi hyvä pitää edelleen oman ryhmän päivä, jolloin tekeminen olisi vapaampaa ja enemmän lapsilähtöistä. Toisaalta nähtiin, että draamatoiminta voitaisiin pilkkoa joka päivälle pieniin hetkiin. Kerran viikkoon vastaparina kerran kuukaudessa järjestetty draamatoiminta, vaikka yhden iltapäivän mittaisena tuokiona, oli myös vaihtoehtona draamatoiminnan toteuttamiselle. Tätä perusteltiin riittävällä suunnitteluajalla. Vastauksista nousi esiin lapselle annettava mahdollisuus toteuttaa itse draamatoimintaa. Draamatoiminta nähtiin myös hyvänä tapana liittää se muiden taideaineiden kanssa yhteen, josta voisi helposti suunnitella projektityyppisesti suurempaa kokonaisuutta. Kuvassa 8 on esitetty käsitteet niin monta kertaa kuin ne haastattelutilanteessa mainittiin. Siitä on myös helppo havaita, että kerran viikkoon tapahtuva draamatoiminta oli useimman mielestä realistista toteuttaa. Käytän useampia vastausesimerkkejä, jotta lukija saa kuvan asian monipuolisesta tutkiskelusta. Vastausesimerkit ovat erillisiä lauseita, eikä niitä voida yhdistää kehenkään vastaajaan:

V: "ideaali tilannehan olis et sitä olis viikottain"

V: "no varmaan tietyllä tavalla joka päivä se vois olla (0.2) et totta kai et jos ajattelee isompaa projektia niin sithän se vois olla vaik kerta viikkoon semmonen selkeä rajoittuva tai varattu aika sille mutta tota (0.2) mutta pienimuotoisesti joka päiväki et jos on semmosia pieniä hetkiä"

V: "mun mielestä olis hyvä et meil olis enemmän niinku sitä lapselle annettavaa mahdollisuutta ilmaisullista toimintaa elikä lapselle mahdollisuus tuottaa niitä tunteitaan"

V: "se olis mahdollista toteuttaa jopa kerran viikossa (0.5) esimerkiksi just perjantaina ku meil on rauhallisempi päivä ja sinä päivänä meil ei oo mitään muuta taidejuttua mut totta kai se vaatis sit aikuisilta sitä et se toiminta pitäis jossain vaiheessa suunnitella se homma (0.5) mut tommonen niinku mikä toimis käytännös ehkä parhaiten kerta kuukaudessa vaik iltapäivä"

V: "se ei ehkä olis niin tai tuntuis niin ras-kaalta jos sen saiski tehdä siin omassa ryhmässä kun että siin suunnittelussa olis mietittävä koko taloa ja että mitä ne kaikki lapset sais siitä esityksestä tai se että kaikki lapset pääsis tekemään siin jotain (0.5) luulen et se ei olis niin rankkaa"

Kuva 8. Kuinka usein draamatoimintaa voitaisiin toteuttaa päiväkodissanne? (vastauksia/kpl)

10.3 Kasvattajien käsitykset draamatoiminnan haasteista

Kysymällä yksinkertaisesti "millaisia esteitä näkisit draamatoiminnan toteuttamiselle päiväkodissanne" halusin saada selville kaikilta haastateltavilta vielä sellaista, joka mahdollisesti ei olisi noussut aikaisempien vastausten pohjalta esille. Kysymyksen muotoilua analysoidessani kukaan vastaajista

ei kokenut esitettyjä asioita varsinaisesti esteinä vaan ennemmin ne koettiin haasteina. Sama aikataulusongelma nousi tässä kysymyksessä uudelleen esille. Vastaajista kaikki viisi olivat jo useampaan kertaan aiemmin maininneet ajan olevan suurin haaste draamatoiminnan toteutukselle, kuten kuvasta 9 voi asian todeta. Tutkimustulosten tässä vaiheessa on mielenkiintoista se, että draamatoiminnan ajateltiin edellisessä kysymyksessä onnistuvan viikoittain. Tämän kysymyksen kohdalla vastaajat kokivat ajan huomattavaksi haasteeksi tieto-taidon puutteen rinnalla, mutta ne koettiin enemmän haasteeksi kuin esteeksi. Kolme vastaajaa mainitsi sen ensimmäisenä haasteena. Yhdessä vastauksessa esteitä draamatoiminnan toteutumiseksi ei tullut mieleen ja tarkentavassa kysymyksessä mahdollisista haasteista, vastaaja totesi haasteiden olevan hyväksi. Olen valinnut kaksi esimerkkivastausta, joista aika-asian pohdinta käy monipuolisesti ilmi. Toisesta vastauksesta nousevat esille ilmapiirin rauhallisuus ja lasten vapaan leikin mahdollisuuksiin vaikuttaminen. Toisessa vastauksessa on hyvä esimerkki haastattelutilanteen dialogista, jossa draamatoiminnan koettiin tuovan lisää ideoita:

V: "no emmä tiedä onko esteitä mutta täytyy ottaa huomioon että se että meillä on ohjattua toimintaa muskari tanssi ja kuvataide H: luoko se mielestäsi haastetta draamatoiminnan toteuttamiselle V: nii sit mä koen et sit se on se (0.2) se että ilmapiiri pysyy kuitenkin rauhallisena vaikka ohjattua toimintaa on (0.2) olisi-kin reilusti H: oletko huolissasi lasten vapaanleikin vähenemisestä V: no joo ehkä lähinnä joo sitä (0.2) mutta tota (0.2) joo totta kai nää ajottuu enemmänkin aamupäivään nää tota muskarit tanssit ja kuvataide et sit iltapäivästä on joka tapauksessa yleensä aikaa vapaalle leikille mutta se nyt ehkä se ainoa haaste"

V: "no se ajan käyttö ja tilat kuten aikaisemmin mainitsin (0.2) ja just toi lasten vapaan leikin mahdollistaminen ettei sitte tapahtuis et draamatoiminta tulis leikkiaikaa kaventamaan mut aikatauluttamiseenhan sekin liittyy sitte (0.2) et

siksi mä ajattelin et se olis hyvä saada sisällytettyä näihin neljään päivään jotka meil on jo ohjattua toimintaa H:näetkö että draamatoiminnan vetämisessä olisi yksi ohjaaja joka toteuttaisi sitä kaikille ryhmille erikseen (0.2) olisi sitä sitten kerran kuussa tai useammin vai sillä lailla että jokaisen ryhmän oma aikuinen ohjaisi oman ryhmän draamatoimintaa V: molemmat kuulostaa hyviltä vaihtoehdoilta (0.2) et siinä jos on yksi ihminen hän vois sitte tavallaan helpommin perehtyä syvemmin ja niiku suunnitella tarkemmin (0.2) mut sitte taas se et kaikki aikuiset ohjais omille ryhmilleen ni tois sitte ehkä semmosta oman ryhmän tuntemusta ja semmosta oman ryhmän dynamiikkaan hyvää (0.2) siis et tää on meidän ryhmä ja lisäksi yhteenkuuluvuuden tunnetta et se vois olla hyvä (0.5) ku meil on ollu perjantait sen oman ryhmän päiviä niin sikäli se menisi siihen että silloin tehtäis yhdessä draamatoimintaa (0.2) silloin se kuulostais ihan järkevältä että sen ryhmän oma aikuinen ohjais draamaa”

Kuva 9. Haasteet draamatoiminnan toteutumiselle (vastausprosentti/käsite)

10.4 Kasvattajien henkilökohtainen motivaatio draamatoimintaan

Tämän teemaryhmän kysymyksiä ohjaa sama alkulause "mikäli ohjaisit itse draamatoimintaa, niin...". Ensimmäisessä kysymysosiossa etsittiin vastausta siihen, kuinka paljon haastateltava arvioisi draamatoiminnan vaativan hänen omaa sitoutumista ja aikaa perehtyä ja suunnitella toimintaa. Kysymys, "mikäli ohjaisit itse draamatoimintaa, niin miten paljon olet valmis sitoutumaan draamatoimintaan", antoi vastauksista varmuuden siitä, että kaikkia haastateltavia kiinnosti draamatoiminnan ohjaaminen joko omalle ryhmälle tai isommalle ryhmälle. Kaikki olivat valmiita sitoutumaan draamatoimintaan, jos heillä olisi riittävästi tietoutta asiasta. Useimman vastauksessa nousi jo aiemmin esille tullut suunnitteluajan lisäämisen tarve, jotta toimintaan voidaan panostaa hyvin. Koska vastauksista ei esiintynyt eroavuuksia, vaan kaikki ilmoittivat olevan sitoutuneita draamatoimintaan, ei ole tarkoituksen mukaista esittää kuvaa asiasta. Yhdessä vastauksessa ilmeni lisäksi se, että draamatoiminnalle olisi saatava ns. virallinen paikka toimintakalenterissa, jotta siihen voisi paneutua syvällisesti. Vastausesimerkit tuovat selkeästi esille henkilökunnan kiinnostuksen draamatoiminnan ohjaukseen:

V: "no erittäin paljon koska se on aihe mikä mua kiinnostaa itseäni tosi paljon se on mulle itselleni lähellä sydäntä"

V: "se vaatii kyllä aikamoisen muutoksen omassa ajatusmaailmassa mut toki jos siihen muutokseen päästään niin tietenkin sitoudun ehdottomasti"

V: "sit kun saa sen semmosen kipinän ja innostumisen et ahaa et tätähän tää vois olla ja saa sen niiku alkusysäyksen (0.2) et miten lähetään liikkeelle ja näin (0.5) ni kyl mä uskon et jos lähtiskin sitä asiaa silleen palastelemaan et nää on tämmösiä ilmasuleikkejä oman ryhmän kanssa ja lähetään siitä sitten liikkeelle siihen draaman kaikkiin mahdollisuuksiin (0.5) se voiski olla tavallaan sellane voimavara ryhmän hallintaan ja ohjaukseen ja pääsee draamatuokioiden

kautta tutustumaan niihin lapsiin yksilöinä
(0.2) et kyl siin on monta puolta”

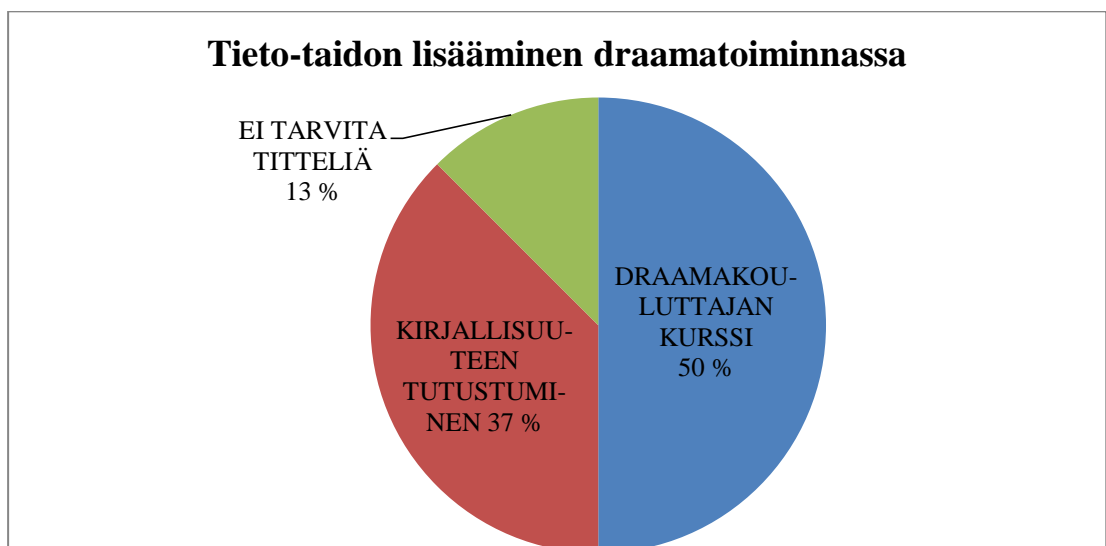
Kysymykseen ”mikäli ohjaisit itse draamatoimintaa, niin tarvitsetko mielestäsi lisäkoulutusta voidaksesi toteuttaa draamatoimintaa” kaikki vastaajat kertoivat tarvitsevansa lisäkoulutusta, ja kaikissa vastauksissa kurssityyppinen koulutus oli mieluisampi vaihtoehto kuin pitkäkestoisempi draamapedagogin koulutus. Draamakouluttajan intensiivikurssi tai sen tyyppinen lyhytkoulutus tuntui vastaajista parhaimmalta vaihtoehdolta, jonka avulla koettiin pääsevän alkuun draamatoiminnassa. Kirjallisuus nähtiin hyvänä toimintavinkkien lähteenä, mutta varsinaiseen omaehtoiseen draamakasvatusteoriaan paneutuminen kirjallisuuden avulla ei saanut kiinnostusta osakseen. Kuvasta 10 selviää helposti draamakouluttajan antaman koulutuksen kiinnostus, jota kirjallisuuden avulla voi täydentää. Erityistä ammattinimikkeen hankkimista draamatoiminnan toteuttamiseen ei nähty tarpeelliseksi. Olen nostanut vastauksista neljä esimerkkiä esille, koska näiden pohjalta ilmenee kurssityyppisen ja omaehtoisen kirjallisuuteen tutustumisen ristiriita:

V: ”tarvitsen ehdottomasti H: millaista koulutusta tarvitsisit mielestäsi (0.2) olisiko se kurssityyppinen koulutus vai draamakasvattajan pedagoginen pätevyys V: siis ei (0.2) mun mielestä me ei tarvita niinku mitään titteliä mutta kyl mä koen että (0.2) että joku sellanen niinku draamakasvattaja tai joku tällänen joka pitäis tälläsen intensiivikoulutuksen esimerkiksi viikonlopun homman tai jonkun muun sellasen joka herättäis meissä aikuisissa tavallaan sitä heittäytymisen halua (0.5) kuitenkin se tosi asia on se et arjes on monta hommaa, ni se pystyis varmaan neuvomaan sellasia pieniä kikkoja (0.2) millä sitä asiaa voitais helposti tuoda lähemmäs ja tavallaan myös sit sellanen konkreettisia toimintamalleja”

V: "mä haluaisin perustietoa ihan siis käytännön tietoa ihan tälläsistä niinku miten vähällä saa tehtyä jotaki esimerkiksi näin (0.2) tai että mitä tarvit tähän että voi tehdä näin tai siis perustietoa joka olis joka alueelta ei mitenkää yhteen asiaan keskittyvää vaan että mahdollisimman monipuolisesti (0.2) ja kyllä siis kiinnostaa ihan hirveesti"

V: "toki kirjallisuuskin on hyvä mut siinäkin sit se et sekin on monologi (0.2.) jos sä et ymmärrä jotain lausetta ni se kirja ei pysty sulle sitä selvittämään (0.2) eli sen kirjan pitäis olla tosi hyvä (0.5) ja ne harvoin on"

V: "et sais jonku pienen infopakettin siitä että mitä draama voisi olla päiväkotikästen lasten kanssa ja siitä lähtis siitä avautumaan se asia et toki on kirjallisuutta mitä on mahdollisuus lukea ja sieltä etsiä tietoa ja ideoita onkia (0.2) mut varmaan helpoin tapa olis se et joku asiasta innostunut ihminen tulis pitämään semmoisen pienen koulutusjakson meille ja näyttämään esimerkkiä"

Kuva 10. Tieto-aidon lisääminen draamatoiminnassa (vastausprosentti/käsite)

Kysymys "mikäli ohjaisit itse draamatoimintaa, niin millaisia tavoitteita asettaisit itsellesi draamatoiminnan toteutuksessa" tuotti erilaisia vastauksia. Kaikissa vastauksissa nousi esiin draamatoiminnan idea eli lapsilähtöisyys. Tavoitteissa esitettiin, että lapsille suunnattua toimintaa olisi enemmän ja lasten omia ideoita sekä osallistumista toimintaan lisättäisiin. Toisin kuin tähän mennessä draamatoiminta on ollut enemmän aikuisista lähtevää ja lapset ovat olleet vastaanottavia osapuolia. Aikuislähtöisyyden käsitteeseen liittyivät toiminnan muuttaminen enemmän aikuisten rohkeuden ja heittäytymiskyvyn vahvistamiseen. Vastauksissa mainittiin edelleen tiedon tarve draamatoiminnan ohjaukseen olevan kaiken tavoitteellisen toiminnan taustalla. Kuvasta 11 ilmenee lapsi- ja aikuislähtöisyyden tasapainottamisen lisäksi toimintamuotojen vakiinnuttaminen merkittävimpinä tavoitteina. Olen tuonut esimerkeissä enemmän kuin kolme vastausta esille, koska niistä välittyivät mielestäni hyvin draamatoiminnan perustarkoitus lapsilähtöisestä toiminnasta yhdistettynä varhaiskasvattajan asettamiin henkilökohtaisiin tavoitteisiin. Esimerkit ovat vastausten laajuudesta poimittuja ja siksi esitetty irrallisina kommentteina, jotta vastaajan anonymiys säilyisi:

V: "ShmS (0.5)no ainakin sen että saisi tehtyä lapsille (0.2) no ensin ehkä se et lapset rohkaistuis kokeilemaan eri tapoja ja toteuttamaan itseään eri tavoilla ainakin se ja (0.2) et tulisi tutuisk eri draamakasvatuksen eri osa-alueet ja tavat (0.5)ne nyt ainakin

V: "no ihan sellasen tavoitteen et se olis vähintään joka viikkoista mieluiten et se liittyis vahvasti johonkin meidän jokapäiväiseen toimintaan"

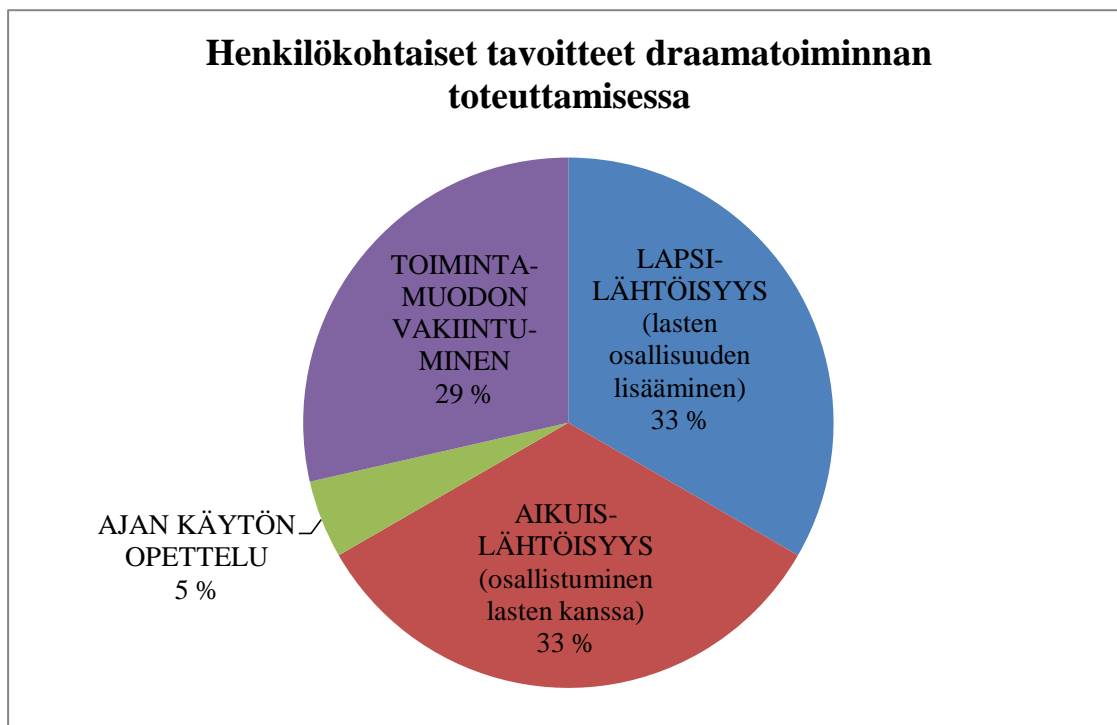
V: "musta olis kaikista ehkä palkitsevin et kun huomais että ne lapset kuuntelee ja nauttii siitä ja ne saa siitä jotakin (0.5) et viriäis sen tuokion jälkeen keskusteluja ja selvästi näkis et se jäis niiden lasten mieliin ja ehkä se siirtyis niiden leikkiin ja omaan kokeiluun

(0.5) se olis ehkä semmonen tavoite mikä olis mulle tärkeä”

V: ”lapsetkin vois esittää esitystä niille muille lapsille ja siinä ois tavallaan aikuinen kertojana tai jonain muuna joka johdattais sitä tietä mut et ne lapset sais tavallaan tehdä sen tunteen ja sen näytöksen H: tarkoitatko et ne olisi lasten suunnittelemaa esityksiä V: kyllä et mut ehdottomasti jatkuvaa silleen aktiivisesti jatkuvaa”

H: ”luuletko että se ((draamatoiminta)) antaisi mahdollisuuksia ja ideoita muuhun taidekasvatukseen V: kyl mä uskon et siitä syntyis paljonkii (0.5) ku lähtis vaan toteuttaa ja jos aattelee että kun tutustuu niiden lasten pään sisäiseen maailmaan siinä kun ne lähtee vapaasti ilmaan tuntemuksiaan ja tarinoita mitä kaikkea niiltä syntyykään siinä toiminnassa ni siitä vois syntyä ideoita muuhunkin taidetoimintaan (0.2) et hetkinen tää onkin niiden lasten mielestä kiinnostavaa ja ne elääkin tälläsessa maailmassa et tää tähän voisikin tehdä hm kokonaisvaltaista toimintaa

V: ” se että uskaltautuis heittäytyä sata lasissa mitä tahansa tekemään eli pistäs ittesä likoon ihan kokonaan H: tuntuuko sinusta että sinä et pystyisi laittamaan itseäsi likoon V: ei mut kun ei oo kokemusta draaman järjestämisestä et mitä kaikkea siihen tarvitaan ja koska siinä on ihan lapsen kengissä (0.2) eli koska sitä ei osaa niin sitä tekis vähän puolittain ku siitä ei oo tietoo eikä taitoo kunnolla”

Kuva 11. Henkilökohtaiset tavoitteet draamatoiminnan toteuttamisessa (vastausprosentti/käsite)

11 YHTEENVETO TUTKIMUSTULOKSISTA

Tutkimustulosten mukaan henkilökunta tietää pääpiirteittäin, mitä draamakasvatus tarkoittaa, ja he ovat tietoisia draamatoiminnan monipuolisuudesta. Henkilökunta liitti draamatoiminnan yleisesti lapsen kehityksen tukemiseen. Draamatoiminnan tavoitteet ymmärrettiin, vaikka missään vastauksessa ei tullut selkeästi esille esimerkiksi lapsen eettinen kasvu, sosiaalisten normien eikä kognitiivisten taitojen vahvistuminen draamatoiminnan avulla. Lapsen oma esiintymisrohkeuden vahvistaminen ja itsetunnon positiivinen kehitys nousivat esille, sillä draamatoiminta lisää lapsen ymmärrystä itsestä.

Henkilökunta on innostunut ja motivoitunut draamatoimintaan. Se halutaan lisätä Taidepäiväkoti Satakielen toimintaan ja toteuttaa sitä viikoittain. Draaman toteuttamisai-ka, suunnittelu-aika ja tieto-aidon puute nousivat tutkimuksessa selkeimmäksi haasteeksi. Suunnittelu-aika koettiin riittävän vain nykyisten toimintojen suunnitteluun. Henkilökunta kokee tarvitsevansa lisäkoulutusta, joka mieluummin olisi kurssityyppi-nen intensiivikoulutus. Erityisesti toivottiin ideoita toiminnan ohjaamiseen, joka parhaiten heidän mielestään onnistuisi draamakouluttajan esimerkkien avulla. Tutkimuk-

nessa henkilökohtaiset tavoitteet sisältyivätkin pääsääntöisesti ohjaukseen ja sen laatuun.

Tällä hetkellä draamatoimintaa on ollut harvoin ja silloinkin se on ollut aikuisten toteuttamaa yksittäisiä esityksiä. Kaikki ovat halukkaita draamatoiminnan lisäämiseen, silti huolta aiheutti sen sijoittuminen nykyisten taideaineiden päiville. Tutkimuskohteen yhtenäisen ajatuksen esiintuominen on hankalaa, sillä suurimman osan mielestä toimintaa voisi olla joka viikko, mutta esiin nousi huoli lapsen jaksamisesta. Toisaalta he esittivät ehdotuksen että, draamatoimintaa voidaan sisällyttää muun taidekasvatus-toimintojen yhteyteen. Draamatoiminnan ajateltiin lisäävän ideoita myös muuhun taide-toimintaa, jolloin toimintoja voitaisiin hyödyntää suuremman projektin muodossa.

Lasten omaa osallistumista draamatoimintaan haluttiin lisätä. Turvallinen ilmapiiri, lasten kannustaminen ja onnistumisen kokemusten tarjoaminen uusien erilaisten ilmaisutapojen avulla nousivat selkeästi tavoitteeksi. Näiden kokemusten toivottiin siirtyvän ja rikastuttavan myös lasten omaehtoista leikkiä. Lasten vapaaleikkiaika katsottiin riittävän, jos ohjattu draamatoiminta ajoittuisi aamupäiviin. Myös päiväkodin resurssit tilojen ja materiaalien suhteen ovat hyvät. Tilat ovat Taidepäiväkoti Satakielessä muunneltavissa, vaikka draamatilan toivottiin olevan erillinen ja vain siihen tarkoitukseen varattu. Tätä perusteltiin mm. sillä, että kaikki draamatoiminnassa tarvittava materiaali voisi olla aina esillä tai ainakin yhdessä paikassa.

12 SUUNNITELMA DRAAMATOIMINNASTA TAIDEPÄIVÄKOTI SATAKIELEEN

Olen tullut siihen päätelmään teorian tiedosta nousseesta ymmärryksestä ja tutkimustuloksista saadun tiedon perusteella, että draamatoiminta sijoitetaan viikko-ohjelmaan maanantai ja torstai päivien välille. Tällöin draamatoiminnassa voidaan hyödyntää sille ominaista prosessinomaista työtettä. Lähdin työstämään suunnitelmaa teemahaastattelussa esille nousseesta ehdotuksesta, että draamatoiminta voidaan sisällyttää muuhun taidekasvatustoimintaan. Draamatoiminta sisällytetään kohdennetusti tanssin, kuvataiteen ja musiikin kanssa sekä sen sijoittamiseen omaksi toimintatuokioksi pienryhmätasolla. Tämän toimintatavan avulla voidaan hyödyntää laajempia teema kokonaisuuksia.

12.1 Draamatoiminnan suunnittelu-aika

Aika nousi tutkimuksessa suurimmaksi haasteeksi draamatoiminnan aloittamiseen Taidepäiväkoti Satakielessä. Epäkohdan korjaaminen merkitsee sitä, että draamatoiminnan aloittaminen ei ole muista syistä mahdotonta Taidepäiväkoti Satakielessä. Toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen on kehittämistehtävässä etsittävä aikaa arjesta. Suunnitteluajan lisäämiseksi kehittämistehtävässä on täytynyt selvittää päiväkodissa käytetty nykyinen suunnittelu-aika. Kysyin sähköpostiviestillä päiväkodin johtajalta Katja Ståhlilta, millainen käytäntö heillä on suunnitteluajan käytöstä. Hän kertoi, että heillä on yhteisestä sopimuksesta ollut käytössä ja riittävä kahden tunnin suunnittelu-aika viikkoa kohden. (Ståhl 2011). Yksityisen sosiaalialapalvelun työehtosopimuksen mukaan suunnittelu-aikaa varataan lapsiryhmän ulkopuoliseen toiminnan suunnitteluun, oman lapsiryhmän toiminnan ja vanhempien tapaamisiin. 1.3.2010 alkaneen työehtosopimuksen mukaan suunnittelu-aika on 8 % keskimääräisestä viikoittaisesta 38 tunnin 20 minuutin työajasta eli yhteensä 3 tuntia 6 minuuttia. (Yksityisen sosiaalialan palvelun työehtosopimus 2010, 57 – 59.) Tähän tietoon perustuen näen yhden tunnin ja kuuden minuutin lisätyn kotona tehtävän suunnitteluajan olevan riittävä draamatoiminnan suunnitteluun. Työntekijä voi harkinnan mukaan itse pohtia, millaiseen suunnitteluun hän tulee käyttämään lisätyn suunnitteluajan.

Ajallisesti työssä käytettävä viikoittainen kahden tunnin mittainen suunnittelu-aika pysyy ennallaan, joten viiden kasvatusvastuullisen henkilön kohdalla se on jaettu jokaisen arkipäivän kohdalle. Toki alussa suunnitteluun kuluu enemmän aikaa, sillä paneutuminen draamatoimintaan vaatii työtä. Visiona uskon vilpittömästi, että kokemuksen karttuessa myös suunnitelmien ja ideoiden työstäminen helpottuu. Viikkopalaverit on mahdollista hyödyntää päiväkodin yhteisten teemojen valinnan ja erilaisten työskentelytapojen suunnitteluun, jotta draamatoiminnalla tulee olemaan näiltä osin yhteinen linja. Draamatoimintaa varten saadaan suunnittelu-aikaa lisää siten, että nykyisten taidekasvatusmuotojen sisältöä tai paremminkin laajuutta rajataan ja se käytetään hyväksi draamatoiminnan toteuttamisessa. Draaman työtapoja hyödynnetään kyseisissä taidekasvatusuokioissa. Suunnittelu-aika ja draamatuokioiden toteuttajat ovat huomioitu viikoittain tapahtuvassa draamatoiminnassa seuraavasti: aikaisempien taidekasvatusmuotojen toteuttajat jatkavat omilla osaamisalueillaan kuten ennenkin. Uutena muotona on neljän varhaiskasvattajan osallisuus draamatoiminnan toteutukseen pienryhmän draamatoiminnan osalta. Kehittämistehtävässä on selvitetty nykyisten taideaineiden

ohjausaika (liite 5). Selvityksestä kävi ilmi, että kuvataiteen ohjaus vie suurimman ajan verrattuna muiden taideaineiden ohjaukseen. Kuvataiteen ohjaajana toimivalle johtajalle jää käytettäväksi nykyinen aika päiväkodin hallinnollisiin tehtäviin. Tästä syystä on perusteltua, että draamatoiminta tulee jakautumaan neljän työntekijän kesken.

12.2 Draamatoiminnan sijoittuminen toiminta-arkeen

Draamatoimintatuokio on lisätty viikko-ohjelmaan omana noin puolen tunnin toimintatuokiona maanantain ja torstain välille, kuten muut taidetuokiot. Toimintaa aloitettaessa puolen tunnin draamatuokioaika viikko-ohjelmassa on riittävä, sillä draaman työmenetelmiin ja käyttöön kannattaa perehtyä pikkuhiljaa. Toivasen (2010, 35) mukaan draamatoiminta kannattaa aloittaa varhaiskasvatuksessa lyhyillä toimintatuokioilla. Erilaiset draaman keinot tai draamaleikit ovat kestoltaan noin 5 – 10 minuuttia pitkiä. Varhaiskasvattajalle on tärkeää omaksua toiminnan sisältö ja ohjaukseen käytettävien työtapojen hallinta. Lapsen kohdalla on mielekästä aloittaa pienillä tuokioilla, jolloin erilaisien draamaleikkien avulla lapsi voi tutustua draamatoimintaan. Lisäksi turvallisen ilmapiirin luominen ja tutunkin ryhmän draamaan ryhmäyttäminen vaatii aikaa, koska toiminnassa lapsi ilmaisee itseään monella eritavalla. Lapsen omien ajatusten, mielipiteiden esille tuominen ja rohkeus osallistua toimintaan vievät aikaa.

Taidepäiväkoti Satakielessä draamatoiminta on helppo sijoittaa muun taidekasvatuksen yhteyteen, jolloin lapset pääsevät pikkuhiljaa tutustumaan draaman erilaisiin työtapoihin. Esimerkiksi draamassa käytetyt virittävät, rauhoittavat ja keskittymistä edistävät leikit ja toiminnot voidaan ottaa huomioon muissa taidetuokiassa. Viikko-ohjelmassa on laskennallisesti huomioitu jokaista lapsiryhmää kohden nykyinen ohjattu taidetoiminta-aika sekä lisätty draamatoiminta-aika. Liitteenä olevasta taulukosta on helppo havaita uudistettu ohjatun taidetoiminnan aika (liite 4). Työntekijää kohden on samanlainen viikko-ohjelmasuunnitelma (liite 5), josta yhtä aikuista kohden pystytään havainnollistamaan henkilön nykyinen taidetoiminnan ohjausaika viikkotasolla sekä lisätty draamaohjausaika.

Erilaisia draamallisia ilmaisuharjoitusleikkejä on mahdollista toteuttaa kunkin olemassa olevan taidetuokion alussa ja lopussa. Tähän on varhaiskasvattajan paneuduttava kirjallisuudesta löytyvien vinkkien avulla. Musiikkileikkikoulun toimintaan voi sijoittaa kehon ja muiden soittimien tuottamaa ääntä tai tehdä musiikin mielikuviin liittyviä

rentoutusharjoituksia. Tanssiin ja jumpan toimintoihin voi liittää samoin alkuun ja loppuun oman kehoon ja liikkumiseen liittyviä toimintoja, joissa oman kehon rajoja pääsee kokeilemaan. Lisäksi esiintymisharjoituksia on luontevaa toteuttaa näissä kahdessa taidetoiminnassa. Kuvalliseen taiteeseen voidaan liittää erilaisten välineiden tuottaminen. Lapset pääsevät kokeilemaan, luomaan ja tutkimaan erilaisten materiaalien, rakenteiden ja välineiden käyttöä ”tuotteen” valmistamisessa. Lisäksi kuvataidetta voidaan integroida samanaikaisesti virallisten draamatuokioiden yhteyteen. Tähän, kuten muihinkin taidetuokioihin on hyvä sijoittaa myös pareittain tehtäviä asioita. Näiden kaikkien neljän taidekasvatustoiminnan yhdistäminen yhdistää päiväkodin toiminnassa lapselle mahdollisuuden ideoida ja tuottaa kokonaisuuksiin liittyviä asioita. Uudistetussa toimintasuunnitelmassa lapsen vapaa leikkiaika jatkuu, kuten aiemminkin aamuisin ja iltapäivisin viitenä päivänä viikossa.

12.3 Käytännön esimerkki draamatoimintaan

Käytännön esimerkkinä ehdotan kasvattajien yhdessä valitseman teeman ympärille rakennettavaa mielikuvitusmaailmaa, jossa lapsi suunnittelee, tekee ja toteuttaa itseään yhdessä toisten kanssa. Lopputuloksessa pyritään fyysisten ja psyykkisten kokemusten kokonaisuuteen, jossa synnytetään erilaisia merkityksiä. Myöhemmin koetut asiat reflektoidaan draamakasvatuksen periaatteiden mukaan.

Kuvataidettunnilla toteutetaan teatterinukkien, keppinukkien ja lavasteiden rakentamista, kohdennetusti lapsiryhmän taitojen ja mielenkiinnon mukaan. Mielikuvitusmaailma sisältää useampia erilaisia maailmoja ja rakennusratkaisuja. Tässä toteutuisi lapsen oman työn tekeminen nukkien osalta ja ryhmätoiminnassa mielikuvitusmaailman tekeminen. Mielikuvitusmaailma voi olla esimerkiksi pöytäteatteri tai varjoteatteri yhdistettävissä. Oleellista on kuitenkin se, että lapsi pääsee itse yhdessä muiden lasten kanssa ideoimaan tekemistä. Omilla draamatunneilla näiden mielikuvitusmaailman ja siihen liittyvien aiheiden käsittely alkaa tarinan hahmottelulla: tarinan kehys pääpiirteittäin (aika, paikka, roolit), tunteet ja tuntemukset rooli hahmoilla ja roolihahmojen historia. Erilaisia harjoituksia voi hyödyntää opinnäytetyön teoriaosuudesta ja kirjallisuudesta, joiden avulla lapsi pääsee eläytymään mielikuvitusmaailmaan ja tutustumaan siellä eläviin roolihahmoihin. Asioiden käsittely ja ajatuksien työstäminen on opettavainen tapa saada lapsen oma maailmankuva esiin. Draamakasvatuksellista toiminnassa on Jäälinojan (2000, 27) mukaan se, kun aikuinen liittyy leikkiin ja ohjaa

toimintaa tietoisesti suunniteltuun päämäärään ja jossa, korostuu yhteisen toiminnan lisäksi lapsen oma kokemus. Tanssi yhdistetään mielikuvitusmaailmaan esimerkiksi varjoteatterin tai pantomiimin avulla. Toinen vaihtoehto on opetella liikuttamaan nukkea musiikin mukaan. Toiminnassa toteutuisi kehon liikkeiden harjoittaminen yksin ja yhdessä. Musiikin avulla nämä osa-alueet liitetään yhteen äänimaiseman tuottamisella. Tässä on valmiille esitykselliselle hyvä pohja, jossa näitä kaikkia taideaineita on hyödynnetty. Kokonaisuutta ajatellen on tärkeää, että kaikki lapset pääsevät kokeilemaan jokaista toimintavaihetta, koska prosessi on tärkeämmässä osassa kuin hieno lopputulos (Salmi 2001, 65).

13 POHDINTA

Opinnäytetyön tarkoitus oli tilaajan toiveen mukaan draamatoiminnan kehittäminen päiväkodin toiminta-arkeen, koska se on osa heidän varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelmaa. Draamakasvatuksen kehittämiseksi oli syntynyt tarve, kun se oli jäänyt vähemmälle huomiolle kuvataiteen, tanssin ja musiikin vakiinnuttaessa toimintaansa. Draamatoimintaa ei ole voitu kutsua draamakasvatukseksi, koska se on ollut ajoittaista ja yksittäisten esitysten toteuttamista lähinnä aikuisten tekemänä. Draamakasvatus on luonnollinen tapa monipuolistaa Taidepäiväkoti Satakielen varhaiskasvatuspalvelua, sillä draamatoiminnan voi helposti yhdistää muiden taideaineiden kanssa.

Tutkimuksessa piti lähteä kahdesta toiminta-ajatuksesta. *Tutkimustyön lähtökohtana* oli riittävän draamakasvatusteorian kokoaminen ja käytännön esimerkkien tarjoaminen varhaiskasvattajien avuksi. *Kehittämistyön lähtökohta* oli draamatoiminnan sijoittaminen muiden taidekasvatusaineiden rinnalle. Tutkimuksen alussa on kehittämistyö rajattu toimintasuunnitelmaan. Mikäli tavoitteena olisi ollut draamatoiminnan ohjaamiseen liittyvä toiminnallinen osuus, olisi opinnäytetyön laajuus kasvanut siinä määrin, ettei käytettävissä oleva aika olisi ollut riittävä hyvän lopputuloksen saamiseksi.

Tutkimusta lukevalle henkilölle on pyrittävä tarjoamaan mahdollisuus tuotetun tiedon luonteen, käyttötapojen ja mahdollisuuksien tarkasteluun (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 13). Kirjoittamisessa olen pyrkinyt loogiseen ja tarpeellisen perustiedon työstämiseen. Draamakasvatuksen kirjallisuutta ja väitöskirjoja on ollut riittävästi saatavilla, mutta niiden valinnassa olen joutunut tekemään itsenäisiä ratkaisuja tiedon suhteen. Käyttämäni teorialähteen valinta on tapahtunut sen hetkisen ymmärryksen perustella. Teorialähteen valintakriteerinä on ollut niiden sopivuus varhaiskasvatukseen ja nii-

den hyödyllisyys henkilökunnalle, sillä useimmassa kirjassa tai tutkimuksessa teoria käsittelee kouluikäisiä lapsia ja nuoria.

Teoria etenee yleisestä draamatiedosta kohti syvällisempään tietoon. Teoriaosuuden alussa on määritelty draama ja sen pedagoginen merkitys sekä draaman yhteys leikkiin. Tämän tiedon avulla olen pyrkinyt antamaan lukijalle, kenellä ei ole aikaisempaa kokemusta draamatoiminnasta, käsityksen toiminnan tarkoituksesta, tavoitteista ja mahdollisuuksista hyödyntää leikkimistä draamatoiminnassa. Olen halunnut selventää teoriassa draamakasvatuksen tavoitteita varhaiskasvattajalle, jotta toiminnan suunnitelmallinen sisältö on aloittelevalle draamaohjaajalle helpompi hahmottaa. Erityisesti draamatoimijoiden omat roolit on mielestäni tärkeää sisäistää, jotta draamatoiminnasta tulee toimiva kokonaisuus. Kappaleessa lapsen rooli draamatoiminnassa on tarkoituksella havainnollistettu käytännöllisten esimerkkien avulla. Teoriaosuuden jälkimmäinen osa määrittelee prosessidraaman, jossa kerrotaan, miten toiminta rakentuu eri osista ja miten hyödynnetään useampia toimintamuotoja. Tämän syvällisemmän osion avulla on pyrkinyt välittämään tulevalle draamaohjaajalle käytännöllistä tietoa, joka sisältää monipuolisesti esimerkkejä draaman työtavoista ja prosessidraaman toimintamuodoista. Tutkimuksen keskeinen tavoite ja tutkimustuloksista esiin noussut tarve ohjaamiseen liittyvistä ideoista toteutuu.

Tutkimuksen aihe, teorian tieto ja haastatteluista saadut tiedot liittyvät monessa kohtaa toisiinsa. Draamakasvatuksen tavoite vastaa tutkimustuloksissa pääpiirteittäin teoriaosuudessa kerrottuja tavoitteita, jotka liitettiin Toivasen (2010, 15) mukaisesti lapsen itseluottamuksen vahvistamiseen, positiivisen minäkäsityksen ja mielikuvituksen lisäämiseen esiintymiskokemusten karttuessa. Tästä voidaan päätellä, että vastaajista suuri osa on mieltänyt sen vaikuttavan myös luovuuden kehittymiseen. Tutkimuskohteen tietous draaman toimintamuotojen osalta yhdistyy tutkimustuloksissa ja teoriatextissä esimerkiksi nukketeatterista. Tutkimuskohteen käyttämisestä draaman toimintamuodoista käytetyimpänä oli nukketeatteri, joten teoriaosuus palvelee kyseisen toimintamuodon monipuolistamista esimerkiksi maalattujen käsien ja jalkojen muodossa. Teoria tarjoaa päiväkodin toimintaan lisää ideoita naamio- ja varjoteatterin sekä tarinankerronnan tekemiseen.

Merkittävää tutkimustulosten ja teorian yhteydessä on varhaiskasvattajien ymmärrys draamatoiminnassa huomioitavista asioista. He toivat esiin aikuisen toiminnan laadun

ja henkilökohtaisten tavoitteiden osalta lapsilähtöisyyden lisäämisen. Aikuisen omat asenteet ja innostuminen vaikuttavat lapsen toimintaan, kuten Severikangas (2000, 6) asian toteaa. Lisäämällä lapsen mahdollisuuksia toteuttaa draamaa yhdistettiin Heinosen (2001, 207) ajatuksen mukaisesti siihen, että lapsen omat ideat ja kysymykset ovat draamatoiminnassa keskeistä. Samoin tutkimuksessa yhdistyy Toivasen (2010, 8) käsitys, jossa ymmärretään viitteellisten roolimerkkien käytön auttavan luomaan kuvitteellisen tilanteen helpommin. Tilojen toivottiin palvelevan draamatoimintaa paremmin, vaikka Owensin ja Barberin (2002, 20) mukaan tilan ei välttämättä tarvitse olla draamaa varten rakennettu ”studio” vaan oleellisempaa on tilan houkuttelevuus. Tästä voidaan päätellä, että henkilökunnan ymmärrys draamatoiminnan aloittamiseen liittyvistä seikoista on realistinen. Myös vastaajien ajatus draamatoiminnan viikoittaisesta toteuttamisesta viittaa samanlaiseen käsitykseen, kuten teoriassa kerrotaan prosessidraamakokonaisuuden rakentuvan valitun aiheen ympärille ja toteuttaen sitä yksittäisinä kertoina tai jakamalla toiminta useammalle kerralle (Toivanen 2010, 97). Tutkimustulosten ja teorian yhteys on merkittävää, sillä siitä voin päätellä, teemahaastattelussa esitetyt kysymykset ovat olleet oikein valittuja.

Toivon, että tästä tutkimuksesta ja kehittämistehtävästä on hyötyä myös muille varhaiskasvattajille. Tämän opinnäytetyön kehittämistyön tulosta voi käyttää apuna muissa työympäristöissä soveltamalla tätä kehittämismallia kulloisenkin työympäristöön sopivaksi. Opinnäytetyötä voidaan hyödyntää osittain tai kokonaan. Teoriaosuudesta saa ideoita ja tietoa draamatoiminnan suorittamiseen. Tutkimustuloksia ja kehittämis-ehdotusta voidaan hyödyntää draamakasvatuksen aloittamisessa, jossa täytyy huomioida päivähoidon muuta toiminta-arkea. Erityisesti toivon tämän työn lisäävän kiinnostusta ja rohkeutta ryhtyä käyttämään draamaa kasvatuksen välineenä, sillä sen voi aloittaa pienimuotoisesti erilaisten draamaleikkien ja draaman työt

13.1 Tavoitteiden saavuttaminen

Tavoitteiden arvioinnissa olen ottanut huomioon aiemmin asettamani tavoitteet etsiä vastaukset: *Mitä draamakasvatus tarkoittaa varhaiskasvatuksessa? Mitkä ovat varhaiskasvatuksen draamatoiminnan kehittämisessä huomioitavia asioita? Miten draamatoiminta saadaan käytännössä osaksi muuta taidekasvatusta Taidepäiväkoti Satakielessä?* Työskentelyn tavoitteet minun on täytynyt jakaa toiminnallisesti kahteen osaan, koska opinnäytetyö on tutkimuksellinen kehittämistyö. Tutkimustyön tavoit-

teena oli riittävän teorian tiedon kokoaminen draaman keinoista, merkityksestä ja mahdollisuuksista. Uskon sen toteutuneen, sillä opinnäytetyö sisältää käytännön esimerkkejä työn tavoitteiden ja keinojen toteuttamiseen. Kehittämistyön tavoitteena oli kehittää draamatoimintaa osaksi muuta taidekasvatusta. Teemahaastattelusta saatuja tietoja olen sovittanut teorian tiedon ja tutkimustulosten kanssa yhteen. Tavoitteena oli luoda näistä kahdesta tutkimustoiminnasta yhtenäinen ja luonteva kokonaisuus. Mielestäni opinnäytetyö palvelee kumpaakin osiota.

Arvioitaessa teorian tiedon riittävyttä ja tutkimustuloksien yhteyttä voin todeta, että opinnäytetyössä on saatu kolmeen tutkimuskysymykseen vastaus teorian tiedosta ja tutkimusmetodin käytetyn teemahaastattelun avulla. Näiden kahden tutkimuskokonaisuuden tieto on hyödyttänyt minua tutkijana kehittämään draamatoimintaa osaksi Taidepäiväkotia Satakielen muuta taidekasvatusta. Toikon ja Rantasen (2009, 157) mukaisesti tutkimus palvelee kehittämistä, koska henkilökunta saa opinnäytetyöstä tietoa toiminnan toteuttamiseksi käytännössä. Lisäksi tarjoan heille suunnitelman, jossa on tarkkaan laskettu lapsiryhmien ja varhaiskasvattajien ohjattutoiminta-aika viikkotasolla. Kehittämistyössä on huomioitu tutkimustuloksista esiin tulleet ehdotukset draamatoiminnan sijoittumisesta viikoittaiseen toimintaan ja sen sisällyttämisestä muiden taideaineiden kanssa. Olen antanut ehdotuksen draamatoimintaprosessista, jossa voidaan hyödyntää kaikkia taideaineita. Käytännön työssä uskon suunnitelman olevan realistinen ja käyttökelpoinen.

13.2 Tutkimustulosten luotettavuuden arviointi

Olen pyrkinyt tekemään lukijalle näkyväksi tutkimustyön prosessia vaihevaiheelta. Luotettavuuden näkökulmasta ajatellen, olen ollut sitoutunut tutkimuksen tekemiseen koko prosessin ajan. Olen perehtynyt draamakasvatuksen teoriaan mielestäni riittävässä laajuudessa, jotta teemahaastattelun toteuttaminen on vastannut tavoitetta. Haasteena koin haastatteluaineiston litteroimisen, joka mielestäni oli ainoa puuduttava vaihe tässä tutkimustyössä. Hyvälaatuisen välineistön avulla (sanelukone ja Media Player -ohjelma) työ oli teknisesti helppo toteuttaa, vaikka liiteroinin yksitoikkoisuus tuntui välillä turhauttavalta. Motivaatio nousi kuitenkin nopeasti, sillä haastatteluaineiston määrä ei ollut liian suuri. Jälkeenpäin voin todeta, että aineiston litterointi avasi monipuolisesti mahdollisuuksia tutkia ja vertailla tutkimusaineistoa, joten olen tyytyväinen,

että jaksoin toteuttaa sen järjestelmällisesti. Aineiston analysointiin paneutuminen lisää tutkimuksen luotettavuutta.

Tutkimuksen ja sen tavoitteiden perustelu lisää luotettavuutta, koska lukijalle tulee ymmärrys tutkimukseen liittyvistä osista. Aineistoa analysoidessa olen pyrkinyt esittämään asiat mahdollisimman selkeästi. Luotettavuuden kriteerinä voidaan pitää tutkimustulosten syntyyn liittyvät vaiheet, jotka olen *tutkimuksen suorittaminen* kappaleessa pyrkinyt selostamaan mahdollisimman tarkasti. Aikaisempaa haastattelukokemusta minulla ei ole, mutta hyvin suunnitellun teemarungon ansiosta ja tutkimuskohteen kaikkien varhaiskasvattajien motivoitunut osallistuminen haastatteluun on vahvistanut omaa sitoutumista työn tekemiseen. Tutkimustuloksissa *kasvattajien käsitykset draamatoiminnan haasteista* kappaleessa on esitetty kaksi laajempaa vastausesimerkkiä, jotka mielestäni kuvaa hyvin haastattelutilanteen dialogisuutta. Näiden vastausesimerkkien avulla lukijalle tulee käsitys vastausten syvällisemmästä pohdinnasta. Luotettavuutta lisää se, että kaikkien viiden vastaajan vastaukset on tutkimuksessa huomioitu. Se on samalla eettisesti merkittävä asia, koska opinnäytetyön tavoitteena oli muuttaa työntekijöiden toimintatapaa. Yleensä työpaikkojen muutostilanteet voidaan kokea haasteina (Mattila 2006, 70), mutta huomioimalla työntekijän omat mielipiteet voidaan muutostilanne kääntää eduksi ja työntekijä voi monipuolistaa omaa työtään.

Eettisyyttä tutkimustulosten esittämisessä tukee se, että olen vastausesimerkeissä harkinnanvaraisesti käyttänyt keskimäärin kolmea vastausta. Kaikkien vastausten esittäminen olisi voinut paljastaa vastaajien henkilöllisyyden, lisäksi esitetyistä esimerkeistä on valittu vastaukset, jotka ovat mielestäni tuoneet parhaiten esiin kysytyjä asioita. Mielestäni suorien sitaattien esittäminen tekee lukijalle näkyväksi vastausten ja dialogin todellisen tilanteen. Luottamuksellisuus on tärkeää tutkimuksessa ja olen luvannut kaikille haastateltaville säilyttää heidän anonymiteettinsä aineiston keruu vaiheessa, analysoidessani tutkimustuloksista ja raportoidessani niitä.

13.3 Jatkotutkimus mahdollisuus

Jatkotutkimusaiheena olisi mielenkiintoista tutkia sitä, *miten draamatoimintaa on toteutettu Taidepäiväkoti Satakielessä?* Aiheessa voi tutkia, millaisia työtapoja on otettu käyttöön ja millaisia työtapoja on kokeilu, mutta ei ole koettu mielekkäiksi. Näiden työtapojen vertaileminen ja mahdollisten syiden etsiminen, antaisi mahdollisuuden

draamakasvatuksen sisällön tarkasteluun. Tutkimuksen voisi suorittaa joko varhaiskasvattajan tai lapsen näkökulman pohjalta.

Toinen tutkimusaihe olisi tutkia *lasten taitojen kehittymistä jonkin tietyn toimintamuodon mukaan*. Siinä voisi esimerkiksi tutkia, millä tavalla valittu toiminta on vaikuttanut ja millä tavalla sitä voisi kehittää edelleen toimivammaksi?

13.1 Oma ammatillinen kasvu

Opinnäytetyöprosessi käynnistyi elokuussa 2010, ja se kesti noin kahdeksan kuukautta. Minulla ei ole ollut aikaisempaa tietoa draamakasvatuksesta, mutta aiheen kiinnostavuus on motivoinut etsimään erilaisista lähteistä tietoa. Kokonaisuudessaan opinnäytetyön tekeminen ja tutkimusprosessi opettivat minulle laajan työn konkreettista toimintojen jakamista vaiheisiin. Se on vaikuttanut työn tavoitteiden hallitsemiseen ja työskentelyn kriittiseen jäsentämiseen liittyvien asioiden pohdintaan ja päätösten tekemiseen prosessin aikana. Opinnäytetyön ohjaukset ovat motivoineet työstämään opinnäytetyön sisältöä luettavuudeltaan selkeämpään ja johdonmukaisempaan kokonaisuuteen. Opinnäytetyön tekeminen on vaatinut sinnikkyyttä ja rohkeutta tehdä itsenäisiä valintoja ja päätöksiä sisällön kokonaisuudesta ja asioiden esittämismuodoista. Tutkimuksen aikana kasvanut keskeneräisyyden sietokyky on vahvistunut. Tämä tutkimuksellinen kehittämistyö on vaatinut laajaa teoriatietoon tutustumista ja tutkimustulosten jälkeen on täytynyt palata teoriatietoon, jotta se tulee palvelemaan tilaajan tarpeita.

Koen opinnäytetyöstä saadun tiedon hyödyttävän myös itseäni tulevana varhaiskasvattajana. Olen oppinut paljon draamakasvatuksesta ja sen työtavoista työstäessäni tätä opinnäytetyötä. Se, miten draaman avulla voi hyödyntää kasvatuksessa leikin avulla lapsen kehitykseen liittyviä taitoja yksilöllisesti ja yhteisöllisesti, on ollut valaiseva kokemus omassa ajattelussani. Draama ei ole vain lapsen tunteiden imaisun kehittämiseen liittyvää toimintaa vaan se on nähtävä laajemmin. Sosiaalisten taitojen ja omien mielipiteiden perustelu auttaa lasta ymmärtämään omia ja toisten ihmisten mielipiteitä, tunteita sekä yleensä maailmaa jossa elää. Rohkeuden ja itsetunnon terve kasvupohja auttaa lasta tekemään valintoja kehittyneen arviointi- ja ratkaisukyvyyn ansiosta sekä syy-seuraussuhteiden ymmärtämisellä.

Opinnäytetyön tekeminen ja aikaisemmat työharjoittelut päiväkodeissa ovat lisänneet uskoa omaan ammatilliseen osaamiseen tulevana varhaiskasvattajana. Läheisten tuki ja ymmärrys ovat antaneet työskentelymahdollisuuden ja auttaneet työhön keskittymisessä. Koko tutkimusprosessin ajan mielessäni on pysynyt tilaajalle tarjottavan monipuolisen tietopaketin työstäminen. Kehittämistehtävänä opinnäytetyö on tuonut minut lähemmäksi varhaiskasvatusta ja sen toimintaympäristöä. Työntekijöiden haastattelu ja tutkimusaineiston analysointi nosti esille ymmärryksen heidän ammattitaidostaan sekä varhaiskasvatuksessa huomioitavista asioista.

Ajatuksena viikkotoimintasuunnitelma saattaa näyttäytyä vain taulukon työstämiseltä, mutta siinä olen joutunut pohtimaan päivähoidon arkea konkreettisella tasolla. Asiat ovat yksinkertaisia, kuten kuka kasvattajista ohjaa tiettyä taidetoimintaa ja kuka on kyseisen ohjaajan oman ryhmän kanssa sillä aikaa. Viikkotoiminnassa on täytynyt myös huomioida lapsen perushoitoon liittyvät toiminnot (ruokailu ja päivälepo). Varhaiskasvatuksessa ei saa unohtaa lapsen vapaan leikin merkitystä ja sen mahdollistamista, sillä päivähoito ei saa olla kokoajan vain uusien asioiden ja taitojen opettamista. Lapsilähtöisesti ajatellen on jokaiselle lapselle annettava aikaa elää lapsena ja leikkiä omaehtoisia leikkejä myös päivähoitossa.

LÄHTEET

Airaksinen, R. & Okkonen, S. 2006. Teatteria tenaville. Lapsi teatterin kokijana. Jyväskylä: Tammi.

Apo, S. 2001. Klassinen satutraditio. Teoksessa: Suojala, M. Karjalainen, M. (toim.). Avaa lastenkirja. Johdatus lasten kirjallisuuden lajeihin ja käyttöön. Hämeenlinna: Lasten keskus. s, 12, 16, 26.

Arkilahti, P. 2000. Draaman historia Suomessa. Kehitys itseilmaisuun Kouluhallituksen dokumenttien valossa. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Opettajainkoulutuslaitos. Jyväskylä. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/10265>. [Viitattu 15.10.2010].

Bowell, P. & Heap, B. 2005. Prosessidraama. Polkuja opettamiseen ja oppimiseen. Saarijärvi: Raija Airaksinen, Draamatyö.

Granö, P. 2004. Näkyvä ja näkymätön lapsuuden maa, leikkipaikka pellon laidasta tietokonepeliin. Teoksessa: Piironen, L. (toim.). Leikin pikkujättiläinen. Porvoo: WSOY. s, 40.

Heikkinen, H. 2001. Pohdintaa draamakasvatuksen perusteista. Teoksessa: Korhonen, P. & Østern, A.-L. (toim.) Katarsis. Draama, teatteri ja kasvatus. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy. s, 73.

Heikkinen, H. 2005. Draamakasvatus – opetusta, taidetta, tutkimista! Jyväskylä: Minerva Kustannus Oy.

Heinonen, S.-L. 2001. Sanataide oppimisen ja leikin innoittajana. Teoksessa: Suojala, M. & Karjalainen, M. (toim.). Avaa lastenkirja. Johdatus lasten kirjallisuuden lajeihin ja käyttöön. Hämeenlinna: Lasten keskus. s, 94 – 97, 201 – 207.

Heinonen, S.-L. 2000. Ilmaisuleikit tarinan talossa. Analyysi ja tulkinta lastentarhanopettajan pedagogisesta toiminnasta varhaiskasvatuksen draaman opetuksessa. <http://acta.uta.fi/pdf/951-44-4858-8.pdf> [Viitattu 9.11.2010].

- Helenius, A. 2004. Leikin syntysijoilla. Teoksessa: Piironen, L. (toim.). Leikin pikkujättiläinen. Porvoo: WSOY. s, 14 – 16.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S. Remes, P. & Sajavaara, P. 2008. Tutki ja kirjoita. 13. – 14. uudistettu painos. Keuruu: Tammi.
- Huuskonen, K. 2005. »Villi maailma« - näkökulmia Cat Stevensin »Wild world« popballadin mahdollisuuksista prosessidraaman lähtökohtana. Teoksessa: Korhonen, P. & Airaksinen, R. (toim.). Hyvä hankaus – teatterilähtöiset menetelmät oppimisen ja osallisuuden mahdollisuuksina. Vaajakoski: Draamatyö. s, 15, 19.
- Jantunen, T. 2007. Satu kasvattaa. Opetus 2000. Juva: PS-Kustannus.
- Jääliinoja, P. 2000. Draaman lähteillä. Teoksessa Helenius, A. Jääliinoja, P. & Sormunen, H. 2000. Sesam! – Avaimia esiopetuksen draamapedagogiikkaan. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy. s, 20 – 31.
- Kalliala, M. & Tahkokallio, L. 2004. Leikin aika. Lastentarhanopettajaliiton julkaisu. Lastentarhanopettajaliitto ry. Saatavissa:
<http://www.lastentarha.fi/pls/portal/docs/PAGE/LTOL/01LTOL/00LTOL/06JULKAI SUT/ESITTEET/LEIKINAIKA.PDF>. [Viitattu 28.9.2010]. s, 18 – 19.
- Kalliala, M. & Tahkokallio, L. 2001. Yhteinen leikki. Teoksessa: Karppinen, S. Puurula, A. & Ruokonen, I. Taiteen ja leikin lumous. 4–8-vuotiaiden lasten taito- ja taidekasvatus. Tampere: Finn Lectura. s, 33 – 37.
- Kalliala, M. 2009. Kato mua! Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa? Tampere: Gaudeamus.
- Kanerva, P. & Viranko, V. 1997. Aplodeja etsijöille. Näkökulmia draamaan sekä taidekasvatuksena että opetusmenetelmänä. 2. painos. Äidinkielen opettajainliitto: Laatusana Oy.

Karlsson, L. 2005. Sadutus avain osallistavaan toimintakulttuuriin. Opetus 2000. Keuruu: PS-Kustannus.

Karppinen, S. Puurula, A. & Ruokonen, I. 2001. Taiteen ja leikin lumous 4–8-vuotiaiden lasten taito- ja taidekasvatus. Helsinki: Finn Lectura.

Litterointi. KvaliMOTV. Kaikille avoin kvalitatiivisten tutkimusmenetelmien oppimisympäristön internet sivut saatavissa: www.helsinki.fi/hum/skl/ca/merkit.pdf. [Viitattu 5.4.2011].

Luoto, T. & Luoto, S. 2001. Satu ja tarina elää päiväkodissa. Teoksessa: Suojala, M. & Karjalainen, M. (toim.). Avaa lastenkirja. Johdatus lasten kirjallisuuden lajeihin ja käyttöön. Hämeenlinna: Lasten keskus. s, 184 – 185.

Nurmi, J.-E. Ahonen, T. Lyytinen, H. Lyytinen, L. Pulkkinen, L & Ruoppila, I. 2006. Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Mattila, P. 2006. Toiminta, valta ja kokemus organisaation muutoksessa - tutkimus kolmesta suuryrityksestä. Akateeminen väitöskirja. Helsingin yliopisto, Valtiotieteellinen tiedekunta, Sosiologian laitos. Helsingin yliopiston Sosiologian laitoksen tutkimuksia nro 248, 2006. Saatavissa:

<http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/val/sosio/vk/mattila/toiminta.pdf> [Viitattu 19.2.2011].

Owens, A. & Barber, K. 2002. Draama suunnistus. Prosessidraaman arviointi ja reflektointi. Jyväskylä: Raija Airaksinen, Draamatyö.

Owens, A. & Barber, K. 1998. Draama toimii. Helsinki: JB-kustannus.

Puolimatka, T. 2004. Kasvatus, arvot ja tunteet. Vantaa: Tammi.

Pätäri-Rannila, T. Varjus, P. Rinneaho, A & Sinivuori, T. 2005. Draamakasvatuksen käsikirja koululaisten iltapäivätoimintaan. Saarijärvi: Hämeen ammattikorkeakoulu.

Riihelä, M. 2004. Elämä on ehkä sittenkin leikkiä. Teoksessa: 2004. Piironen, L. (toim.). Leikin pikkujättiläinen. Porvoo: WSOY. s, 29 – 34.

Ruokonen, I & Rusanen, S. 2009. Esteettinen kasvattaja kulttuurisena kasvattajana. Teoksessa: Ruokonen, I. Rusanen, S. & Välimäki, A.-L. (toim.). Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Opas 3. Saatavissa: <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/3ade1cb7-b61e-4c73-b0a8-b0305b3f927b> [Viitattu 16.3.2011]. s, 10.

Rusanen, S. 2001. Teatteri – huutolaislapsi suomalaisessa koulussa. Teoksessa: Korhonen, P. Østern, A.-L. (toim.). Katarsis. Draama, teatteri ja kasvatus. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy. s, 55.

Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. (toim.). 2005. Haastattelu, tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Saatavissa: <http://www.vastapaino.fi/vp/images/tekstinaytteet/951-768-169-0.pdf> [Viitattu 11.2.2011]. s; 9, 11, 13 – 18.

Salmi, M. 2001. West Wanda Stoori. Länsivantaalainen lähiötarina. Teoksessa: Korhonen, P. & Østern, A.-L. (toim.). Katarsis. Draama, teatteri ja kasvatus. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy. s, 63, 65, 70, 73.

Savolainen, N. Lastentarhaopettajan haastattelu 20.1.2011. Lahti: Taidepäiväkoti Satakieli.

Severikangas, T. 2000. Ilmaisutaidon seikkailuja. Helsinki: Oy Edita Ab.

Sinkkonen, J. 2001. Leikinmaailmasta keskilapsuutta kohti. Lapsen kehitys neljänneltä seitsemännelle ikävuodelle. Teoksessa: Karppinen, S. Puurula, A. & Ruokonen, I. Taiteen ja leikin lumous. 4–8-vuotiaiden lasten taito- ja taidekasvatus. Tampere: Finn Lectura. s, 28 – 29.

Sinkkonen, J. 2004. Leikki on luovuuden äiti. Teoksessa: Piironen, L. (toim.) Leikin pikkujättiläinen. Porvoo: WSOY. s, 14 – 15, 77.

Sinivuori, P. & Sinivuori, T. 2001. Esiripusta aplodeihin. Opas harrastajateatteriohjajalle ja muille ilmaisukasvattajille. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.

Ståhl, K. Sähköpostitiedoksianto 22.2.2011. Lahti: Taidepäiväkoti Satakieli.

Suojala, M. 2001. Taidesatu elää ajassa ja ajattomana. Teoksessa: Suojala, M. & Karjalainen, M. (toim.). Avaa lastenkirja. Johdatus lasten kirjallisuuden lajeihin ja käyttöön. Lasten keskus. Hämeenlinna: Karisto Oy. s, 36

Sormunen, H. 2000. Nukketeatterin mahdollisuudet. Teoksessa: Helenius, A. Jäälinoja, P. & Sormunen, H. 2000. Sesam! – Avaimia esiopetuksen draamapedagogiikkaan. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy. s, 56.

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.

Toivanen, T. 2009. Draamakasvatuksen mahdollisuudet varhaiskasvatuksessa. Teoksessa: Ruokonen, I. Rusanen, S. & Välimäki, A.-L. (toim.). Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Opas 3. Saatavissa: <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/3ade1cb7-b61e-4c73-b0a8-b0305b3f927b> [Viitattu 28.9.2010]. s, 30 –33.

Toivanen, T. 2010. Kasvuun! Draamakasvatusta 1–8-vuotialle. Helsinki: WSOYpro Oy.

Uusikylä, K. 2001. Lapsen luovuus elää vapaudessa. Teoksessa: Karppinen, S. Puuruola, A. & Ruokonen, I. Taiteen ja leikin lumous. 4–8-vuotiaiden lasten taito- ja taidekasvatus. Tampere: Finn Lectura. s, 15 – 19.

Uusikylä, K. 2004. Luovat leikit ja lahjakkuus. Teoksessa: Piironen, L. (toim.). Leikin pikkujättiläinen. Porvoo: WSOY. s, 181.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. Oppaita 56. Stakes. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Saatavissa: <http://varttua.stakes.fi/NR/rdonlyres/DD04983E-D154-4FE4-90A1-E2690175BE26/0/vasu.pdf>. [viitattu 19.9.2010].

Vehviläinen, J. 2005. Prosessidraama tai draama prosessi. Teoksessa: Korhonen, P. & Airaksinen, R. (toim.). Hyvä hankaus – teatterilähtöiset menetelmät oppimisen ja osallisuuden mahdollisuuksina. Vaajakoski: Draamatyö. s, 79.

Yksityisen sosiaalialan palvelun työehtosopimus 1.3.2010 – 31.1.2012. 2010. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/data/tes/stes3742-PT41Yksosala1003.pdf> [Viitattu 23.1.2011].

Østern, A.-L. 2001. Teatterin merkitys kautta aikojen lasten ja nuorten näkökulmasta. Teoksessa: Korhonen, P. & Østern, A.-L. (toim.). *Katarsis. Draama, teatteri ja kasvat.* Jyväskylä: Atena Kustannus Oy. s, 8, 11, 21.

TEEMAHAASTATTELU TAIDEPÄIVÄKOTI SATAKIELEN HENKILÖKUNNALLE 20.1 ja 27.1.2011

1. TIEDÄTKÖ MITÄ DRAAMAKASVATUS TARKOITTA?

- 1.1 Millaisia toteutusmuotoja mielestäsi draamatoiminnassa voidaan käyttää?
- 1.2 Mitkä ovat draamatoiminnan tavoitteet varhaiskasvatuksessa?
- 1.3 Miten draamatoimintaa mielestäsi toteutetaan nykyisin päiväkodissanne?

2. MITKÄ SEIKAT ON MIELESTÄSI HUOMIOITAVA DRAAMATOIMINNAN TO- TEUTUMISEN KANNALTA TAIDEPÄIVÄKOTI SATAKIELESSÄ?

- 2.1 Mitkä ovat mielestäsi päiväkotinne nykyiset resurssit draamatoiminnan toteuttamiselle: materiaalit, tila, aika, paikka, tieto-taito jne.?
- 2.2 Millaisia asioita mielestäsi on otettava huomioon 3–6-vuotiaiden lasten kanssa draamatoiminnassa päiväkodissanne?
- 2.3 Kuinka usein draamatoimintaa voitaisiin mielestäsi toteuttaa päiväkodissanne?

3. MILLAISIA ESTEITÄ NÄKISIT DRAAMATOIMINNAN TOTEUTTAMISELLE PÄI- VÄKODISSANNE?

4. MIKÄLI OHJAISIT ITSE DRAAMATOIMINTAA:

- 4.1 Miten paljon olet valmis sitoutumaan draamatoimintaan?
- 4.2 Tarvitsetko mielestäsi lisäkoulutusta voidaksesi toteuttaa draamatoimintaa?
- 4.3 Millaisia tavoitteita asettaisit itsellesi draamatoiminnan toteutuksessa?

TEEMAHAASTATTELUSSA KÄYTETYT TARKENTAVAT KYSYMYKSET
TAIDEPÄIVÄKOTI SATAKIELEN HENKILÖKUNNALLE 20.1 ja 27.1.2011

1. Kerro mitä tapoja sinulla tulee mieleen
2. Tarkoitatko rohkeutta
3. Tarkoitatko kokonaisvaltaista kehityksen tukemista esimerkiksi itsetuntoa ja itsensä ja muiden hyväksymistä
4. Puhutko teidän omasta ryhmästä vai kaikista ryhmistä
5. Eli teidän ryhmä oli 3–4-vuotiaat
6. Onko sinun mielestä lasten omaa vapaata leikkiä
7. Oletteko tehneet sinun mielestäsi monipuolisesti
8. Oletko sitä mieltä että teidän aikuisten pitäisi nimenomaan olla aktiivisempia
9. Tulisiko siitä mielestäsi [lapsille *Vastaaja: nii*] vaihtoehtoja...
10. Oletteko tehneet sinun mielestäsi monipuolisesti
11. Onko leikkiminen ja nukketeatteri ne pääasialliset toimintamuodot
12. Sinä vastasitkin melkein minun seuraavaan kysymykseen että mitkä ovat nykyiset resurssit tämän draamatoiminnan toteutumiseen miten näet esimerkiksi nykyiset materiaalit ja tilat
13. Tarkoitatko että siihen pitää valmistautua siihen erikseen ja suunnitella sitä etukäteen
14. Tarkoitatko että koska kun teidän viikko-ohjelma toimii kolmen muun taidemuodon kanssa niin pitäisikö aikataulu saada joustavammaksi
15. Tarkoitatko tänä keväänä ryhmittäin
16. Antavatko nämä tilat sinun mielestä mahdollisuuden siihen että kaikki lapset mahtuu yhteen tilaan samanaikaisesti
17. Ovatko siellä visuaalisesti paremmat mahdollisuudet draamatoiminnan toteutukseen
18. Näetkö että pysyvä tila olisi tarpeellista draamatoiminnan toteuttamiselle
19. Miten näet aikuisten tietotaidon tukevan draamatoiminnan toteutusta eli miten hyvin pääsisitte alkuun draamatoiminnassa
20. Tämä on vapaamuotoinen kysymys
21. Mille sinä esimerkiksi itse antaisit tällä hetkellä eniten painoarvoa ja kehittämisen kohteen jos ajatellaan satakielen kaikkia päiväkodin lapsia
22. Vastasit tuossa edellisessä teidän pienten osalta siihen tunteiden osalta [itseilmaisuun *Vastaaja: nii*] *Jmä voisin kyllä ajatell...*
23. Sopsisiko se sinun mielestä kaikkiin ryhmiin

24. Sopsisiko lähtökohtaideana tunteiden ilmaisu kaikille ryhmille
25. Tarkoitatko aikuisen esimerkin antamisen merkitystä
26. Onko sinun mielestäsi parempi, että draamatoimintaa toteutettaisiin pienissä omissa ryhmissä toteutettavia tuokioita tai kahden ryhmän yhteisiä tuokioita tai suuremman joukon
27. Millä tavalla näkisit toteutuksen toimivan parhaiten eli tarkoitan olisiko draamatoiminta mielestäsi paras toteuttaa omissa ryhmissä
28. Miten sinun mielestäsi lapset jaksaisivat ehdottamaasi perjantaipäivää ajatellen, koska perjantait ovat olleet tähän mennessä oman ryhmän päiviä jolloin on touhuttu erilaisia asioita omana ryhmänä, koska nyt koko viikko olisi ohjattua taidekasvatusta
29. Jos ajatellaan, että draamatoimintaa olisi kerran viikossa, miten näet lasten jaksamisen tai vapaan leikin mahdollisuuden esimerkiksi jos perjantai päivisin oman ryhmän päivänä olisi ohjattua taidekasvatusta, silloin ohjattua taidekasvatusta olisi viitenä päivänä viikosta

KÄSITTEIDEN JAKAUTUMINEN TEEMOITTAIN HAASTATTELUSSA

TEE- MAT	KESKEISET KÄSITTEET	VASTATAUT PÄÄKÄSITTEET (kpl)
TEEMA 1: DRAAMAKASVATUKSEN TARKOITUS	Draamakasvatus	<ul style="list-style-type: none"> TUNTEET (2): tunteiden tukeminen, kasvatus jossa lapsi tuottaa tunteitaan, vapaata improvisaatiota tunteista ESIINTYMINEN (2): ryhmän edessä olemista, esiintymistaitoja TEATTERI (3): siihen voi sisältyä teatteria, teatteri-ilmaisua, ei pelkkää teatteritaitoa ILMAISUKASVATUS (4): ilmaisukasvatusta, kaikenlaiseen ilmaisuun suuntaavaa kasvatus- ta, lasten ilmaisuun kasvatus, ilmaisuleikkejä SADUT JA KERTOMUKSET(1): sadut ja tarinat
	Toteutusmuotoja	<ul style="list-style-type: none"> NÄYTTELEMINEN (5): näytteleminen, itseilmaisun harjoittelu, näytteleminen, lasten itsensä tuottamaa näytelmää, teatterinäytelmiä NUKKETEATTERI (6): käsinukkeiden käyttö, keppinukkeiden käyttö, käsinukkeja, marionettinukkeja, käsinukkeja, nukketeatteria ILMAISULEIKIT (1): leikitään lasten kanssa ilmaisuleikkejä LORU JA LAULULEIKIT (1): loru ja lallatusleikit VARJOTEATTERIA (1): varjoteatteria IMPROVISAATIOT (1): improvisointia PANTOMIIMI (2): pantomiimit, pantomiimi APUVÄLINEITÄ (1): esineellisiä apuvälineitä RYHMÄN EDESSÄ OLEMISTA (1): ryhmän edessä olemista
	Tavoitteet	<ul style="list-style-type: none"> ITSETUNTO (2): hyvän itsetunnon kehittyminen, itsetuntoon TUNTEET (4): tunteiden esiintuominen, tunteiden prosessointi, ilmasta omia mielipiteitään ja tunteita ITSEILMAISU (6): voi kokeilla erilaisia tapoja ilmaista itseään, arkailematta tuomaan itseä esille, lisätä lasten ilmaisua, ilmaisemaan itseään, kokonaisvaltaista ilmaisua, lapsen esiintymisvalmiuksien lisääminen ROHKEUS (2): rohkeutta, rohkeutta KANNUSTAMISTA (1): lisäksi kannustamista KÄYTTÖ: (1) tuoda draama välineeksi, jota on helppo käyttää LUOVUUS (1): luovuuden tukeminen
	Draamatoiminnan nykyinen toteuttaminen Satakielellä	<ul style="list-style-type: none"> TOIMINTAVÄLINEENÄ KÄSINUKKE (4): käytetään käsinukkeja, käsinuket, käsinuket, pienryhmissä on tehty käsinukke-esityksiä TOIMINTAVÄLINEENÄ KEPPINUKKE (3): keppinukkeja, keppinuket, keppinuket MUUT TOIMINTAMUODOT (9): sadutetaan työt, pöytäteatteria, ilmaisuleikkien muodossa, arkisissa piirihetkissä, lapsille välineitä joilla he voivat itse rohkaistua leikkimään draamaa draaman keinoin nukketeatteria, ja tekemään toisilleen esityksiä, omien ryhmien kanssa leikkien, pienimuotoisesti kaikissa aamun ja päivän piireissä AIKUISLÄHTÖISTÄ (2): jonkun verran, jonkin verran aikuisten järjestäminä esityksinä LAPSILÄHTÖISTÄ (4): lapsista lähtöisiä hommia on liian vähän, lapsi saa sitten sen (esityksen) jälkeen leikkiä niillä ((tavaroilla)), lapsi tuottaa itse sen miten näki näytelmän, käsinukeilla ja keppinukeilla leikkiminen ei ole hirveen kasvatuksellista vaan se on ihan vaan leikkiä HUOMIOITA (12): voitaisiin viedä askel eteenpäin, tavallaan hirveen keinotekoista, voisi olla syväluotaavampaa, erimuotoja koittaa, on parannettavaa paljonkin, sitä pystysi ehkä lisäämään, on jäänyt taka-alalle, sitä pystysi kyllä lisäämään johonkin väliin, voisi olla monipuolisuutta, ei olisi pelkästään nukketeatteria, ei mitenkään systemaattisesti, ei kauhean suunnitelmallisesti

Käsitteiden jakautuminen teemoittain haastattelussa

TEE- MAT	KESKEISET KÄSITTEET	VASTATAUT PÄÄKÄSITTEET (kpl)
TEEMA 2: HUOMIOITAVAT SEIKAT DRAAMATOIMINNASSA	Satakielessä huomioitavia asioita	<ul style="list-style-type: none"> • ILMAPIIRI (2): turvallinen ilmapiiri, aikuisten kannustava ilmapiiri • VÄLINEET (3): tehdä itse välineitä, aina ei tarvita välineitä, on oheistarvikkeita • AIKA (7): pitää ottaa aika, löytää arjesta aika, lapsilla riittävästi aikaa, ajankäyttö, riittävästi aikaa suunnitteluun ja toteutukseen, ei jäisi aina kesken, aika, aikatauluttaminen • AIKUISTEN TOIMINTA (3): pitää olla kaikista lähtevää, aikuisten pitäisi antaa enemmän esimerkkiä, jos se olisi se malli eri tavoista esittää, • MUUT HUOMIOT (3): tiloja on erilaisia, materiaalejakin olisi, miten me arvioidaan
	Päiväkodin resurssit	<ul style="list-style-type: none"> • MATERIAALIT (10): materiaalit hyvässä mallissa, on paljon kankaita, roolivaatteita, käsinukkeja, roolivaatteita, kankaita, soittimia, helppo järjestää sermejä, meillähän kaikki periaatteessa valmiina, materiaalia tietenkin on kertynyt • TILA (yht.12): tilat ovat hyvät, on isoja ja paljon pikkutiloja, olisi ihanteellista jos olisi tila joka ei olisi muussa käytössä, se olisi aina muunneltava, ei tarvitsisi raivata esimerkiksi joka kerta erikseen, tilojen suhteen voisi olla paremminkin, olisi semmoinen tila joka houkuttaisi niihin draamatuokioihin, inspiroisi ja mahdollistaisi semmoiset koko talon yhteiset esitykset, kivaa jos olisi tietty paikka, tilaongelma on meillä, tiloissa ei pysty ihan hirveästi vaikuttamaan, olisi semmoinen tila joka houkuttaisi lapsia • AIKA: (0) • PAIKKA(0) • TIETO-TAITO (5): sisältö ja se et lapset saisi siitä jotain irti, uskon että meillä kaikilla on semmoinen into siihen, on monenlaista kokemusta ja näkemystä, ruohonjuuritason vinkit olisi hyvinkin toivottuja siihen toteutukseen, jokaisella on varmaan omanlainen käsitys siitä mitä se (draama) voisi olla • MUUTA TIETOA(3): jos lapset itse esittäisi itselleen, kuusivuotias osaa käsitellä jo tavaroita kun pienemmät lapset, tunnelmaisuus olisi meille yksi kehittämisen kohde
	Huomioitavia asioita 3-6-vuotiailla päiväkotikielissä	<ul style="list-style-type: none"> • YKSILÖ (7): lasten persoonat, tuossa ikähaitarissa on hyvin paljon ikään liittyviä juttuja, monella kolmevuotiaalla on vaikeuksia tuottaa sanallista kommunikaatiota, on semmoisia - jotka jaksaa kuunnella ja rakastaa teatteria ja pystyy keskittymään, on erilaisia yksilöitä, meillä on hirveästi erilaisia lapsia, kuusivuotias on sitten helposti sellainen jolle tulee ne yhteiskunnan luomat esteet - eli tyttö ei voi esittää poikaa ja poika ei voi esittää tyttöä • RYHMÄ(5): joku kokoonpano on hyvin innostunut esiintymään ja tekemään helposti esityksiä ja tarinoita, jokainen lapsiryhmä on aina erilainen, pitää muistaa se kohderyhmä kelle esitetään, pienryhmätoiminta olisi parempi vaihtoehto - siinä pystytään huomioimaan jokainen lapsi yksilönä, pitää ottaa huomioon ne kolmevuotiaat • ROHKEUS (2): että se ((lapsi)) pystyisi heittäytymään fyysisesti siihen asiaan, lähtee rohkeasti ilmaisemaan itseään • ESTYNEISYYS (4): lapsia joilla on ujotta tai estoja tai vaikeuksia, on niin kuin estoja ((lapsella)), on taas semmoisia lapsia jotka ei halua, miten saada tällaiset estyneet lapset mukaan siihen toimintaan • MUTTA HUOMOITA (4): tunteiden ilmaisu voisi olla - ei olisi pahitteeksi koko päiväkodille ja nyky maailmassa ylipäätään, meillä on paljonkin niitä haasteita 3-6-vuotiaiden toiminnan suunnittelussa vielä, koska se (draama) ei ole aikuiselle ihan helppo juttu niin - ei se ole välittynyt lapsellekaan, jos me aikuiset voitaisiin ruveta heittäytymään enemmän - niin ehkä lapset heittäytyisi
	Draaman toteuttaminen ajallisesti	<ul style="list-style-type: none"> • PÄIVITTÄIN (2): varmaan tietyllä tavalla joka päivä se voisi olla / pienimuotoisesti joka päiväkin • VIIKOITTAIN (6): jos ajattelee isompaa projektia, niin sitähan voisi olla vaikka kerta viikkoon semmoinen selkeä rajoittuva tai varattu aika / se voisi olla joka viikoittainen toiminta tavalla tai toisella / ideaali tilannehan olisi että, sitä olisi viikoittain / se olisi mahdollista toteuttaa jopa kerran viikossa esimerkiksi just perjantaina / sekin on just miten sen sisällyttää tähän toimintaan että, onko se projektimuotoista vai että olisiko sitten kerran viikossa / voisin kuvitella, se voisi olla kerran viikossa semmoinen draamatuokio samalla tavalla kun meillä nyt nämä kuvataiteet muskarit jumpat ja tanssit • KUUKASITTAIN: (2): tuommoinen mikä toimisi käytännössä ehkä parhaiten kerta kuukaudessa vaikka iltapäivä / se olisi sisällytettynä näihin meidän muihin tuokioihin, sillain et siitä tulisi jollain tavalla projekti • MUUT HUOMIOT (4): ne ainoat vapaat hetket menisivät siihen / se ei ehkä olisi niin tai tuntuisi niin raskaalta jos sen saisi tehdä siinä omissa ryhmässä / niin se onkin varmaan sekin lasten että aikuisten jaksamisen kannalta hyvä, että joka päivä ei ole organisoitua aikataulutusta ja ohjattua toimintaa / ajatuksena, että jos ei se sitten olisi just se perjantai vaan että se olisi joku muu, josta se otetaan pois tai sitten se ei olisi joka perjantai sekin voisi olla yks vaihtoehto

Käsitteiden jakautuminen teemoittain haastattelussa

TEE- MAT	KESKEISET KÄSITTEET	VASTATAUT PÄÄKÄSITTEET (kpl)
TEEMA 3: ESTEET TOTEUTUMISELLE	Esteet tai haasteet	<ul style="list-style-type: none"> • AIKA (4): en tiedä onko esteitä mutta täytyy ottaa huomioon se että meillä on ohjattua toimintaa muskari tanssi ja kuvataide, ajan käyttö, lasten vapaan leikin mahdollistaminen ettei sitten tapahtuisi että draamatoiminta tulisi leikkiaikaa kaventamaan, aikatauluttamiseen se liittyy, suunnitteluun tarvis lisää aikaa et siitä tulisi hyväjuttu • TILAT (2): haasteena on ainakin ne tilat, tilat kuten aikaisemmin mainitsin • TIETO-TAITO (5): että jos olisi niitä keinoja miten lähteä ettei ihan ampuisi metsään, en ole niin hyvä näyttlemään että voisin yksin pitää niitä, minulla itselläni on se haaste että kun ei ole kokemusta, jos on yksi ihminen hän voisi tavallaan helpommin perehtyä syvemmin ja suunnitella tarkemmin, mutta taas jos kaikki aikuiset ohjaisi omille ryhmilleen niin se toisi ehkä semmoista oman ryhmän tuntemusta ja semmoista oman ryhmän dynamiikkaan hyvää – ”siis et tää on meidän ryhmä ja lisäksi yhteenkuuluvuuden tunnetta et se voisi olla hyvä” • MUTTA HUOMIOITA (2): ei tule kyllä mitään mieleen, ei ole haasteita koska haasteet on hyväksi
TEEMA 4: HENKILÖKOHTAINEN MOTIVAATIO	Sitoutumisen määrä	<ul style="list-style-type: none"> • SITOUTUMINEN (4): totta kai, se vaatii kyllä aikamoisen muutoksen omassa ajatusmaailmassa mutta jos muutokseen päästään niin tietenkin sitoudun ehdottomasti, varmaan aluksi sitouttaa aika paljon että pääsee siihen sisään, kynnyks aloittamiseen voi olla suuri, haluan tehdä semmoisia asioita ((draamatoiminnassa)) että minä tiedän mitä tehdä, esimerkiksi ilmaisu- leikkejä oman ryhmän kanssa ja lähetään siitä sitten liikkeelle siihen draaman kaikkiin mahdollisuuksiin • KIINOSTUS (6): no erittäin paljon, aihe kiinnostaa itseäni tosi paljon, se on lähellä sydäntä, sitten kun saa sen semmoisen kipinän ja innostumisen että ahaa tätä tämä voisi olla ja saa sen alkusysäyksen miten lähdetään liikkeelle, kyllä uskon et jos lähtisikin sitä asia palastelemaan
	Lisäkoulutuksen tarve	<ul style="list-style-type: none"> • TARVITSEN KOULUTUSTA (13): kyllä mielellään kaikkea, kyllä ehdottomasti, tarvitsen, ehdottomasti, haluaisin perustietoa ihan siis käytännön tietoa, draamakasvattaja tai joku tällainen - joka pitäisi intensiivikoulutuksen esimerkiksi viikonlopun homman, perustietoa, on tervetullutta, kyllä siis kiinnostaa ihan hirveästi, saisi jonkun pienen infopaketin - siitä että mitä draama voisi olla päiväkotikiikkeitä lasten kanssa ja siitä lähtisi sitten avautumaan, joo olisi ihan hyödyllistä, tietoa joka alueelta ei mitenkään yhteen asiaan keskittävää vaan että mahdollisimman monipuolisesti, varmaan helpoin tapa olisi se - et joku asiasta innostunut ihminen tulisi pitämään semmoisen pienen koulutusjakson meille ja näyttämään esimerkkiä • KIRJALLISUUS (3): kirjallisuuskin on hyvä mutta siinä sitten se että se on monologi, kirjan pitäisi olla tosi hyvä ja ne harvo on, on toki kirjallisuutta mitä on mahdollisuus lukea ja sieltä etsiä tietoa ja ideoita onkia • MUTTA HUOMIOITA(6): me ei tarvita niin kuin mitään titteliä, se ((kouluttaja)) herättäisi meissä aikuisissa tavallaan sitä heittäytymisen halua, se ((draamakouluttaja)) pystyisi varmaan neuvomaan sellaisia pieniä kikkoja, tarvitsen konkreettisia toimintamalleja, minulla lyö kyllä ihan täysin tyhjää millä voisin aloittaa, ihan tällaisista kuten miten vähällä saa tehtyä jotakin
	Millaisia henkilökohtaisia tavoitteita	<ul style="list-style-type: none"> • LAPSILÄHTÖISYYS (7): saisi tehtyä lapsille, lapset rohkaistuisivat kokeilemaan eri tapoja ja toteuttamaan itseään eri tavoilla, lapsetkin voisi esittää esitystä niille muille lapsille ja aikuinen olisi kertojana tai jonain muuna joka johdattaisi sitä tietä, ne lapset saisi tavallaan tehdä sen tunteen ja sen näytöksen, palkitsevinta kun huomaisi - että ne lapset kuuntelee ja nauttii siitä ja ne saavat siitä jotakin, viriäisi sen tuokion jälkeen keskusteluja ja selvästi näkisi - että se jäisi lasten mieliin, kun ne ((lapset)) lähtevät vapaasti ilmaisemaan tuntemuksiaan ja tarinoita - mitä kaikkea niiltä syntyykään siinä toiminnassa, • AIKUISLÄHTÖISYYS (7): tulisi tutuiksi eri draamakasvatuksen eri osa-alueet ja tavat, ehdottomasti jatkuvaa silleen aktiivisesti jatkuvaa, uskaltautuisi ((aikuinen)) heittäytyä sata lasissa mitä tahansa tekemään eli pistää itsensä likoon ihan kokonaan, lähtisi sisäistämään sitä mitä se draamakasvatus oikeasti on, saisi sellaisen valaistumisen - että se toteutuisi lopulta lasten kanssa käytännössä, lähtisi toteuttamaan, tutustuu niiden lasten pään sisäiseen maailmaan, pitää paneutua ihan niihin perusasioihin, • AIKA (1): se olisi vähintään joka viikkoista, • TOIMINTA MUOTO (6): se liittyisi vahvasti johonkin meidän jokapäiväiseen toimintaan, meillä olisi mahdollisuus vaikka koko talon ottaa kerran kuukauteen joku isompi spehtaakkele, että se ((draamat)) siirtyisi niiden leikkiin ja omaan kokeiluun, että se siirtyisi tähän arkeen, siitä ((draamatoiminnasta)) voisi syntyä ideoita muuhunkin taidetoimintaan

DRAAMATOIMINNAN SJOITTUMINEN VIIKKO-OHJELMAAN RYHMITÄIN

	TAIDE:	KEL- TASIRKUT	VIHERPEI- POT	SINITIAI- SET	PUNATUL- KUT	ESKARIT
MAA- NANTAI	MUS- KARI	9.00 - 9.30 KELTASIRKUT & VIHERPEIPOT	9.00 - 9.30 KELTASIRKUT & VIHERPEIPOT	9.30 - 10.10 PUNATULKUT & SINITIAISET	9.30 - 10.10 PUNATULKUT & SINITIAISET	10.10 - 10.50 ESKARIT
TIISTAI	TANSSI	9.00 - 9.30 Tanssi: KEL- TASIRKUT & VIHERPEIPOT	9.00 - 9.30 Tanssi: KEL- TASIRKUT & VIHERPEIPOT	9.30 - 10.15 Jumppa: ESKA- RIT, PUNA- TULKUT & SINITIAISET pojat	9.30 - 10.15 Jumppa: ESKA- RIT, PUNA- TULKUT & SINITIAISET pojat	9.30 - 10.15 Jumppa: ESKA- RIT, PUNA- TULKUT & SINITIAISET pojat
	JUMPPA					
	KUVA- TAIDE					9.00 - 10.00 Kuvataide: ES- KARI tytöt
	DRAA- MA			9.00 - 9.30 PUNATULKUT & SINITIAISET tytöt	9.00 - 9.30 PUNATULKUT & SINITIAISET tytöt	
KESKI- VIIKKO	TANSSI			9.00 - 9.40 Tanssi: PUNA- TULKUT & SINITIAISET tytöt	9.00 - 9.40 Tanssi: PUNA- TULKUT & SINITIAISET tytöt	9.40 - 10.20 Tanssi: ESKARI tytöt
	KUVA- TAIDE		9.00 - 9.30 VIHERPEIPOT	9.40 - 10.20 PUNATULKUT & SINITIAISET pojat	9.40 - 10.20 PUNATULKUT & SINITIAISET pojat	9.40 - 10.20 ESKARI pojat
	DRAA- MA	9.00 - 9.30 KELTASIRKUT				
TORSTAI	KUVA- TAIDE	9.00 - 9.30 KELTASIRKUT		9.00 - 10.00 PUNATULKUT & SINITIAISET tytöt	9.00 - 10.00 PUNATULKUT & SINITIAISET tytöt	9.00-10.00 ESKARI pojat
	DRAA- MA		9.00 - 9.30 VIHERPEIPOT	9.00 - 9.30 PUNATULKUT & SINITIAISET pojat	9.00 - 9.30 PUNATULKUT & SINITIAISET pojat	10.00-11.00 ESKARIT
PER- JANTAI		OMAN RYHMÄN PÄIVÄ	OMAN RYHMÄN PÄIVÄ	OMAN RYHMÄN PÄIVÄ	OMAN RYHMÄN PÄIVÄ	OMAN RYHMÄN PÄIVÄ
Nykyinen ohjattu taidetoiminta/ryhmä	viikossa yht.	3 x 30min = 1 h30min	3 x 30min = 1 h30min	40min+42,5min+ 1h =2h 37min *)	40min+42,5min+ 1h =2h 37min *)	40min+42,5min+ 1h+ 1h = 3h25min *)
Draama lisättyä	viikossa yht.	1h30min + 1 x 30 min = 2h	1h 30min + 1 x 30min = 2h	2h37min+30min =3h 7min	2h37min+30min =3h 7min	3h25min +1 h = 4h25min

*) Sinitiaisten, Punatulkkujen ja Eskareiden ohjatun taidetoiminnan laskennassa on huomioitu tyttöjen ja poikien erilliset jumppa ja kuvataide tuntien ohjausaika keskiarvona, jotta on saatu lasta kohden käytetty ohjausaika. (esim. poikien jumppa 45 min + tyttöjen tanssi 40min = 85min:2 saadaan ka. 42,5min/ryhmä)

OHJAUSAIKA JA TAIDEAINE KASVATTAJAA KOHDEN

	TAIDE:	AIKUINEN 1	AIKUINEN 2	AIKUINEN 3	AIKUINEN 4	AIKUINEN 5
MAA- NANTAI	MUS- KARI	9.00 - 9.30 KELTASIRKUT & VIHERPEIPOT	9.30 - 10.10 PUNATULKUT & SINITIAISET	10.10 - 10.50 ESKARIT		
TIISTAI	TANSSI					9.00 - 9.30 Tanssi: KEL- TASIRKUT & VIHERPEIPOT tytöt
	JUMPPA			9.30 - 10.15 Jumppa: ESKA- RIT, PUNA- TULKUT & SINITIAISET pojat		
	KUVA- TAIDE				9.00 - 10.00 Kuvataide: ES- KARI tytöt	
	DRAA- MA	9.00 - 9.30 PUNATULKUT & SINITIAISET tytöt				<i>11.00 – 11.45 ESIOPETUSTA</i>
KESKI- VIIKKO	TANSSI			9.00 - 9.40 Tanssi: PUNA- TULKUT & SINITIAISET tytöt		9.40 - 10.20 Tanssi: ESKARI tytöt
	KUVA- TAIDE	9.00 - 9.30 Kuvataide: VIHERPEIPOT			9.40 – 10.20 Kuvataide: ES- KARI, PUNA- TULKUT & SINITIAISET pojat	
	DRAA- MA		9.00 - 9.30 KELTASIRKUT			
TORSTAI	KUVA- TAIDE	9.00 - 9.30 Kuvataide: KELTASIRKUT			9.00 - 10.00 Kuvataide: PU- NATULKUT & SINITIAISET tytöt	<i>9.30–10.15 ESIOPETUSTA</i>
	DRAA- MA		9.00 - 9.30 VIHERPEIPOT	9.00 - 9.30 PUNATULKUT & SINITIAISET pojat		10.00–11.00 ESKARIT
PER- JANTAI		OMAN RYHMÄN PÄIVÄ	OMAN RYHMÄN PÄIVÄ	OMAN RYHMÄN PÄIVÄ	OMAN RYHMÄN PÄIVÄ	OMAN RYHMÄN PÄIVÄ
Nykyinen ohjattu taidetoiminta- ai- ka/ohjaaja	viikko yht.	3 X 30min = 1h30min	1 x 40 min = 40 min	40min+45min+40 min = 2h 5min	4 x 1h = 4h	30 min + 40 min + 40 min = 1h50min
Draama lisättyä	viikko yht.	1h30min + 30min = 2h	40min + 2 x 30min = 1h 40min	2h 5min + 1x 30min = 2h35min		1h50min + 1h = 2h50min